

מכון מניטו

שיעוריו של הרב יהודא לאון אשכנזי (מניטו) זצ"ל על כתבי הראי"ה

תמלול ראשוני – הילה פלדות
הגהות והערות – צוות המכון

הערות: סוגריים מרובעים - דברים שלא הובנו בקלטת.

סוגריים עגולים - דברים שאמר מניטו כהערה לפסוק/ למקור ולדברים רלוונטיים שקרו במהלך השיעור כמו- צחוק, חיפוש במקורות וכדו'.

פסוק מהתנ"ך - מובא בטקסט מנוקד. "אלהים" ייכתב אלקים כפי שמניטו התבטא. מקורות- מובאים במירכאות, מושגים ושמות ספרים- בגרש.

קטע לא מובן או שהות ארוכה בדברי מניטו – בשלש נקודות...

בבחירת המקורות לדברי מניטו בהערות העדפנו מקורות שמניטו נהג לצטט בהזדמנויות רבות, או מספרים שנמצאו בספרייתו (פעם רבות עם הדגשות והערות בתוך הספר) ולעיתים לפי המקור הקדום יותר או המקור שסגנונו תואם לרוח דבריו של מניטו שלסירוגין - לפי הנושא הקהל והנסיבות - נהג להסביר את העניין במילים הלקוחות משיח שונה של מקובלים מגוונים מתקופות שונות.

פרויקט התמלילים והקלטות נעשה במסגרת של מכון מניטו (ע"ר) לטובת הציבור והפצת משנתו של מניטו. לשיעורים ותמלילים נוספים היכנסו לאתר של המכון:

www.manitou.org.il

כל הזכויות על התוכן שמורות למכון מניטו (ע"ר). ניתן להשתמש בתוכן בצורה חופשית לשימוש עצמי בלבד. אין אישור לפרסם את התוכן בכל אמצעי פרסום כלשהוא, לרבות הדפסה או במרשתת (אינטרנט) ללא היתר בכתב ממכון מניטו. לבקשות אישור לצרכי פרסום נא לפנות במייל:

Manitou.fondation@gmail.com

תוכן עניינים

3	שיעור 1 - אורות הקודש "אור ישר ואור חוזר"
12	שיעור 2 - אורות הקודש "אור ישר ואור חוזר"
30	שיעור 3 - אורות "שכחת השבטים"
50	שיעור 4 - אורות "שלושת הכוחות"
71	שיעור 5 - אורות הקודש "יראת שמיים"
91	שיעור 6 - אורות הקודש "רז היושר והעיגולים"
97	שיעור 7 - אורות הקודש "מאורות השכל והרגש"
116	שיעור 8 - אורות "למהלך האידיאות בישראל" פרק ה
129	שיעור 9 - אורות "למהלך האידיאות בישראל" פרק ה' (המשך)
134	שיעור 10 - אורות "אורות התחיה" פרק מ"ג
140	שיעור 11 - אורות "אורות התחיה" פרק מ"ד
152	שיעור 12 - אורות "אורות התחיה" פרק ס'
167	אורות "אורות התחיה" פרק ס"ד
172	שיעור 13 - מאמרי ראיה "נר חנוכה"

שיעור 1 - אורות הקודש "אור ישר ואור חוזר"

איזהו אור הישר, במערכת השכל, הידיעות ההולכות ומסתעפות מן הקודם אל המאוחר, ואור החוזר, הוא התוכן המסתעף מן המאוחר אל הקודם. מובן הדבר, שהאצילות הראשונה היא יותר חופשית, רחבה וברורה, חסדיה שוטפים וזולפים בהרווחה והשניה, הצריכה לטפס ולעלות, מהתחת אל הרום מהסבות המאוחרות אל הקדומות, הולכת היא בכבדות, כמה וכמה דרכים לפניו. והיא בטורח קולעת אל הדרך המכוונת, וכשהיא עולה, עולה במשקל מצומצם, שוקלת את המעלות העליונות על פי המשקל הקצוב של התחתונות, ובעמל היא מגדילה את ההגדלה הראויה לאותן ההזרחות שממעל לה. באמונה, אור הישר הולך ישר, כחץ למטרה המכוונת בציור האמונה, האמת הגדולה, התוכן העזיז, מלא הקודש, משך החיים האמתיים, וכל שיגוב ואידור במילואו. ואור החוזר הוא מתחזק ועולה, מרחיב לאט את צעדיו, על כל הציור הנדרש לו, להגיע על ידם, בעומק ובבירור יותר מרובה, אל המגמה התכליתית. היסוד העליון מושה הוא תמיד עם כל כחות החיים, עם כל המרחבים הרוחניים, ההולכים ועולים מעצמם, מהתגבורת הנשמית. והענפים המתפשטים, שומרי הפירות, הנם מתאגדים גם כן, על פי התעמקות ולימוד, עם הנטיות היותר נלבבות וטובות, עם עומק הטוהר שבנשמה, אבל לא בעוצם החופש הראשון, כ"א על ידי הוראה מדוקדקת, על ידי ראיות ורמזים, על ידי נשיאת דעה למרחוק ולרום. וסוף כל סוף הכל מצטרף לאגודה אחת, והמים העליונים והמים התחתונים מתחברים, ותהום אל תהום קורא. וזיו הנפש ואצילות החיים מפכים על ידם, ושירת עולמים, אשר בחוסן האמונה, מתגברת, מתאמצת והולכת מדור לדור. דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו, הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיחה, ועזו נוראותיך יאמרו וגדולתך אספרנה, זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו. ורננה בליואי, עבודת הלויים, המטהרים בטהרת דין וגבורה, רני פלט תסובבני סלה.

(אורות הקודש חלק א', שער חכמת הקודש, סדר ד, פרק נ"ה - "אור ישר ואור חוזר")

מניטו: החלק הראשון, אני מציע לכם אח"כ למי שיש לו את הספר, לקרא גם כן את הקטע הקודם בספר שנקרא - "מעלית לתחתית ומתחתית לעלית".

אז לא, לא התחלתי בפרק הקודם, פחדתי שזה ייקח לנו יותר מידי זמן. אז אולי תיקחו אתם כמה רגעים, כמה דקות, כדי לקרא את החלק שנקרא - "אור ישר ואור חוזר" פה, זה מתחיל פה, אם נשאר זמן, נלמד גם כן את 'חוכמה' ו'בינה', כדי להתקדם יותר מהר אחר כך. אז תתחילו לקרא את זה.

הקדמה קצרה, על המושגים עצמם - 'אור ישר' ו'אור חוזר', ואחר כך מיד נתחיל בנושא עצמו. פה הרב מגדיר את הנושא של - 'אור ישר' ו'אור חוזר' בחיי השכל, אם אפשר להגדיר את זה ככה, ב'מערכת השכל'. אז כל העניין של 'מערכת השכל' זה נמצא בספירה 'בינה', כלומר בעולם 'הבינה', נראה את זה אחר כך.

ופה יש שתי שיטות, בשכל, "במהלך הסברות":

- לפי הגדרה של הרב זה עניין קודם אל המאוחר - ממקור החוכמה שבא בראשונה לידיעה השכלית, לידע השכלי, אם אפשר לומר. והנושא הזה זה הנבואה. כי התגלות החוכמה באה מלמעלה למטה, זה שפע שמתחיל מקודם, ולכן מקודם לאדם עצמו, מלמעלה מהאדם עצמו.
- והשיטה השנייה, 'אור החוזר', זו השיטה של השכל, פשוטו כמשמעו, ונראה אחר כך שזה העימות בין הנבואה והפילוסופיה, לפי המושגים שלנו. הפילוסופיה, המחשבה של הפילוסופיה, עולה מההסתכלות בעולם לסיבות הראשונות. זה מלמטה למעלה. וראיתם כבר בקטע האחרון, שסוף-סוף הרב מדבר על האיחוד של שתי השיטות, אף על פי שלפי ההגדרה שנתתי עכשיו - נבואה מצד אחד, פילוסופיה מצד שני - לפי השיטות, אני אומר, לא לפי התוכן כן - זה נראה כסתירה, לפי כל מה שאמרנו כבר על הנושאים האלו. אז זה, לפי הנסיבות, האיחוד הזה הוא רצוי וזה התוכן דווקא של הנושא הקודם. הפרק הקודם שתראו אח"כ, אם יש זמן, אני אתחיל את זה אחר כך.

ולכן, צריך לזכור כדי להתחיל בנושא הזה, שהייתה תקופה שהנבואה הייתה עובדתית בעולם. לכן בתקופה הראשונה, בתקופה העברית, התקופה של התנ"ך נאמר, אין לדבר על לא עימות בין שיטת הפילוסופיה לשיטת הנבואה ולא על איחוד של שתי השיטות. אבל אחר כך, בתקופה השנייה, של סיום הנבואה, אנחנו נמצאים בעולם שהשיטה, נאמר העובדתית, היא השיטה של הפילוסופיה, השכל האנושי, לפי דרכו, לפי השיטה שלו, לפי הדרכים שלו, לפי העקרונות שלו, מנסה להתעלות עד ההבנה, ההבנה של הסיבות הראשונות. זה מובן? כן?

ולכן, גם היהודי המאמין בנבואה, נמצא בעולם כשהנבואה, כעובדה, הסתיימה, זה לקח זמן, הסיום של הנבואה לא היה פתאומי, כן. ולכן הוא מוכרח לגשת אל עניין, אל ענייני החוכמה, קודם כל לפי שיטת הפילוסופיה, אף על פי שהוא קשור עוד לעולם הנבואה דרך האמונה. ולפי דעתי, זו הסיבה שהרב מתחיל בהגדרה של - 'אור ישר', 'אור חוזר' דווקא באמונה. כן? זה מה שראינו כבר. ולכן צריך להגדיר לפי אלו נסיבות, האיחוד הזה של שני הדרכים האלו, לאדם המאמין, הוא רצוי, כן? אני חושב שההקדמה היא מספיק מובנת, כן.

אין סתירה בבעיה שלנו, של העימות האמתית, בין עולם הנבואה והעולם הפילוסופי. כשהרב מתכוון לאיחוד של שתי השיטות האלו, זה בנסיבות מסוימות של האדם המאמין בנבואה, דרך לימוד התנ"ך, כמובן, דרך לימוד התורה שבכתב והתורה שבעל פה. אבל נמצא בתקופה, שהנסיבות הטבעיות העובדתיות, הן-הן דווקא הנסיבות השייכות לשיטה הפילוסופית. זה מובן? טוב.

אז אני אתחיל בקצרה בהגדרה, זה רק תזכורת, אבל אם יש צורך אפשר להעמיק קצת מה זה 'אור ישר' ומה זה 'אור חוזר'. אז ניקח כהנחה שייחודו של העולם כלפי הבורא, שהוא בורא עולם, זה בעיקר הכלים של העולם¹. כשנשתמש במילה 'טבעי', כי סוף-סוף מיד אחרי הבריאה, עולם הבריאה נהפך לטבעי², אז הכוונה היא לכלים של העולם. והאור זה השפע שבא מהבורא מאור אינסוף עצמו ומחיה את העולמות. ולא רק את העולמות אלא את הנשמות שחיות

¹ ראו 'פתיחה לחכמת הקבלה' אות ד (בפירוש הסולם על הזהר כרך א)

² "התהום והבהום הם שני קטבים המופיעים בצד הנברא מיד בבריאת העולם: "וְהָאֲרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְנְהוּ". שני קטבים אלו בעלי עתיד שונה. הראשון, הנתון לדטרמיניזם המוחלט של חוקי ההווה - הטבע, נתון לכליה, והשני הולך לכיוון החופש המוחלט. לתוהו יש מהות הווייתית שונה מזו של הבהו. התוהו הוא הצד שעתידי להפוך לטבע, בעל מערכת חוקים קבועה. זו ההיסטוריה שלו. התוהו הופך להיות הצד הבלתי פרסונלי של המציאות. לעומתו יש בבוהו מישהו, תודעה, חופש, מוסר, ערכים. הצד הבלתי פרסונלי לעומת הצד הפרסונלי, ויש אנטינומיה בין שני צדדים אלו, בין האובייקט הבלתי פרסונלי לסובייקט, בין המושא - עולם התוהו, לנושא - עולם הבהו" (מתוך סוד מדרש התולדות - להלן 'סוד מדרש' - כרך ג פרק 'נאצלים ונבראים')

בעולמות. כשהנשמה מגיעה באיזושהי מדרגה בעולמות שלנו, אז היא מתגלית כנפש חיה³. ויש אינסוף מדרגות של נפש חיה. ולפי פרושו של רש"י על המושג נִפְשׁ חַיָּה במקרא, אתם זוכרים את זה "והחיה שבכולם"⁴, מדובר בנִפְשׁ חַיָּה, והחיה שבכולם זה נפש חיה של האדם, כן.

פעם למדנו בקיצור, בהקשר לשיעור הקודם, אתם זוכרים את הברכה 'בורא נפשות רבות' כן. לא זוכר אם הזכרתי את זה, אבל כדאי להזכיר שוב, שהמושג 'נפש חיה' מלמד שנפש כשלעצמו הוא נפש מת. נפש זה לשון נקבה.⁵ אבל משתמשים בלשון זכר. אם יש צורך לומר נִפְשׁ חַיָּה, ז"א שיש נפש שאיננה חיה, כן. וזה בחינת הכלי כשהנשמה מ... איך אומרים?

קהל: מגיעה...

מניטו: מגיעה לעולמות, בבחינת כלים אז היא מתגלית כנפש. אבל מצד הכלי, היא בבחינת נפש מתה, אם אפשר לומר את זה, בבחינת מת. דיברנו קצת על זה בשיעור הקודם. אז השורש במקרא זה... פעם רמזתי על זה, כדאי לזכור גם את זה, זה בפסוק הראשון של הבריאה: בְּרָאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. חוץ מכל הפירושים, בעיקר הפירוש של הרמב"ן על מילה "אֶת", באותו פסוק - "עצם הדבר"⁶ זוכרים שלמדנו את זה...

יש פה איזה רמז במושגים של הקבלה, אֶת הַשָּׁמַיִם, ה "אֶת" הזה מורה לכלים של השמים. וְאֶת הָאָרֶץ ה "אֶת" הזה מורה לכלים של הארץ. מכיוון שעיקר הבריאה זה לגלות את מקום הכלים, לכן עיקר הבריאה זה ה "אֶת" הזה של השמים וה "אֶת" הזה של הארץ. ואחר כך צריך להחיות את הכלים וזה נקרא 'יצירה', בלשון המקרא וגם בלשון המקובלים.

להחיות את הכלים דרך האור, פשוטו כמשמעו, וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר. כי התוצאה של הבריאה זה גילוי הכלים והכלים זה חושך ותהום ולכן יש איזו מין קריאה⁷, צעקה, הייתי אומר, מתוך הכלים עצמם - וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר. והאור הזה מחייה את העולמות. זה מובן. מה...?

קהל: (הרב אורי שרקי) - יְהִי אֹר זה הכלים?

מניטו: לא אמרתי, אמרתי **מתוך** הכלים. לא רציתי לדייק פה. אתם זוכרים שכל עיקר קיום הכלים, בא מאור גנוז שנקרא 'רשימו', אז זה מובן? טוב.

אני חוזר על הרמז הזה, כן: הָאָרֶץ תְּהִי וְתֵהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם זֶה עוֹלָם הַכְּלִים, כן. אז איזה קול שצועק פה "יהי אור טבעי, אור ישר", זה מובן כן. אז וַיְהִי אֹר - זה אור שבא מלמעלה דרך צמצום עצום, כדי שהכלי יכול לסבול אותו ולכן כתוב וַיְהִי, וַיְהִי זה צמצום.

כך זה... נותן לנו להבין מה שאומר הזוהר בעיקר וגם המדרשים⁸, ש יְהִי אֹר, זה אור של עולם הבא, האור האמתי, יְהִי. וַיְהִי אֹר - אור של עולם הזה. וכבר בין יְהִי אֹר ל וַיְהִי אֹר יש צמצום כדי שהמצב של הכלים יכול לסבול את האור שבא להחיות אותו. כי אם האור בא בכמות - זה לא עניין של כמות - בתוקף יותר מידי גדול, אז הכלי שוב נשבר. עד שהכלי יכול להכיל את האור הזה, והשאיפה היא השאיפה של יְהִי אֹר לא של וַיְהִי אֹר, זה מובן.

³ "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית פרק ב פסוק ז)

⁴ רש"י שם

⁵ וראו פירושו של מניטו ל"וחיתה נפשי בגללך" ביסוד מדרש' כרך ו פרק נפש ועצם' וכן עץ חיים' היכל ו היכל נוקבא דז"א' שער ל"ט שער 'מין ומ"ד' דרוש ז "כי זה ממש נפש של הנוקבא כנודע כי שם ב"ן הוא בנוקבא דאצילות וכן הוא בעולם עשייה הנקרא נפש של ב"ן לכן ע"י שם זה נוצר נפש של האדם תחלה וזהו הבא לאדם בעת צאתו ממעי אמה ששם זה הוא פנימית ורוחניות עולם הנוקבא "

⁶ רמב"ן בראשית פרק א פסוק א

⁷ אולי בהשראת תהילים פרק מב פסוק ח "תהום אל תהום קורא לקול צינוריד" וראו זוהר בראשית דף נא עמוד ב " וכד ההוא קלא אשתמע כל תהומה קרי לחבריה" וכן ילקוט שמעוני תהילים מזמור מב סימן תשמג

⁸ זהר בראשית (הוצאת מוסד הרב קוק על ידי ראובן מרגליות וכן כל הציטוטים בהערות הבאות) דף לא עמוד ב

ויש כמה מדרשים שרומזים, מתקשרים לזה, לרמז הזה, שאור של העולם הזה הוא צמצום מאחד בשישים, אומרים בגמרא למשל, מן האור האמתי שהוא במחשבת הבורא. זה מובן. הצמצום הזה הוא בין בריאה ליצירה. בין 'מלכות דבינה' ו'חסד דחסד', כלומר בין חסד לתפארת. יש איזה מין צמצום עצום בין עולם הבריאה ועולם הזה?⁹ שמתחיל בתפארת-מלכות. אתם זוכרים את זה? טוב זה עוד נושא אחר, אני סוגר מיד את הסוגריים האלו.

אז, המצב הראשוני, נאמר של הטבע זה ה- אֵת הזה של בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֵת... כי אני חושב שזה נושא חשוב לברר אותו, זה פשוט אי אפשר לתרגם בשפה אחרת, ה אֵת הזה של הפסוק, כן. אפילו בעברית של האולפן, נאמר...

ומה שצריך לומר, אולי לומר שהרמב"ן כבר רמז לזה¹⁰ - שכל עיקר הבריאה, בתור בריאה, זה בריאת הכלים, כן. אז מיד יְהִי אֹר וְהָאֹר חוֹזֵר בְּעוֹלָמוֹת, מלמעלה למטה, ונאמר יורד, פשוטו כמשמעו, כיוון שיורד בצמצום, בצמצום אינסופי עד שהוא מגיע למדרגה הרצויה, כדי שהעולם יתקיים, יתחיל להתקיים. זה המצב של תְהוֹ וְנְהוּ, בהתחלת התהליך של היסטוריית העולם, ואז זה נקרא 'אור ישר', זה מובן?

'אור ישר' - זה האור שחוזר בתוך העולמות שהם בתוך החלל, כדי להחיות אותם, ועד שאנחנו מגיעים לבריאת האדם ממש, שהוא מטרת הבריאה, מחשבת הבריאה וסוף-סוף "סוף מעשה במחשבה תחילה"¹¹, זוכרים את זה? ואז זה נקרא - 'אור ישר'.

ו'אור ישר' זה כולו חסד, ז"א זה ניתן, זה שפע שהבורא נותן, בלי להתייחס, בשום פנים ואופן, למה שאנחנו קוראים מידת הדין. ולכן זה מובן שמהתחלת הדברים, יש איזו סתירה פנימית, סתירה... איך אומרים את זה? בעצם, מהותית כן, בין טבע האור וטבע הכלים. כי טבע הכלים זו מידת הדין גמורה, והאור שניתן בתוך העולמות כדי להחיות אותן בא מן החסד העליון. ולכן יש לנו מושגים מקבילים כאלה. כשהאור ניתן לכלים, זה מלכתחילה לכל עניין של זכות, מידת הדין, חשבון וכו', זה מובן, כן? זה חסד גמור.

יְהִי אֹר, ככה אני אחזור אולי למדנו את זה פעם בצורה אחרת, אני אחזור על זה, זה נקרא בלשון המקובלים 'פנים אל פנים'. אז המצב הוא כזה: כשכבר מצב הכלי, הכלי המקבל, הוא יכול לקבל האור הזה אז הוא מקבל אותו 'פנים בפנים'. ואם הוא עוד עדיין, הוא לא יכול לקבל אותו, זה כבר מופיע העניין של הַזְכוּת, במובן הקבלי של זְכוּת הכלי. אז הוא דוחה את האור הזה, מכיוון שהוא מסוכן בשבילו. תראו, יש הרבה השלכות בהרבה, הרבה תחומים של החוכמה האנושית ובעיקר בפדגוגיה. יש לכלי נטייה לדחות את האור הזה, מכיוון שהוא, אף על פי שהוא שואף לו - בלי אור הוא לא יכול לחיות - מכיוון שהאור הזה בתוקפו מסוכן בשבילו, זה מובן? אז הוא מקבל את ההארה של האור דרך אור חוזר, דרך החזרה של האור. האור, כשהוא חוזר, מאיר את הכלי שעדיין לא יכול לקבל את האור, להכיל את האור 'פנים אל פנים', וזה נקרא 'פנים באחור', זה מובן. אז כבר 'אור חוזר' הוא תחת השלטון, אפשר לומר את זה, של מידת הדין¹². ו'אור ישר' זה כולו חסד, זה מובן?

⁹ ראו 'מבא שערים' למהר"י (להלן 'מבא שערים') שער ב חלק א פרק ב וראו עוד בפתיחה לחכמת הקבלה (זהו פירוש הסולם כרך א) אותיות נו-סח

¹⁰ פירוש לבראשית פרק א פסוק א: " אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאד, אין בו ממש, אבל הוא כוח ממציא, מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכוח אל הפועל. והוא החומר הראשון, נקרא ליוונים "היולי". ואחר ההיולי לא ברא דבר, אבל יצר ועשה, כי ממנו המציא הכל והלביש הצורות ותיקן אותן."

¹¹ ראו שלי"ה (הוצאת יד רמ"ה וכל ההפניות בהמשך לשלי"ה הן על פי הוצאה זו) הקדמת 'תולדות אדם' אות נ"ו ובהערה ע"ח שם ובהגהות הרב שמואל אשכנזי בסוף הכרך.

¹² השו"ע חיים היכל א היכל א"ק שער ו 'שער עקודים' פרק ח: "הנה צריך להבין מאוד אמיתות הענין פנים ואחור באורות יקראו התפשטות והסתלקות ונקרא יושר וחוזר ובכלים נקרא פנים ואחור דהיינו שבאור לא שייך פנים ואחור שהכל פנימיות אמנם ודאי שהוא כולל דין ורחמים ובהיותו מתפשט ויורד למטה ונכנס במקום הראוי לו נקרא אור יושר כי הוא מאיר בבחי' הרחמים שבו וכשהוא חוזר לעלות אז מאיר במקומו בהיותו שם למעלה

קהל: אמרת בהתחלה שיש גם אור חוזר וגם אור ישר

מניטו: לא, אין 'אור חוזר' אלא 'אור חוזר' של 'אור ישר'. כן, אולי אני אסביר את זה ככה: אני אקח איזו דוגמה, כשאזיזה קו של אור בא על איזה ראי, ¹³ אז מיד הוא חוזר. אז האור שבא ממקור האור, נקרא 'אור ישר' והאור שחוזר נקרא 'אור חוזר', זה מובן, כן? טוב.

אז פה יש איזה... איך אומרים את זה, משהו מסתורי¹⁴, כן. שדווקא העובדה שהכלי לא קיבל את האור מביא ריבוי באור¹⁵, כי עכשיו יש לנו שני קווים, אותו קו הוא גם הקו של 'אור ישר' וגם הקו של 'אור חוזר'. ודווקא הכלי, כשדחה את האור, נהפך למקור של אור שבא מלמטה למעלה, כן. אבל ה'אור החוזר' הזה, הוא מסוג אחר לגמרי, המהות שלו היא אחרת לגמרי. הוא דווקא תחת תורת מידת הדין, אבל ה'אור הישר' שהוא בבחינת נשמה ל'אור החוזר' הוא דווקא מתורת מידת החסד. זה מובן? טוב.

ואנחנו חיים מהסתירה הזו: מצד הגוף, האור שמחייב את הגוף, הוא בבחינת 'אור חוזר'. מצד הנשמה, האור שמחייב את הנשמה, כלומר האור שמחייב את הנפש דרך הנשמה, כן, הוא מבחינת 'אור ישר'.

השורש של ה'אור ישר' זה עולם החוכמה, והשורש של ה'אור חוזר' זה עולם הבינה¹⁶, זה מה שצריך לזכור, אם יישאר לנו קצת זמן נראה קטע על זה, ואם לא, תקראו את זה בעצמכם, הסגנון של הרב הוא לא צריך פירוש.

בבחי' דינין שבו הנקרא אור חוזר ואז הכלי לא יקרא כלי דפנים כמו בהיותו מקבל אור ישר רק יקרא כלי דאחור

¹³ ראו פרדס רימונים לרמ"ק (להלן 'פרדס') שער עשר ולא תשע פרק ב: "כי כל ספירה מקור לכל אשר תחתיה וכל ספירה היא מראה שבה מכה אור העליונה והאור חוזר עד שבדרך זה יעלו המאורות ישרים וחוזרים עד אין מספר"

וראו עוד בהקדמת מהר"ח"ל ל'ארבע מאות שקל כסף': "אור ישר מאיר מלמעלה למטה וזהו ונהרין וסוד אור החוזר בסוד המראה המלוטשה שכאשר יכה בה האור שמש יצאו ממנה הניצוצות... וזהו 'ניצוצין'

¹⁴ ראו ספר הבהיר קע"א (לפי נוסחת פירוש אור הגנוז): "מלמטה למעלה לא ידעין... ולא עוד אלא העולה אפשר לו לעלות בדרך שלא ירד"

¹⁵ ראו 'פרדס' שם בהמשך הפרק: "אמנם סוד אור המתהפך אינו מאיר בסוד אור הישר. כדמיון נצוץ השמש שלא ידמה החוזר מכחו אל עצמותו, כי החוזר תולדה אחת מתולדותיו בסבת אחד מהמקבלים, וניצוץ הישר הוא עצם הנצוץ בעצמו, ועד"ז נקיש באצילות. וכמו שלא ידמה האור בחזרתו מתוך העשיות והמראה שאינה מאירה אל חזרתו מתוך מראה בהירה ספיר גזרתה, כן הענין בסוד חזרת האור מהמלכות או מהיסוד וכיוצא בו. וכן שנוי האור לפי שנוי הגוונים במראה המקבלת הניצוץ וחזרת אורה אל מקורה הקדמון. ואלה הם חלוקים בבחינות האורות בזולת חילוק אחר שיש בין הישר והחוזר כאשר נבאר" וכן ביעץ חיים היכל א' היכל א"ק' שער ו' שער העקודים' פרק ה: "נמצא שיש כאן ג' מיני אורות א' האור הא' שבכולם והוא נקרא עקודים כנ"ל ב' הוא הרשימו שנשאר מזה האור שבא דרך יושר והוא רחמים ג' הוא האור הבא אליו דרך עליית הספי' שאז הוא דרך אחוריים שהוא דין והנה בבא אור הג' שהוא דין פוגע באור הרשימו הנשאר שהוא רחמים ואז מכים ומבטשים זה בזה משום שהם ב' הפכים זה אור ישר והוא רחמים וזה אור חוזר והוא דין וזה חפץ לעלות אל מקורו והוא אור הרשימו **אע"פ שאינו עולה ממש עכ"ז חשקו וחפצו הוא להדבק ולקבל ממנו והאור חוזר הוא חפץ לירד נמצא ששניהם אינם שוים בטבעם לכן מכים זה בזה כנודע כי כל בחי' הכאות ובטישות אורות זב"ז הוא כאשר אין שוין ואז נופלין ניצוצין מאור היורד שהוא דין והוא גרוע מאור הרשימו וזהו אור אחר רביעי"**

וראו שלי"ה פסחים אות קפ"ב

והשוו לדברי מניטו בשיעור על קטרוג הלבנה: "מכיוון שהשכל שייך עוד לעולם האור, שהוא באחדות גמורה אבל הרגש הוא כבר קשור לריבוי שיש בכלים "וְכָלִים מְפֹלְטִים שׁוֹנִים" ולכן, כל רגש הוא לעצמו. האיחוד בין הממדים שיש ברגש, הוא בלתי אפשרי בעולם הזה "

¹⁶ ראו 'סוד מדרש' כרך ז פרק ויגע בכף ירכו: "כיסא הכבוד הוא מציאות השייכת לספירת הבינה, כלומר לעולם הבריאה. ידועה האמירה "התשובה מגיעה עד כסא הכבוד", דהיינו עד "מלכות דבינה". התשובה האמתית מתקנת את השבירה של כל הכלים עד הבינה משום שהיא קושרת את הדין הקשה הנמצא למטה לשורש הדין עצמו. זה נקרא לקשור מלכות לבינה, להעלות את הדינים לשורשם. אז נפתחים השערים, כלשון הפייטן בנוסח האשכנזי של הימים הנוראים: "פתח לנו שער" מה שנדרש כדי שזה יקרה הוא תיקון המעשים. תיקון זה פותח את המעבר לשפע בבחינת אור חוזר. שפע זה בא מהבינה. התנאי לכך הוא שהתשובה תגיע עד לכיסא הכבוד, עד הבינה." וראו עוד על בינה ואור חוזר בשלי"ה פסחים אות תא.

ודווקא אמרתי הערב שגיליתי, זה לא היה מכוון, שדווקא השנה זו השנה הרשמית של חמישים שנה של הרב¹⁷, כשתכננו את התוכנית לא חשבנו על זה. כאילו איזה מפגש בין 'אור ישראל' ל'אור חוזר'. אז פעם הזכרתי, אולי בחוג אחר, אינני זוכר, אולי פה, ייתכן שגם הזיכרון זה מצד 'אור ישראל', אבל 'זיכרונות', זה דווקא מצד 'אור חוזר'...¹⁸

זו התוכנית שיש בפסוק הזה¹⁹:

- וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר - זו מידת החסד,
 - וַיְהִי אֹר - זה מידת הדין
 - וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב - זו מידת התפארת
 - וַיַּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר - זו מידת הנצח
 - וַבֵּין הַחֹשֶׁךְ - זו מידת ההוד
 - וַיְהִי עָרֵב - זו מידת היסוד
 - וַיְהִי בֹקֵר - זו מידת המלכות וכל זה - יום אָחָד, זה מובן, זה עולם ומלואו.
- אז זה כדי להבין שזה מתחיל בחסד: יְהִי אֹר - זו התגלות החסד, זה עובר דרך עולם החוכמה, עולם הבינה אבל זה בא מאור עליון למעלה מהכתר. רק להזכיר את זה בקצרה, זה נקרא "אור אין סוף"

אז... אם כן, אני חוזר על ההגדרה היא, כשמצב הכלי עוד לא מספיק מתוקן כדי להכיל את האור, אז הוא נמצא בבחינת מלכות. כשבשלב של, נאמר גמר התיקון, יש הרבה שלבים, גמר התיקון, אז הוא יכול להיות הכלי של אותו אור, שניתן לו לפי מחשבת, מחשבת הבורא. ואז אותה מדרגה נהפכה למלכות, בבחינת עולמות יותר תחתונים, זה קשור לסוד כתר-מלכות²⁰, והבחינה המקבלת - מלכות, נהפכה לה לבחינה המשפעת - כתר. וכל עוד שהמצב של הכלי, של המלכות, הוא לא מתוקן הוא לא מספיק, מספיק מתוקן, אז האור חוזר וחוזר מיד בבחינת 'אור ישראל'. אבל מתלבש באור החוזר הזה עד ש... בשלב של גמר התיקון, אז אותה מדרגה שנבראת כבריא, מגיעה למדרגת אלקות, לעולמות יותר תחתונים. זה מובן?

ולכן, אם אנחנו מבינים מספיק, אם זה מספיק ברור, סוד מחשבת הבורא הוא יותר בכלי שהוא המקור של האור החוזר, מבאור הישר. האור הישר, וזו הנקודה השנייה, הוא אור פשוט לגמרי, אור פשוט. לכן, אין הבדל בבחינת אור ישראל, לא רק בכל המדרגות אלא בכל העולמות וגם בכל

¹⁷ הכוונה לפטירתו של הרב קוק בשנת 1935.

¹⁸ אולי כוונת מניטו היתה באופן הבא: "אמרנו לפני (מלמטה למעלה) בראש השנה מלכויות זיכרונות (רבים) ושופרות. מלכויות - כדי שתמליכוני עליכם, זיכרונות - כדי שיעלה זיכרונכם (יחיד מלמעלה למטה) לפני, לטובה, ובמה - בשופר" מסכת ראש השנה דף ט"ז, או שמא כוונתו לכך שזיכרון יחיד - אור ישראל יחיד, וזיכרונות - צורת הריבוי, שמאפיינת אור חוזר, כפי שהסביר קודם לכן.

¹⁹ מניטו חזר על הסבר הפסוק הזה לפי סדר הספירות פעמים רבות ויתכן שהמקור הוא בתיקוני זהר תיקון שלשים דף עד עמוד א ד"ה 'קם סבא חד ואמר'

²⁰ ראו ספר יצירה פרק א משנה ז "נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן" וראו דיון מקיף על כך בפרדס שער ט"ו, ובמיוחד בפרק חמישי: "ואמרו האור היורד למטה דרך המדרגות וחוזר ומתעלה ונמצא... כל האצילות בשווה כי הכתר במלכות ומלכות בכתר אי"ן אנ"י"

וראו בספר מעלות הסולם תיקון 21 אות תתקט"ו: "נעוץ סופן בתחילתן: פירוש כי אין אור נמשך מא"ס ב"ה אלא ע"י זווג דהכאה מן אור העליון על המסך שבכלי המלכות המעכב על האור העליון שלא יתפשט ממנו למטה ומזווג זה נולדים עשר ספירות של אור החוזר ממטה למעלה אשר מלכות של אור הישר חוזרת ונעשה לבחינת כתר של אור החוזר וכתר של אור הישר שב להיות מלכות של האור החוזר ונמצא סופן של עשר הספירות דאות הישר נעוץ בתחלתן של עשר הספירות דאור החוזר ותחלתן של עשר הספירות דאור חוזר נעוץ בסופן של עשר הספירות דאור ישראל"

המדרגות של כל עולם. כל ה.. כל ריבוי הצורות, וסוף-סוף אנחנו מגיעים למושג של 'הפרצופים', בא דווקא מהכלי²¹. זה מובן?

השינוי בא מהכלי, השינוי במדרגות בא מסוד הכלי. וזה לא ההפתעה היחידה, זה לא ההפתעה היחידה של תורת הקבלה: שורש הכלי הוא יותר גבוה משורש האור²², במחשבת הבורא. סוד העולם בתיקונו, הוא נמצא בכלי יותר מבורא. זה... כנראה זה סותר את המושגים הפילוסופיים, כן. אבל צריך קצת להעמיק את זה כן, אני רק גומר את המשפט, ה'אור הישר' הוא אור פשוט לגמרי ויש הרבה השלכות לזה, כי זו הנקודה שמאחדת את כל הבריות ולכן סוד ייחוד ה' נמצא בבחינה של ה'אור ישר', של 'אור הישר'. יש השלכה באמונה ובכל מדרגות החיים ובמציאות הכי פשוטה.

כל בריאה, בבחינת ריבוי הבריות, היא עולם בפני עצמו שאין לה שום קשר לבריאה השנייה. לכן, רק דרך האמונה ב'אור הישר' הזה, יש אפשרות של איזה מפגש של איחוד, איחוד הערכים, איחוד הנפשות... זה עולמו של 'אור ישר'. וזה שייך - ואחר כך נראה את זה יותר בפרטים - זה שייך למדרגה של שם הויה שנקרא: 'הויה הפשוטה', השם שלא נכתב ולא נקרא²³. יש שם שנכתב ולא נקרא, יש שם שנקרא ולא נכתב, אבל יש שם שנקרא: 'הויה פשוטה', שלא נקרא ולא נכתב²⁴. זה סוד, לפי ההגדרות של הרב אשלג, זה סוד של רצון להמציא רצון²⁵ - נראה את זה אח"כ, אם זה אומר לכם משהו... טוב, אז נראה.

אבל המקור הראשון של הניתוח הזה, ההסבר הזה, זה שער האותיות²⁶ בשל"ה הקדוש. הוא מביא קטע מ"הזוהר" שמסביר שכל עולם ועולם יש לו שם הויה משלו, יש שם הויה של עולם האצילות, יש שם הויה של עולם הבריאה וכן הלאה. ובכל ספירה וספירה מתגלה שם הויה

²¹ 'מבא השערים' למהרח"ו שער ה חלק א פרק א ב'צמח' אות ג

²² "כשהקו חוזר ופוגש את הרשימו הוא בונה מהרשימו את הכלי. לכן צריך להבין כי שורש הכלי, הוא יותר גבוה משורש האור. כי האור שחוזר, הוא אור בצמצום. אבל הרושם הוא רושם של האור המוחלט. זה סוד מסתרי תורה" - מתוך תמלול שיעור אורה שיעור 46

²³ 'פרדסי' שער יט פרק א ושל"ה 'בית ה' אותיות עו-עט

²⁴ של"ה 'בית ה' אות פד

²⁵ "אבל רצון זה לא מידה. רצון זה רצון. והרצון מתגלה דרך מידות. הכוח של הרצון זה להמציא רצון, זה הגדרה של הרצון: רצון להמציא רצון. זה הגדרה של הרב אשלג. הבורא רצה לברוא רצון, רצון של הבריאה. זה קשור לסוד של המשמעות של המילה: 'ארץ'. עצם הארץ זה הרצון. למדנו דרך פעם דרך השל"ה על הגדרה של הזהר: "הוא ושמנו אחד". מה זה שמנו? זה רצונו. רצון בגימטריה שמו. אני מכיר מישהו בשמו, מה יש באותה ידיעה שיש בשמו, באותה אינפורמציה שיש בשמו, מה אני מכיר בזה? איך הוא רוצה כשהוא רוצה, את המידה, את המידות של רצונו, אז אני מכיר אותו. הרצון מגלה את עצם ההויה שהיא נסתרת, ההויה אין לנו תפיסה, אבל יש לנו תפיסה דרך הרצון". שיעור אורה שיעור 61.

וראו ביתר ביאור ב'סוד לשון הקודש' (להלן 'סוד לשון') כרך 1 שיעור ט: " בגלל קושי העניין נסביר את עיקר שיעורנו בלשון קבלת הרב אשלג. רצון ה' כבורא, מתגלה בבחינת "כתר". שום בריאה אינה יכולה להחזיק מעמד לפני אותו רצון. הרב אשלג מסביר כי רצון הבורא כבורא מתגלה כ"רצון להמציא רצון", ופירושו **רצון לתת מציאות לרצון של הנברא**. רצון הבורא הוא להשפיע, אך כדי להשפיע צריך שיהיה מישהו שמקבל את השפע, ולכן צריך שיהיה בבריאה רצון לקבל. הרצון של הבורא במדרגה העליונה ביותר הוא רצון להמציא רצון למקבל. הרצון לקבל הקיים בבריאה הוא הופכו של רצון הבורא להשפיע ובוה הבריאה היא הפך הבורא. מתוך הריחוק המוחלט שבין רצון הבורא לרצון הנברא, אין הנברא יכול לעמוד בשעת הבריאה בפני רצון הבורא. עמידה של הנברא בפני רצון הבורא, פירושה יכולת להצדיק את עצמו, אך מי יכול להצדיק את עצמו כל עוד שלא קיבל את הזכות לאמת את קיומו? כדי להיות קרוב לבריות, הרצון העליון צריך להקטין את תוקפו וזה סוד כתר מלכות: צריך שהכתר יגיע למדרגה של מלכות."

המושג "רצון להמציא רצון" מובא ב'מעין החכמה', 'פרדסי' ושל"ה, בכל המקורות הללו - ובמיוחד בספר האלימה לרמ"ק עין הבדולח תמר א פרק ד - נראה שמדובר במושג המגשר בין הפער של חוסר אפשרות ליחס רצון לאין סוף כיוון שמצביע על חיסרון לבין הרצון כפי שמתבטא בעצם מציאות הבריאה כבריאה. אך דיוקו של מניטו על פי תורתו של הרב אשלג הוא **רצון להשפיע שממציא רצון לקבל** (מושגי הרב אשלג) - **כלומר רצון מחודש אחר משלו** (ביאורו של מניטו).

²⁶ לא מצאתי בשער האותיות וראו הערה 16 וכן 'בית ה' אות מז

שלם, כן. הגילוי הוא לא כל פעם שלם, זה תלוי באיזו מדרגה אנחנו מדברים. אבל כל השמות האלו, נאמר, מקבלים את החיות שלהם משם הויה הפשוטה, מהשם הפשוט שלא נכתב ולא נקרא. ושהוא השם הויה דאצילות, שמתגלה בתפארת דאצילות שנקרא: 'ה' אלוקי ישראל'²⁷, תזכרו את זה. זה יעזור להבין הרבה דברים,²⁸ כן.

כשהיא הויה פשוטה לגמרי, ואני חוזר בקצרה על ההגדרה של הרב אשלג, אחר כך אני חוזר על השל"ה. ההגדרה של הרב אשלג היא פשוטה מאוד, זו הנחה ראשונית של כל פירושו על חוכמת הקבלה.

אנחנו לא יודעים למה, אפשר אחר כך אחרי הרבה-הרבה לימוד להרחיב קצת, למה (בסגול) ולמה הבורא רצה לברוא עולם... אבל איזה עולם רצה לברוא – זה מתגלה אחר כך, בסוד 'אור חוזר'. בסוד 'אור ישר' זה רק הרצון הפשוט להמציא רצון של הבריות. והרצון להשפיע, הפשוט לגמרי, שהוא רוצה להמציא 'זולת' של הבורא, שההגדרה שלו היא 'הרצון לקבל'.

ולכן, יש מדרגה, פשוטה מאוד, שנקראת: 'רצון להמציא רצון' בלי שום דיוק, איך זה יהיה, נראה אחר כך, "לראות מה יקרא לו"²⁹, כן. זה סוד המהלך של התולדות בהיסטוריה, כן. אבל אולי אתם זוכרים, קצת נרד בנושא, את המשנה שלמדנו לפי החסידות פעם: "דע מה למעלה ממך"³⁰, כן.

אז הפשט זה: "דע מה למעלה ממך עין רואה... וכן הלאה. זה הפשט, חשוב... אז כבר ב"זוהר"³¹ קוראים את זה ככה: "דע מה למעלה - ממך", "ז"א ה"מה", הפירוט, מה יש למעלה, זה בא ממך. אבל מלכתחילה למעלה יש, היה ויש, במדרגה הכי עליונה שאפשר לתפוס בה, רק רצון פשוט להמציא עולם. מה הם החוקים של אותו עולם? זה בא אחר כך מלמטה למעלה. דע ה"מה" שיש למעלה, בא ממך. זה מפתח של הרבה-הרבה נושאים.

קהל: הרב שרקי: האם בגלל זה שורש הכלים גבוה משורש האור?

מניטו: נכון, מבחינת שורש. ולכן אנחנו מגיעים פה לאיזו נקודה ואחר כך נחזור לנושא ש... איך אומרים בהלכה? 'ריבוי הצלם'³², כן. התגלות הצלם בא מלמטה למעלה וזה מגלה את שורש רצון הבורא. אבל ה'רצון הבורא' כשלעצמו, הוא 'רצון פשוט'. פה אנחנו נלמד מיד אחר כך, את העניין של חוקות הטבע והנס, את העניין של ההכרח והבחירה, כן. אבל השורש של כל העניין זה ב'אור ישר פשוט'.

²⁷ "אף על פי ששיקק התגלות עולם מיוחד זה בהויה שלו, דהיינו הזעיר אנפין, והזעיר אנפין זה התגלות בעולם שלנו של הזעיר אנפין דחכמה שהוא אלהי ישראל. צריך לזכור את זה תמיד: השם 'אלהי ישראל' זה הזעיר אנפין דחכמה. זעיר אנפין דחכמה מתגלה דרך הבינה, בזעיר אנפין עצמו, והוא נקרא הויה" שיערי אורה' שיעור 49

²⁸ "דהיינו, יש הבדל בין כתר וכל שאר הספירות. כתר זה התגלות, הרצון להמציא רצון. אבל מיד כשהרצון להמציא רצון מתגלה, יש שני הפכים שמתגלים, כי בכל מדרגה ומדרגה, יש פנים ואחור. ופנים ואחור, זה השורש של כל ההפכים. ומכיוון שיש הפכים, צריך לאחד אותם. לכן יש שלושה קוים. זה סוד מידת התפארת. מידת התפארת מגלה את האיחוד של הכרח ההפכים, שבא ממחשבת הבריאה. מיד כשהבורא רצה לברוא, יש הצורה ההיא של השתלשלות הדברים, וזה ממש הסבר ברור, פשוט, קב ונקי. ונראה אח"כ קצת מה שטמון בזה." שיערי אורה' שיעור 47

²⁹ בראשית פרק ב פסוק יט

³⁰ שפת אמת וירא תרניו, וראו פירוש נוסף באוהב ישראל לפרשת שקלים: "ועפ"ז י"ל ג"כ מה דאי במסי אבות דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים היינו כל התוארים והמדות והכוחות נשגבות עליונות הכל הוא ממך היינו ממעשה הצדיקים"

³¹ אולי הכוונה לזוהר תרומה קנ"ה א ד"ה ר' אלעזר' או להקדמת ספר הזוהר דף א ב מאמר מי ברא: "מה ידעת" וראו בפירוש אור יקר שם (היה בספרייתו של מניטו)

³² על פי יבמות דף סג עמוד ב: "כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה ממעט את הדמות"

ז"א קודם כול להגדיר אותו בפשטות הגמורה, כן. יש ביטוי בקבלה שאנחנו מוצאים אותו הרבה-הרבה אצל המפרשים של הקבלה זה, יש השוואה גמורה גבי הבורא, בפני הבורא, בין כל הבריות בבחינת אור ישר.

ההגדרות, ויש אינסוף הגדרות, ההבדלים, נאמר, זה בא מ'אור החוזר'. מבחינת 'אור ישר', אין הבדל בין 'קרני ראמים' ו'ביצי כינים'³³. הרצון להמציא בריות, הוא פשוט ושווה בין כולם. זה סוד השם הפשוט.

השלי"ה מסביר את זה³⁴ בהסבר שהמקור שלו בא מהזוהר, ו'אותיות' זה מלשון 'אָתוֹ', 'אתא' בארמית שבאו אחר כך. יש שם בלי אותיות, ואחר כך השם מתלבש באותיותיו, ממה שמקבל מהלבוש של ה'אור החוזר'. אבל ה'אור חוזר' בא מרצון הכלי, זה מובן, כן. ולכן פה יש לנו נקודה חשובה מאוד, שסוד ייחוד ה' נמצא בשם הפשוט של ההויה הפשוטה של ה'אור הישר' ושם יש ישירות לזה. טוב, מה הייתה השאלה?

קהל: (ישראל פיבקו) לגבי השלי"ה בשער האותיות. השלי"ה בשער האותיות אומר שהתורה ניתנה לפני החטא במילה אחת. אחרי כן התפרדו האותיות למילים...

מניטו: נכון, רק דקה. אז כל מה שאמרנו לגבי השם כן, זה נכון גבי התורה עצמה. יש תורה שנכתבה 'שחור על גבי לבן', זה אחרי ה'אור החוזר' כן, זה סוד האותיות. יש תורה שנכתבה 'לבן על גבי שחור', התורה שהיא בבחינת 'לבן' היא התורה, זה סוד התורה שבעל פה, כן. זו התורה הפשוטה שמתלבשת, לפי הנסיבות, באותה צורה שהיא מתלבשת דרך עולם האצילות, עולם הברי... במילים אחרות: יש תורה של עולם האצילות, יש תורה של עולם הבריאה. ומעולם לעולם, מלמעלה למטה, אז הדיוק הוא יותר מדויק לפי האותיות, כן וזו אותה תורה.

(השיעור נקטע)

³³ מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב

³⁴ בית ה אות לב

שיעור 2 - אורות הקודש "אור ישר ואור חוזר"

"איזהו אור הישר, במערכת השכל, הידיעות ההולכות ומסתעפות מן הקודם אל המאוחר, ואור החוזר, הוא התוכן המסתעף מן המאוחר אל הקודם. מובן הדבר, שהאצילות הראשונה היא יותר חפשית, רחבה וברורה, חסדיה שוטפים וזולפים בהרוחה, והשניה, הצריכה לטפס ולעלות, מהתחת אל הרום, מהסבות המאוחרות אל הקדומות, הולכת היא בכבדות, כמה וכמה דרכים לפניו. והיא בטורח קולעת אל הדרך המכוונת, וכשהיא עולה, עולה במשקל מצומצם, שוקלת את המעלות העליונות על פי המשקל הקצוב של התחתונות, ובעמל היא מגדילה את ההגדלה הראויה לאותן ההזרחות שממעל לה. באמונה, אור הישר הולך ישר, כחץ למטרה המכוונת בציוור האמונה, האמת הגדולה, התוכן העזיז, מלא הקודש, משך החיים האמתיים, וכל שיגוב ואידור במילואו. ואור החוזר הוא מתחזק ועולה, מרחיב לאט את צעדיו, על כל הציוור הנדרש לו, להגיע על ידם, בעומק ובבירור יותר מרובה, אל המגמה התכליתית. היסוד העליון מושווה הוא תמיד עם כל כחות החיים, עם כל המרחבים הרוחניים, ההולכים ועולים מעצמם, מהתגבורת הנשמית. והענפים המתפשטים, שומרי הפירות, הנם מתאגדים גם כן, על פי התעמקות ולימוד, עם הנטיות היותר נלבבות וטובות, עם עומק הטוהר שבנשמה, אבל לא בעוצם החופש הראשון, כ"א על ידי הוראה מדוקדקת, על ידי ראיות ורמזים, על ידי נשיאת דעה למרחוק ולרום. וסוף כל סוף הכל מצטרף לאגודה אחת, והמים העליונים והמים התחתונים מתחברים, ותהום אל תהום קורא. וזיו הנפש ואצילות החיים מפכים על ידם, ושירת עולמים, אשר בחוסן האמונה, מתגברת, מתאמצת והולכת מדור לדור. דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו, הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיחה, ועזו נוראותיך יאמרו וגדולתך אספרנה, זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו. ורננה בליואי, עבודת הלויים, המטהרים בטהרת דין וגבורה, רני פלט תסובבני סלה".

("אור ישר ואור חוזר", הרב קוק, אורות הקודש א', שער חכמת הקודש, פרק נ"ה)

מניטו: טוב, טוב...תקראו את הטקסט ואם יש שאלות נחזור עליהם. כן?

קהל: אני, אני לא מבינה את ההבדל בין "אור חוזר" ל"אור מקיף".

מניטו: טוב...אני... צריך הקדמה קצת ארוכה כן. כן, המושגים הם ככה: הם בדרך של ההתפשטות של האור, מאור אינסוף כללים של העולמות, דרך ההתפשטות של האור זה נקרא "אור ישר", כן. כשהכלי מספיק זך כדי לקבל את ה"אור ישר" אז הוא מכיל אותו בבחינת 'אור פנימי'. ומה שהוא לא יכול להכיל ושייך לו, נקרא 'אור מקיף', נשאר מחוץ לכלי אפילו אם זה רחוק מאוד זה נקרא אור מקיף, כן.

אבל האור עצמו, כשעוד לא... כשהכלי עוד לא זכה לקבל אותו סתם, הוא חוזר לאחוריו. אולי הדוגמה הכי פשוטה זה העניין של 'שבירת הכלים'. ואני אחזור, זה מושג אחר אבל זה שייך לשאלה עצמה.

כשהכלי יכול לא רק לקבל את האור השייך לו, אלא לתת לאור השייך לכלים היותר תחתונים, לעולמות היותר תחתונים, או נאמר למידות האחרות, סתם, לעבור דרכו, אז האור עובר מכיוון שהכלי מספיק זך כדי לתת לו לעבור, כן. וכשהוא עוד לא הגיע למדרגה של זכות מספקת אז האור שרוצה לעבור דרכו, כדי להמשיך בדרכו ולהתפשט למידות האחרות, בדרך כלל נאמר למדרגות היותר תחתונות כדי להגיע עד מטרת הבורא, לחזור לנקודה המרכזית שבו הוא יצא, בשעת הצמצום. אז תוקף האור שובר את הכלים. ומכיוון שאין פשוט כלי כדי לקבל גם האור

השייך לכלי עצמו, אז האור חוזר למעלה מיד, וזה נקרא "אור חוזר". הבחינה של אור פנימי ואור מקיף, הוא בחינה אחרת.

ואני זוכר שלפני שנים למדנו בחוג אחר, אולי כמה מכם היו במועדון העולה, לפני הרבה שנים, מאמר של הרב נחמן מברסלב. והוא נותן דוגמה יפה מאוד ביחס של הרב והתלמיד: מה שכבר אור פנימי בשביל הרב, זה נשאר עוד, מבחינת אור מקיף, אצל התלמיד. אתם זוכרים את זה? זה מ"ליקוטי אמרים"³⁵, כן. והרב שמה מסביר נושא שאנחנו מוצאים אחר כך בכמה ספרים, בכמה... אצל כמה תלמידי חכמים, ובפרט אצל המהר"ל, בפירוש שלו ב"דרך החיים" במשנה הראשונה, של "משה קיבל תורה מסיני"³⁶, זה קצת, קצת קשור לדברים של שבועות, כן.

והמהר"ל מסביר שמה, שיש איזה יחס ישיר בין רב לתלמיד. ולאמיתו של דבר, יש רב אחד לתלמיד אחד ותלמיד אחד לרב אחד: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע". השאלה היא: מסר את התורה לכל העם כולו, ודרך עם ישראל לכל העולם כולו, אז למה המשנה אומרת משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע דווקא? אז חוץ מהדיוקים של המשנה עצמה, מה שרוצה להסביר לנו: בין כל התלמידים האפשריים של משה רבינו, דהיינו כל עם ישראל, היה איזה תלמיד מיוחד שהיה שייך לו בפרט. אז רב נחמן מברסלב ב"ליקוטי אמרים" מסביר את זה ככה: דרך, דרך מה שלקחתי כדוגמה, דרך משה ויהושע³⁷, שהאור המקיף שנשאר מחוץ לכלי והאור הפנימי שכבר נכלל בכלי, רוצים באופן עז מאוד, באופן חזק מאוד להתחבר, ולכן כל עוד שלא התחברו, אין... כל עוד שלא התחברו, יש איזה כוח של חפץ, של רצון חזק מאוד, להתחבר וזה סוד האהבה.

מה שאצל מישהו זה נשאר כאור פנימי, ומאותו אור, מאותו שורש אצל מישהו אחר, הוא כבר (מילים לא ברורות בהקלטה) לבריאה אחרת, אותו אור מאותו שורש הוא נשאר בבחינת אור מקיף. האורות האלה רוצים להתחבר באופן חזק מאוד וזה סוד הכוח של האהבה. ולכן האור פנימי של מישהו מכיר באור מקיף השייך לו, אצל מישהו אחר וכן להפך, זה מובן? כן.

והכוח הזה, של ההכאה, נאמר, בין אור פנימי ואור מקיף, אפילו אם זה רחוק, וזה רחוק! נותן לכלי להזדכך מספיק כדי להכיל יותר ויותר מהאור מקיף מבחינת אור פנימי.

אז אני חוזר לעניין הזה כן. בדוגמה הבסיסית של הגוף והנשמה, אם ניקח את הגוף כדוגמה למשל, למה שאנחנו מגדירים ככלי³⁸, הגוף חי, זה כלי עם אור פנימי, הגוף מת, זה כלי בלי אור פנימי. ז"א כן... מוצאים את זה ב"פתיחת אליהו הנביא" - אם השם האמיתי מסתלק מכל בריאה אז הם נשארים כגופים מתים.³⁹ ז"א הכלי בלי החיות שנותן לו לחיות, הוא נוטה להעדר, וזה מה שלמדנו מקודם, בשיעור הקודם, המושג של 'נפש חיה', צריך להחיות את הנפש. אתם זוכרים את הברכה של בורא נפשות רבות: "להחיות בהם נפש כל חי". אם כן, בלי החיות ההיא, החיות הזו, הנפש היא בבחינת מת. זה מובן.

³⁵ ראו ליקוטי אמרים פרק ה: "שהבל הדיבור נעשה בחינת אור מקיף" וביתר ביאור במאמרי אדמו"ר הזקן ספר תקס"ג עמ' שס"ד: "והיינו מה שכל מרב לתלמיד שידוע דמה שאינו מושג לתלמיד הוא בחי מקיף וסובב כו' ויש לעיתים שיוכל הרב לתלמיד להשפיע בגילוי עומק המושג עד שיכיר ויבחין בעומקו לבד ולא שישגנו באמת כו' ולעיתים לא יבחין העומק כ"כ כו' וד"ל" וייתכן שכוונת מניטו היא ל'ליקוטי מוהר"ן' תנינא מאמר ז במיוחד בסימנים ה-ח

³⁶ 'דרך חיים' למהר"ל, משנה א' ד"ה 'ועוד יותר בזה כי הרב שלומד תורה לתלמיד' ויש להשוות עם דברי המהר"ל ב'דרך חיים' פרק ה' על כל המזכה את הרבים ד"ה 'ומכל מקום יש לתרץ: "כי לא נקרא רב אל תלמיד אחד כי הרב הוא רב אל תלמידים הרבה"

³⁷ 'ליקוטי מוהר"ן' שם סימן יג

³⁸ השוו פירוש רש"י סנהדרין דף צט עמוד ב בד"ה 'טוביה לדוכי': "כיס ארוך שמשמין בו מעות הגופין נרתקין הם לקבל ולהכניס דברים אשריו למי שזכה ונעשה נרתק לתורה"

³⁹ הקדמת תיקוני זהר דף יז עמוד ב: "וכד אנת תסתלק מנהון ישתארו כולהון כגופא בלא נשמתא"

אז הצד של הכלי שבא מהחלל הוא מת והצד שבא מהאור שנותן לו לחיות - זה הוא מהצד של 'נפש חיה'. טוב, אני חוזר לנקודה ההיא, ולכן בדרך כלל לכל הבריות, בעולם הזה, הגוף שהוא כלי שכבר יכול להכיל את האור הפנימי, מכיל רק את שלוש המדרגות התחתונות של הנשמה דהיינו: נפש, רוח ושורש מהמדרגה השלישית שנקראת 'נשמה'. האורות של הנשמה ושל החיה ושל היחידה נשארות בבחינת אור מקיף⁴⁰, זה מובן? אבל זה מדרגות של אותה נשמה. ז"א יש כבר בכוח הַזְּפוּת של הכלי, של הגוף של האדם בעולם שלנו, להכיל את נפש ורוח ושורש של הנשמה שלו. ו... אבל אותה נשמה יש לה עוד מדרגות, חיה וחיה... סליחה, חיה ויחידה, אז זהו, הבחינות של חיה ויחידה נשארות בבחינת אור מקיף.

(נשאלת שאלה בקהל) לא, לא, רק דקה...

ולכן אף על פי שהמדרגות האלה, שנשארו בבחינת אור מקיף, הן יכולות להיות רחוק, רחוק מאוד. זה תלוי בזכות של הנפש בעולם בבחינת התחתונים, בעולם הזה. אז יש איזה שייכות שלא נותנת לכלי הזה, דהיינו הגוף של נפש ההיא, להישאר במצב שלו. הוא מקבל מסר מלמעלה - "תקבל יותר, תקבל יותר...". זה מה שאומרת הגמרא⁴¹: כל ברייה וברייה יש מלאך שמכה אותה מגבוה ואומר לו... זוכרים את זה? טוב.

ולכן זה דוגמה, מה זה 'אור פנימי' ו'אור מקיף'. אבל בדוגמה שהבאתי, של 'שבירת הכלים', כשהכלי נשבר ממש, אז האור שבא מאור אינסוף מסתלק לגמרי וחוזר עד המקום הכי גבוה. חוזר לשורשו. כשהכלי, הוא בבחינת זְּפוּת, זְּפוּת, כדי לקבל את האור 'פנים בפנים', זה נקרא 'מידת החסד'. וכשהוא עוד במצב שהוא לא יכול לקבל את האור המיועד לו, אז האור מסתלק ומאיר אותו מאחוריו, בבחינת 'אחוריים' זה נקרא 'פנים באחור' וזה נקרא - 'מידת הדין'.

אולי אני אסביר את זה עכשיו. כשהבריאה זוכה באור שהיא מקבלת מגבוה, אז המדרגה הכי עליונה נקראת: 'מלכות' גבי הכלי המקבל. נקראת מלכות ושם של המלכות זה שם 'אדוני'. כשהיא לא זוכה לקבל 'פנים בפנים' בבחינת 'אור ישר' כן, אז היא מקבלת דרך 'אחוריים', מהאור שמסתלק ממנה, מכיוון שהיא לא יכלה לקבל, ואז המלכות מקבלת את שם "אלקים", "אלוק". אולי אני אסביר את זה אחר כך, לפי תורת הנגלה.

קודם כל צריך לדייק במושגים. כשאני מקבל את האדנות של העליון, אז הוא נקרא: 'אדני', לשון... אותיות א'. ד'. נ'. י'. מכיוון שאני מקבל את אדנותו. כשאני לא מקבל את אדנותו, אז ההתגלות של האור העליון מתגלה בבחינת דיין, בבחינת "אלקים". זו אותה מדרגה כי יש רמז במידת הדין גם במידת המלכות, ששמה 'אדוני', כן? אם אתם תיקחו את השם 'אדני' יש אותיות של מידת הדין כן, גם כן, וזה נקרא 'דין רפה'.⁴² אבל, אם הכלי של הבריאה המקבלת, הוא לא מספיק זך, אין מספיק זכות כן, אז הוא נקרא 'חייב'. והתגלות האלקות עליו נקראת: 'אלקות' לשון דיין. זה מובן? אולי לא הסברתי מספיק, זה מובן מה שאני אמרתי? כן? אז אני אסביר...

קהל: מה זה מלכות?

מניטו: מלכות, זאת אומרת, לקבל את העליון כמלך עליי, אז מתגלית הבחינה שנקראת 'מלכות בעליון'. ז"א מלכות של המדרגה העליונה היא המלכות על הכתר של המדרגה התחתונה. לאמיתו של דבר, מלמטה למעלה זה באותה מדרגה אבל מלמעלה למטה יש הבחנה של אחד

⁴⁰ ראו ספר ארבע מאות שקל למהרח"ו: "כי עד הבינה שהיא האותיות יש כלים אך משם ולמעלה שהם כנגד חיה יחידה שבכל ספירה וספירה אין עוד כלי (דרוש פנימיות וחיצוניות ד"ה ואמנם) וכן עץ חיים שער המוחין פרקים ז ו ח ופירוש שמן ששון שם פרק ה אות ג "אך נגד חיה ויחידה אין עוד כלי כי אין שם קליפה"

⁴¹ בראשית רבה פרשה י, סימן ו

⁴² ראו תיקוני זוהר תיקון חמישאה דף כ עמוד א וראו עוד ב'פרדסי' שער ערכי הכינויים פרק יג ערך 'מדת הדין'

יותר גבוה מהשני⁴³. זה רק דימוי של התנועה.. (מילה לא מובנת בקלטת) ז"א, אולי אני אסביר את זה לפי תורת הנגלה – יש לנו דוגמה פשוטה מאוד שלמדנו פעם בשיעור אחר בעניין התפילה. אתם זוכרים שאנחנו מתחילים את התפילה בפסוק של תהילים, זה פרק נ"א- נ"ב: הפסוק אומר: "אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ", כן? נ"א. כשרש"י מפרש את הפסוק הזה: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", מפרש ככה, אם אני זוכר היטב: "מחול לי ותן לי פתחון פה להגיד תהלתך".

אז ניקח את הפסוק ואת ההסבר של רש"י, במקביל:

- על המילה "אדוני", של הפסוק, רש"י מסביר: "מחול לי".
- "שפתי תפתח", של הפסוק, רש"י אומר: "ותן לי פתחון פה".
- על "ופי יגיד תהלתך", של הפסוק, רש"י אומר: "להגיד תהלתך", כן.

ולכן צריך להסביר את הכוונה של רש"י. כולם הבינו את ההבדל בין הפסוק לרש"י? מה ראה רש"י כדי להסביר, לפרש, את המילה "אדוני", בפרוש: "מחול לי"? אז צריך להגדיר בנייתו קצר מה זה חטא. החטא משנה את שם העליון מאדון, שאני מקבל אותו. החטא זה התגובה שלי שאני לא רוצה לקבל את אדנותו. אז במקום השם 'אדוני', בא השם "אלקי", ז"א הדיין. השם אדוני תלוי בתחוננים, אם התחונן מקבל את האדנות של העליון הוא נקרא: 'אדוני', זה מובן? זה הקטגוריה של מלכות, פשוטו כמשמעו. ואם לא מקבל את האדנות, ומה זה החטא? אני בוחר ברצוני ולא ברצונו, ורצון זה בחינת כתר.

אז מתגלה, מתגלית איזה מין אדנות שאינה תלויה בי וזה נקרא - אלקות. שהשם הוא ה'אלקי שלי זה לא תלוי בי. שהוא ה'אדוני שלי זה תלוי בי, אני מכיר בו. זה מובן? כן. ולכן, אם האדם נמצא במצב של החטא והוא חוזר בתשובה, הוא אומר, פשוטו כמשמעו - 'אדוני'. שוב חוזר על ההכרה, הוא מכיר באדנות של העליון. אז השם 'אדוני' מבטא את התשובה של החוטא. ולכן, רש"י מסביר: מה זה 'אדוני'? זה 'מחול לי'. זה ההתנהגות של התשובה. כן. אז זה מה שאמרנו מקודם, ז"א כשהכלי זוכה לקבלת האור ישר, האור ישר מתגלה לו בבחינת פנים, בבחינת חסד. וכל עוד שהוא לא זכה בקבלת האור, אז הוא במצב, כאילו הוא חייב במה שעוד לא קיבל, אז הוא מקבל את האור מבחינת 'אחוריים' כי האור דן אותו. אז מה שלמדנו בדוגמה היא – בהבדל בין 'אדוני' ל'אלקי' זה ההבדל בין 'אור ישר' ו'אור חוזר'. אולי אני אדגים את זה ככה: אם המקבל יכול לקבל, אז האור בא פנים אל פנים אליו כן, וזה נקרא 'מידת החסד'. ואם הוא לא יכול לקבל, האור מסתלק ומאיר אותו בהסתלקותו, מ'אחוריים'. כשהוא מסתלק ממנו, הוא מאיר אותו, אז זה נקרא 'אחור' ופנים' ונקרא מידת הדין. למה זה נקרא מידת הדין? כי אנחנו דנים את התחונן ממה שעוד לא יכול לקבל את האור השייך. זה מובן? אז רק תזכירו במובן של השפה: כשאומרים בעברית 'זכאי', המשמעות היא כפולה: זכאי - קנה איזה זכות, או זכאי – הוא זכאי מכל עבירה, מאיזו עבירה, הוא זכאי. זה גם כן המשמעות הכפולה של המילה 'נקי': נקי - אין רבב, אין כתם. ונקי הוא זכאי כן, זה מובן? טוב. כשאנחנו אומרים 'חייב', יש גם כן משמעות כפולה: חייב זה עשה איזה עבירה, אז הוא חייב. וחייב - יש לו איזו חובה לקיים, איזו מצווה, הוא חייב... הוא עוד חייב מהמצווה. אז מי שעוד חייב ממצווה שלא קיים הוא נקרא 'חייב', מכיוון שהוא בבחינת... מה?

קהל: חוב

⁴³ " כאשר הנביאים וחכמי הקבלה שהם תלמידי הנביאים מתייחסים לכל אותם הגילויים נדמה באוזנינו שהם מתארים אמצעים בין הוא ואנו אלא שמלמעלה למטה עולם ההתגלות עולם הש"ס בחינת שמו הוא מציאות גמורה ומוחלטת אבל מלמעלה למעלה אין שום אמצעי ויש יחס ישיר בין הבריאה לבורא מי שמתכוון לאמצעי כלשהו מלמעלה למעלה נופל בחטא של עבודה זרה וזו ההגדרה הכי פשוטה של עבודה זרה חומרת העבודה הזרה האמתית היא בכך שהיא אמתית המתפלל למלאך הוא עובד עבודה זרה וזה חמור משום שהמלאך אמת ויש לו מציאות מוחלטת מלמעלה למטה " מתוך 'סוד לשון' כרך 1 שיעור ב בפסקא 'עולם המלאכים'

מניטו: זו המשמעות הראשונה, מי שיש לו עוד חוב, הוא חייב שעוד לא פרע אותה. הוא חייב ממה? לא עשה מעשה רע, לא עשה חטא. אבל הוא במצב של חיוב מכיוון שעוד לא קיים מה שהיה לו לקיים. אז הוא נקרא חייב. ולכן מי שהוא זכאי, עם הכלי, יש לו כבר מדרגה מספיקה של זכות. הוא מקבל ב'אור ישר'. מי שעוד לא מספיק זכאי, הוא, הכלי, אינו מספיק זך, מקבל מ'אור חוזר', ז"א מקבל ממידת הדין, מכיוון שדנין אותו, מכיוון שהוא חייב, לא להיות כבר מספיק זכאי אף על פי, זה מובן? אז הגבול של התהליך הזה זה העניין של 'שבירת הכלים', כן. ולכן הדוגמה הכי פשוטה שהמקובלים נותנים בהתחלת החוכמה היא, זה עניין של 'שבירת הכלים' עצמו. כשאין כלי מוכן כדי לקבל, לקשור, את האור למטה, אז האור מסתלק למעלה והאור הזה חסר בעולם. והעולם נדון ממה שחסר לו, זה מובן כן.

קהל: הרב אשלג היה אומר שאור מקיף לא רק מלשון מקיף אלא גם מלשון הקפה - ממקיף

מניטו: נכון, מקיף, מקיף. ז"א זה שייך לך אבל אתה צריך לזכות בזה. כן. זה כבר לך, אבל אתה צריך לפרוע את החוב. לכן אפשר לומר אור מקיף ולא אור מקיף נכון, זה נמצא בקדמונים גם כן.

קהל: (גבריאלה בן שמואל) שמעתי שאומות העולם, זה בחינת אור מקיף ועם ישראל זה בחינת אור פנימי, זה בחינה אחרת?

מניטו: לא, זו אותה בחינה. זה עוד...אולי אני אכניס פה מושגים קצת שונים כדי להאיר את השאלה. כשהאור נוטה למטה, בפעם הראשונה, בתהליך הראשון, הוא נקרא - 'אור דחסדים'. מה זה 'אור דחסדים'? זה האור ניתן בבחינת החסד, עוד הבריאה לא זכתה באור הזה, הוא ניתן בבחינת 'אור דחסדים'. 'אור דחסדים', זו הארה מן החכמה, דרך הבינה בעולם היצירה שנקרא 'תפארת'⁴⁴. האורות של 'תפארת' זה 'אור דחסדים'. זה אורות דחכמה עצמם, אבל בבחינת ההארה דחסדים. זה ניתן בבחינת חסד עליון, חסד גמור, לא, החסד עליון זה עוד למעלה, זה ניתן בבחינת חסד גמור לפני התהליך של ההיסטוריה, שדרך התהליך הזה, הבריאה זוכה, במה שקיבלה בבחינת חסדים, כן. כשהכלי ד'אור דחסדים' זוכה, יש בו... יש לו, יש בו כבר מספיק זכות, זכות כדי להכיל את האורות האלה. והכלי הוא מלכות, אז הכלי עולה לבינה וה'אור דחסדים' זה כבר חוזר לחוכמה. ומלכות חוזרת להיות כלי לחוכמה: **פְּלִים בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ**,⁴⁵ תזכרו את הפסוק הזה: **פְּלִים בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ**. "עשית" זו מלכות, (מילה לא ברורה אולי "וחוכמות" או "דחוכמות"). לכן היעד של כל עולם ועולם - שהמלכות תהיה הכלי לחוכמה. אז לפני הזכות, המלכות היא הכלי לתפארת. ותפארת היא בבחינת 'אור דחסדים', אחרי הזכות שנקרא 'קניין', אז המלכות היא כלי לחוכמה⁴⁶. ז"א היא עולה למדרגה של בינה, זה מובן?

פעם למדנו את זה ככה, הייתי צריך דווקא לגמור את השיעור הקודם באותו הסבר: לפי המקובלים⁴⁷, שם הווייה השייך לעולם הזה, זה שם-יקוק, כן. ושם הווייה השייך לעולם הבא זה: יקיק, השם 'יהיה'. הפסוק הוא "והיה ביום ההוא יתיה השם", זה מובן? אז מה ההבדל בין יקוק לבין יקיק? יקוק זה חוכמה, בינה, תפארת ומלכות. ויקיק זה תפארת מלכות, העולם כבר למדרגה של חוכמה ובינה - יקיק. כי יוד - זו האות של חוכמה, וו - זו האות של תפארת.

כן, אולי נעשה מה שראינו מקודם, מקודם בהקדמה, כן? זה ככה: אם אנחנו ניקח את המילה "מים" במקרא: **וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם**, זוכרים את הלימוד הזה, כן? אני חוזר על זה כדי להאיר מה ההבדל בין יקוק לבין יקיק, אז **וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם**, "מים",

⁴⁴ ראו 'תלמוד עשר ספירות' חלק א פרק א (עץ חיים קו וצמצום) ב'אור פנימי' אות ה "אור ריקני".

⁴⁵ תהילים מזמור קד פסוק כד.

⁴⁶ על פי הפסוק במלואו: "כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינד" (תהילים פרק קד פסוק כד)

⁴⁷ ראו של"ה חלק 'תולדות אדם' אות רפ"ח

לפי כמה קדמונים זו ההגדרה של מכלול התווה והבוהו של הבריאה⁴⁸ בהתחלת ההיסטוריה של העולם. הכול נקרא 'מה' והמכלול של המה-ים האלו, זה נקרא 'מים'. 'מים' מלשון רבים של 'מה', כן, זה מובן?

טוב, אז כשהיוד דחכמה מתפשטת למטה וזה מבחינת 'עולם הזה'. המספר של וו זה שש, זה שית אלפי, ששת אלפים שנה, השטח יש לו שש ממדים, זה הזמן והשטח. אז דרך ה-וו הזה, זה כל ההיסטוריה של העולם דתפארת, בבחינת עולם הזה. אז כשהו של מים מתפשט למטה אז מתגלית המילה 'מוס'. והמילה 'מוס' זה בגימטריה "הטבע". ז"א המים שלמעלה כשהיוד יורד, מתפשט לוו אז נמצא בבחינת עולם הזה, בבחינת 'מוס', בגימטריה 'אלקים',⁴⁹ יודעים את זה, טוב.

ולכן כל הבעיה של 'תיקון העולם', זה לתקן את הוו מבחינת יוד, זה מובן? זה אותו העניין. ה-וו, זה בחינת ההארה ד'אורות דחוכמה' בבחינת 'אורות דחסדים', זה לפני הזכות. אחרי הזכות, ה-וו עולה למעלה וחוזר לבחינת מים, בבחינת קניין הזכות, כן. זה מובן, זה מה שלמדנו בסוף השיעור הקודם בצורה קצת אחרת.

ולכן כל עוד שאין זכות, זה נמצא בבחינת אור מְקִיף. הדוגמה של הרב והתלמיד זה אותו עניין בין ישראל ואומות העולם, כן. מה שכבר, בבחינת הרב, זה בבחינת אור פנימי. האור פנימי של הרב דווקא, מתגלה כאור מְקִיף לתלמיד, כל עוד שהכלי של התלמיד, ייתכן מאוד שזה ההסבר של תורת הנגלה "והעמידו תלמידים הרבה". אני זוכר למשנה של "משה קיבל תורה מסיני", בהמשך זה הם אמרו שלושה דברים: "הוו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה", כן.

"והעמידו תלמידים הרבה", מפרשים את זה לפי תורת הנגלה - שיהיו הרבה תלמידים, כן. אז המשנה הייתה צריכה לומר "והעמידו תלמידים רבים" ולא "והעמידו תלמידים הרבה". מבינים את זה? כן. אז פה זה לא רק שצריך להיות הרבה תלמידים, אלא צריך להעמיד הרבה את התלמיד, ז"א להפוך אותו לרב. זה מובן? להעמיד את התלמיד, ז"א לסמוך אותו כרב, להסמך אותו כרב. אין ככה מילה בעברית? לרַבב אותו (צחוק בקהל). מה המטרה של התורה? כדי שהתורה יכולה להתפשט במשך הדורות, זה לא עניין של תלמידים, זה דווקא עניין של הרבנים. צריך להיות רבנים, לא תלמידים. ולכן "והעמידו תלמידים הרבה", כשתלמדו את התלמידים תלמדו מספיק כדי שיהיו רבנים. זה מובן? ולפי דעתי זה לא חידוש סתם, זה הפשט של המשנה. כאילו המשנה רצתה לומר "ותקימו תלמידים הרבה". להקים תלמיד, זה להסמך אותו כרב. טוב, למה אמרנו את זה?

שאלה – (בתיא לנצט) מה לגבי 'אור מְקִיף' ו'אור פנימי'?

מניטו: אבל, אור מְקִיף הוא בבחינת חסד, אף על פי שעוד לא זכה בו, הוא שייך לו. ואור חוזר זה בבחינת דין. מכיוון שהאור חוזר, מכיוון שאין מספיק זכות כדי לקבל אותו. יש שתי בחינות,

⁴⁸ ראו כוזרי מאמר רביעי "ורוח אלוהים מרחפת על פני המים רצונו במים האלה החומר הראשון בלי איכות אבל תהו ובהו" וראו עוד הקדמת הרמב"ן לפירושו על שה"ש "והן הויות הנכללים בשם מים במעשה בראשית" וראו 'הגיון הנפש' לר' חייא הנשיא (לייפציג תרכ"ה) עמ' 3: "כן תאמר על המים שהוא נאמר על הצורה ויהיה מים בלשון רבים ומה בלשון יחיד... ויהיה מים לשון משותף נאמר על הצורה ועל המים ממש ועל ענינים אחרים"

⁴⁹ לא מצאתי מקור מדויק אך להרחבת הרקע לדבריו של מניטו ראו זוהר חדש פד א שם נמנה השם מו"ם האחרון משבעים השמות. וראו עוד ב'אור יקר' (פירוש רמ"ק על הזהר) פרשת לך לך סימן כ"ג ד"ה 'והנה'.

ועל היחס בין "יקוו" לבין "קו" ראו זוהר בראשית יח א: "יקוו המים באורח קו..דהא מרזא דההיא נקודא קדמאה נפק כלא בסתימו" וראו עוד 'עץ חיים' 'היכל נקודים' שער 'שבירת הכלים' סוף פרק ז בהערת הצמח: "אין בה מוס היינו בינה כמנין אלהים".

ולהרחבה ראו 'סוד לשון' כרך א בטקסט שבין הערות 103-104.

אבל זה לא אותה הגדרה, זה לא אותה קטגוריה, כן, זו קטגוריה אחרת. ואחר כך נראה דיוק מה שלמדנו, אם נגיע... כל פעם זה אותו דבר - בהתחלה אני לא יכול ועכשיו יכול... (צחוק בקהל). וחוכמה היא, בבחינת 'אור ישר', ובינה היא הבחינה של 'אור חוזר'. נראה את זה אח"כ הייתה עוד שאלה אחרת? כן?

קהל: האם הכלי יכול לשנות את האור? למשל מ'אור ישר' ל'אור חוזר'? אם הוא נקרא, אור חוזר, יכול עדיין שתהיה לו מהות אחרת?

מניטו: לא, יש... , לאחר שהוא התקבל?

קהל: לא...

מניטו: אה... לא התקבל. יש בכוחו של הכלי לרבות, להרבות - איך אומרים? - את האור מכיוון שלפי ההגדרה של "עץ החיים", והרב אשלג חזר על זה, החיבה היא, כמו שאמרתי מקודם, האהבה, הכוח של האהבה בין האור הפנימי, שכבר הכלי הכיל אותו ובהתחלת, התחלת, בשורש השורשים של כל הדורות, של כל העולמות - זה נקרא ה'רשימו שהיה בחלל' והאור שהסתלק דרך הצמצום - יש בין האור שהסתלק והרשימו ההוא איזה אהבה עזה מאוד, אהבה, אהבה. מה? אחד אוהב את השני מכיוון שזה, איך אומר הפסוק? **זֶה עֵצָם מְעַצְמֵי וּבְשָׂר מְבַשְׂרֵי**, זה מובן, כן. ולכן הם רוצים להיפגש, להתאחד שוב. זה הכוח שמוביל את כל העולמות, כן.

הכוח שמקשר אפילו מרחוק-רחוק את האור שנסתלק, לרשימו שנשאר וזה כבר הדוגמה הראשונה למה שאנחנו מכירים - "אור פנימי", כן. ולכן הם רוצים להזדווג, זה לשון ה"עץ חיים". הם רוצים להזדווג, זה נקרא זיווג כשמזדווגים. אבל כל עוד שהכלי הוא כמחסום בין האורות האלו, אז זה נקרא 'זיווג דהכאה'⁵⁰ אחד מכה בשני וחוזר לאחורה. אז בלשון המתמטיקה, מה זה 'הכאה'? זה דווקא ריבוי. כשמכה אחד בשני, אז זה מתרבה, זה מובן? Multiplier בלועזית. ולכן, יש בכוח הכלי להרבות האור. מה קורה? כשאור ישר מתלבש באחוריו שלו עצמו, שזה נקרא 'אור חוזר', הוא מתלבש בזה ולכן יש איזה מין ריבוי, אבל זה לבוש. הריבוי הזה הוא לבוש. והלבוש מסתיר מה שהוא צריך לגלות. ושוב, ההגדרות הן מקבילות: 'אור ישר' זה חסד, זה נגלה, גילוי שכינה. כן. 'אור חוזר' זה דין, זה נסתר, הסתרת פנים. זה הלשון, הלשונית, הן מקבילות, כן. וסוף-סוף זה הנושא של סוד כתר-מלכות. כשמלכות הוא כתר מלמטה למעלה. כשמלכות הוא הכתר של 'האור החוזר'. וזה סוד החידוש בחידושי תורה. מי ש... לומד תורה לשמה, הוא גורם חידושים בתורה, כי מי שלא לומד תורה לשמה, הוא מקבל, כשהוא מקבל-גמרנו, כן. מי שלומד תורה לשמה, יש בו רצון לזכות בתורה שלמד, וכל עוד שהוא לא זוכה, הוא דוחה כל מה שלא קיבל. ז"א שלא הבין. וזה גורם התלבשות בתורת הרב, של אי ההבנה של התלמיד וזה שורש החידוש. זה מספיק מובן?

אני ניסיתי, ככה להסביר את הצד החיובי של הדבר השלילי הזה. כן, של 'זיווג דהכאה'. עד ש'האור חוזר', וחוזר, וחוזר, וחוזר ודווקא ההכאה ההיא של האור שחוזר וחוזר, מזכך את הכלי, וזה נקרא 'ייסורים'. ולכן, כל מה שצריך לקנות, קונים דרך ייסורים. מה זה הייסורים? זה המכות האלו - "תקבל אותי", "תקבל אותי", "תקבל אותי" עד ש... זה מובן?

קהל: (בתיאור לנצט) - זה לא מובן למה זה חסד?, למה דווקא זה חסד?

מניטו: זה חסד מכיוון, שזה החסד של מחשבת הבורא. הבורא רצה לא 'נפשות בחסרונן'⁵¹ אלא 'נפשות בשלמותן'.

⁵⁰ ראו פירוש 'פנים מאירות ומסבירות' לבעל הסולם על 'עץ חיים' לאר"י, 'פתיחה כוללת', אות ב. ובמפתח שם הפניה אל 'עץ חיים' שער טו פרק א, ושער לט דרוש טו. ועל הדואליות של אהבה ודחיה בזיווג דהכאה ראו 'יתלמוד עשר ספירות' 'הסתכלות פנימית' חלק ב פרק י
⁵¹ על פי ברכת "בִּוְרָא נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת וְחִסְרוֹנָן..."

קהל: אבל, אפשר לומר שהאהבה היא ההגדרה של המשיכה של מין שבמינו.

מניטו: נכון, ברור. ז"א מה קרה? הקב"ה בבחינת 'מחשבת הבורא'⁵² ברא עולם שלם, כן. וצמצם אותו כדי שהעולם, בבחינת עולם הזה יזכה בעצמו בעולמו, בבחינת עולם הבא. ולכן מה שחסר לעולם מבחינת הצמצום זה הכתר שלו, זו ציפור נפשו שחסר לו. אז הוא לא יכול להתקיים בחיסרון הזה. הוא שואף לשלמות שלו. אז ההכאה ההיא, זו דווקא התגלות אותה שאיפה. ואני חושב שזה מסביר את הביטוי של תורת הנגלה: כל חפץ יקר שצריך לקנות - כדי לזכות בו, קונים דרך ייסורים. אתם זוכרים את המימרה בגמרא, כל המתנות שהקב"ה נתן לישראל כולם נקנים על ידי ייסורים⁵³ - זו תורה, עולם הבא וארץ ישראל, נכון. וזו לא בדיחה: זה נקרא - 'ייסורין של אהבה', כל עוד שהאהבה היא לא הגיעה ליעד שלה, אז זה דרך ייסורין. אני רוצה להוסיף משהו לפני שאני אשכח, פעם הסברתי את זה, אני לא יודע עד כמה זה נכון, אבל זה יכול להאיר את הנושא - סוף, סוף, במדע המודרני, לומדים שה 'יש' של המציאות של העולם הזה, זה לא מציאות מוחלטת, אלא זה מציאות בצורה, אני לא יודע איך אומרים את זה בעברית, אבל המושג הקבלי⁵⁴ זה 'מְטִי ולא מְטִי', 'מְטִי ולא מְטִי' בבת אחת - ז"א נותן ולא נותן, נותן ולא נותן, כן. בלועזית אומרים - Vibration (בעברית - הדחוף). כן, ז"א הקיום של העולם הזה, זה דווקא דרך אותו תהליך של 'אור ישר' 'אור חוזר' בבת אחת, כן. הסוד במקרא, לפי הסוד⁵⁵ זה: 'רוח אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם' זה מובן? ומפרשי המדרש הסבירו את זה: אם לא מְטִי - אז מת. הוא צריך לקבל חיות. ואם מְטִי - הוא מת מכיוון שהוא לא סובל, זה יותר מידי חזק. אז 'מטי ולא מטי' בבת אחת, נותן ולוקח בבת אחת וזה דווקא, את עצם המציאות של העולם החומרי, כן. ולא רק העולם החומרי גם העולם הרוחני. עד...עד ש...עד ש...הכלי מקבל את זה. טוב.

קהל: (גבריאלה בן שמואל) מבחינת התחתונים זה הרצוא ושוב? מבחינת מלמטה ולא מלמעלה....

מניטו: לא, זה אותו עניין. ז"א 'רצוא ושוב', רצוא - זה 'אור ישר' 'אור חוזר', רצוא 'אור ישר' ושוב זה 'אור חוזר', למה הסברתי את זה לפני השאלות שלכם?

אני זוכר דרך אותו לימוד של הרב נחמן מברסלב שזה קשור לעניין של האות וו שצריך לתקן את ה וו, ולתקן אותו מבחינת יוד, זוכרים את זה? היוד של "מים" יורד זה "מום", וזה סוד העולה, כן. אֶשֶׁר אֵין פֶּה מוֹם,⁵⁶ זה נקרא - "עולה". אז כשמשהו בבריאה כבר הגיע לתיקונו הוא עולה, מכיוון שכבר הוא בבחינת "אשר אין בו מום", כן. זה מובן? זה ההבדל בין העליונות, הספירות העליונות, והספירות התחתונות. הספירות העליונות הן בבחינת 'אמת', אין שם שום מום, כן. כשזה יורד במציאות, דרך וו"ק, אז כבר המום כבר מתגלה. בריאה זה להִמָּם, אם אפשר לומר את זה, או למָּם, כן. ותכף זה קשור לעניין של המימך⁵⁷, אני לא יודע, ז"א מכיוון

⁵² הביטוי "מחשבת הבורא" או "מחשבת הבריאה" מבואר בהרחבה בספר 'תלמוד עשר הספירות' של הרב אשלג (מניטו הגדיר אותו "האר"י של דורנו") חלק א פרק א ב 'הסתכלות פנימית'. והשוו זהר חלק ב דף כ עמוד א: "בשעה שעלה במחשבה לפני הקב"ה לברוא עולמו, כל העולמות עלו במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם, הה"ד כולם בחכמה עשית, ובמחשבה זו שהיא החכמה, נברא העולם הזה והעולם של מעלה... וכולם ברגע אחד" ⁵³ מסכת ברכות דף ה עמוד א.

⁵⁴ ראו זהר בראשית דף טז עמוד ב וכן 'עץ חיים' שער 'מטי ולא מטי' וראו במיוחד הסבר קרוב לזה של מניטו ב'פתחי שערים' נתיב 'אורות דעקודים' פתח יד, פתח יח ובמיוחד בפתח כה: "בסוד מטי ולא מטי. וגם בחינת הסתלקות האור שהוא בסוד הסתלקות הנשמה למעלה אחר המיתה"

⁵⁵ ראו חגיגה דף טו עמוד א "נוגעת ואינה נוגעת"

⁵⁶ במדבר פרק יט פסוק ב.

⁵⁷ "לפי ספר יצירה, העולם נברא מאותיות האל"ף ב"ית של לשון הקודש. נאמר: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". "א"ת השמים, וא"ת הארץ" רומז שהשמים והארץ נבראו מעשרים ושתיים האותיות מאל"ף ועד ת"ו. בתחילה היו אותן אותיות בערבוביה, ב"תוהו ובוהו". ה', בבחינת יוצר, סידר אותן. כל דבר בעולם הוא גילוי של מתכונת מיוחדת של אותן אותיות, והשם המורה על הדבר הוא שם העצם שלו באופן דומה, שמותם הכימיים של חומרים שונים מורים על היסודות שהם מורכבים מהם. למשל, בבדיחות שאינה רק בדיחות, אפשר

שהבסיס של זה.. טוב. אז יש שתי מילים שלומדים אותן באותה דרך: המילה "אות". "אות" זו התגלות מחשבת הבורא דרך המציאות, זה "אות". מ- אלף ועד תו דרך הו"ו - "אות"⁵⁸. ויש גם את המילה "אמת". המהר"ל דיבר הרבה על זה⁵⁹, שזה גם כן מאלף עד תו, במציאות דרך המס, שהיא האות האמצעית של כל האלפא ביתא, כן, בסדר... אז צריך לקיים את האות של האמת, כלומר: צריך לקיים את האמיתות, להוריד את האמת במציאות, זה היעד של תיקון העולם, כן. לקיים את האמת, "כי חותמו אמת"⁶⁰ וכן הלאה, וכל זה ידוע. אז... כשהעולם לא מצליח להקים את המציאות של 'אמת', אז הוא נמצא בבחינה של 'בושה'. ב' - זה האות השנייה ושיך- זה לפני האחרונה, כן. ולכן במקום 'אות אמת', יש 'בושה'⁶¹. כך זה במקרא כן: וְלֹא יִתְבַּשְׂשׂוּ. וכשמגיעים מ-ב' ל-ש' אז אומרים לו 'שוב' וההפך. זה האור חוזר: ש', ו', ב' זה סוד התשובה, כן. זה ב...], זה 'הלוך ושוב', זה בתיקוני זוהר⁶². טוב, עכשיו השאלה שלך...

קהל: מהו הגבול לכלי מסוים לאור? מה מידת האור לכלי?

מניטו: נכון, זו שאלה נכונה. זה כל עולם ועולם לא יקבל לא פחות ולא יותר ממה שמיועד לו ממחשבת הבורא⁶³. וכל עוד שכל האור הזה לא נקלט בכלי, יש תהליך של גלגולים, עד ש... זה לא פחות ולא יותר. אבל כל אחד קונה עולמו. מה זה עולמו? מה שהקב"ה חשב בשבילו. זה מובן? כן? זה.. הבנת? טוב.

קהל: האם אפשר להבחין הבדל בין 'אור ישר' ל'אור חוזר' לבין זיווג, 'עזר כנגדו'?

מניטו: זה גם כן, זו דוגמה יפה. ז"א אם זוכה זה עזר, ואם לא זוכה, זה כנגדו להילחם, אומר רש"י. ובשתי הבחינות, שתי הבחינות הן חסד. כי אתם זוכרים מה שאמר רש"י על זה? המקרא אומר: אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ. את זה אני זוכר שמעתי בע"פ מבנו של הרב אשלג, כן. המקרא אומר: אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ וְרִשְׁי מוֹסִיף מִלֵּה שֶׁהוּא לֹקַח אֶת זֶה מֵהַמְדַרשׁ "זכה עזר", "לא זכה כנגדו להילחם". לא, רש"י אומר ככה: "זכה עוזרתו", כן, "לא זכה כנגדו להילחם". אז לפי הפשט של רש"י הרגיל, נאמר המערבי-אירופאי, אם זכה אז היא עזר בשבילו, כן, עוזרת בית (צחוק בקהל...). אם לא זכה - היא כנגדו, להילחם נגדו, כן.

אבל לפי ההסבר של הרב אשלג זה אחרת לגמרי. אם 'זכה', זה בסדר, כן, היא עזר בשבילו כדי להתעלות, היא עוזרת אותו, באופן 'אור ישר' נאמר, ישר. 'לא זכה' היא על צדו כדי להילחם נגד יצר הרע, לעזור לו נגד יצר הרע. זה מובן? זו השקפה אופטימית של הזיווג דהכאה (צחוק)

לראות את ההקבלה בין הכינוי הכימי של המים, H₂O, לבין המילה "מים", פעמיים מ"ם ויו"ד אחת. והנה, יסוד המימן, H, קרוי בעברית מימן, דהיינו, מ"ם. (מתוך סוד לשון' כרך א פרק ו)

⁵⁸ ראו תיקוני זהר הקדמה דף יד עמוד א: "את וודאי במאי איתברכת ואיתמליאת באות ו... וביה איתעבידת אות" וראו עוד תיקוני זהר דף פו עמוד ב: "מאי את.. כל אתין לריבויא ודא א"ת אורייתא כלילא מ אלף ועד תיו" וכן ספר עבודת הקודש לר מאיר אבן גבאי (נמצא בספריתו של מניטו) חלק סתרי תורה פרק ד: "זוה סוד א"ת כלל כל האותיות.. שהיא כלל הכל" ובספר 'עשרה מאמרות' לרמ"ע מפאנו (היה גם הוא בספרייתו של מניטו) מאמר 'אם כל חיי חלק ב פרק כ

⁵⁹ ראו 'נתיבות עולם' נתיב האמת, מספר דיונים על אותיות אמת ומשמעותן.

⁶⁰ שיר השירים רבה פרשה א, סימן ט.

⁶¹ ראו מדרש אותיות דר' עקיבא: " ד"א את בש את שב"

⁶² תיקוני זוהר דף כ עמוד ב, סוף התיקון החמישי

⁶³ השוו 'פתחי שערים' נתיב 'סדר הפרצופין' שער א: "והיינו סוד המדה והמשקל שניתן לכל פרצוף במספר פרטי הכחות שבו שהוא משוער ממש כפי מה שצריך לבריאה שזה נעשה ע"י קו המדה מבוצד"ק דבמו"ס כשי"ת במקומו בס"ד וכל פרצוף יש לו מדה ומשקל מיוחד וכמה שינוים יש בין א' לחבירו כפי הצורך לפי שיעור מחשבה עליונה"

בקלה...) כן. כי שני הצדדים, זה לחיוב, זה דרך אושר וכבוד והשני, זה דרך ייסורין⁶⁴. אבל זה לטובתו גם כן. אני זוכר את זה מהרב אשלג כבר, כן?

קהל: 'אור ישר' ו'אור חוזר' [...] הקשר שיש לזה חידוש?

מניטו: יש התחדשות, ז"א יש ריבוי הצלם⁶⁵, ברור. הדוגמה, אם הבנתי את השאלה, הדוגמה היא ככה: כשקו של אור בא על ראי, כן, אז הכמות של האור היא כבר כפולה, מכיוון שיש הקו שבא והקו שחוזר. כן. יש התרבות של האור, זה סוד החידוש.

קהל: אבל הריבוי, אמרת קודם שהריבוי זה גם מסתיר [...]

מניטו: ברור, כיוון שיש עניין של התלבשות.

[הפסקה בהקלטה]

אז מי שהיה יהודי בזמן העבריים, זמן העם העברי, זה זמן הנבואה. היו יהודים שלא היו...אני משתמש במילים האלו כדי להסביר את זה. שלא היו עובדי עבודה זרה, שהיו מבינים שה' הוא האלקים, כן. עכשיו, בעולם היהודי, רק העברים בתקופה של היהודים, מבינים במה מדובר כשמדובר בה'. כי אין גילוי, אין נבואה, זה מובן, כן. אז בשכר שהיו יהודים בזמן העברים, יש עברים בזמן היהודים, כן, וזה עניין 'ריבוי הצלם'. אז 'אור חוזר', זה סוף-סוף סוד ההתלבשות, אבל ההתלבשות זה גם בצד החיובי - ריבוי הצלם - וגם בצד השלילי - זו סכנה של העבודה זרה. כי הם...אפשר להסביר את זה ככה: הפסוק שאומר בעשרת הדיברות: לא יהיה לך אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי, זה 'אלהים אחרים על פניי', יש אלהים אחרים על פניו, מה זה אלהים אחרים? זה לא האלוהים של האחרים, כן, אלא האלהים שהם מבחינת 'אחוריים' אם אפשר להסביר את זה ככה.

קהל: למה זה טוב?

מניטו: "למה זה טוב", טוב זו שאלה שאיננה שאלה.

קהל: [...]

מניטו: יש איזה רמז פה בשיעור שקדם לשיעור הזה. זה כשהרב הסביר את עניין של מיעוט הלבנה, כן. והוא אמר, לא הגענו עד לקטע הזה והוא אמר, זה מהגמרא עצמה, שבשכר שקיבלה את המיעוט, את הצמצום כדי שהעולם יכול היה להתקיים, אז במקום החלק של האור שהצטמצם, יש ריבוי של הכוכבים, ז"א ריבוי הפרטים. וזו הסגולה של הלבנה. הסגולה של הלבנה, זה כוח החידוש דווקא, ריבוי הפרטים. ולא נתתי תשובה מספקת, כן. ה'אור ישר' זה בחינת 'אמת', ה'אור חוזר', הוא בבחינת 'מציאות'⁶⁶, כן. ומה שאני, כאילו אני מסביר, שבכל עבודה זרה, ובעבודה זרה, יש איזה חלק של אמת, כן. זה מה שאומרת הגמרא⁶⁷, יש ניצוץ של קדושה בכל עבודה זרה. וכל עוד שהניצוץ הזה הוא חי, המיתוס של אותה עבודה זרה, הוא חי גם כן. יש 'מיתוס', בלשון רבים איך אומרים את זה?

⁶⁴ ראו הסבר נרחב על תפקיד הייסורים במאמרו של הרב אשלג (בספר קול התור, אסופת מאמרי הרב אשלג שהיה בספרייתו של מניטו) במאמר מהות הדת ומטרתה בפסקה: 'בי' דרכים דרך הייסורין ודרך התורה'

⁶⁵ על פי בראשית רבה פרשה יז סימן ב ויבמות דף סג עמוד ב: "ממעט את הדמות...כי בצלם אלוהים עשה...." וראו לעיל הערות 13-15

⁶⁶ ראו דיון נרחב בסוגית האמת והמציאות בקשר ל'אלהים אחרים' בשכתוב שיעורים על שערי אורה מדת תפארת שיעורים 27 ו 34. שם בשיעור 49 מדגיש מניטו פן אחר של החלוקה בין אמת למציאות: "והחלוקה בין י', ה' ו-ו', ה' זה החלוקה בין הנסתרות והנגלות, בין עולם האמת ועולם המציאות, עולם ההכרח ועולם הבחירה."

⁶⁷ אולי כוונת מניטו לגמרא ביומא דף סט המתארת את ביטול יצר עבודה זרה: בתגובה לתפילה לביטולו ירד מהשמים פתק "אמת" וכשבוטל היצר, הוא יצא בדמות זיק אש מקודש הקדשים – כלומר יצר ע"ז הוא ניצוץ מקדש הקדשים.... וראו רסיסי לילה אות יג וביתר פירוט באורות הנבואה לראי"ה: "מאז שבטל יצרא דעבודה זרה נסתלק כוח החיים הרענן של יסוד האהבה האלוהית מן העולם"

קהל: מיתוסים

מניטו: מיתוסים, כן. יש מיתוסים שכבר אינם חיים. מכיוון שהניצוץ נילקח כבר על ידי ישראל. וזה גרם למיתה של המיתוס ההוא, כך טוענים הגויים: הם הורגים את... הם מורידים את "מיתוסינו" (צחוק בקהל) זה הפחד של הגויים, כן. זה התחיל באברהם אבינו, הוא היה הורס את....

ואז התיקון של העבודה הזרה, זה לא הריסת ה, איך אומרים? הריגת הקודש שיש בה יותר מחול בטומאה ההיא, צריך להציל את הניצוצות האלה, כן? אלא ייחוד המידות. כשמגיעים לייחוד, אז מתעלים למדרגה של 'האור הפשוט', וכל הסכנה של העבודה הזרה מתבטלת. וזה סוד הַתְּהִיָּה הוא הַאֲלֵקִים. כל עוד שאנחנו בצד ההפוך, זו עבודה זרה. ה' הוא האלקים אפשר להציל את כל הלבושים האלו, זה מובן?

קהל: זה ניסיון?

מניטו: מה זה ניסיון?

קהל: העמדה בניסיון?

מניטו: לא הבנתי את השאלה

קהל: זו העמדה בניסיון? מלכתחילה היה אור פשוט ואנחנו צריכים לחזור לזה.

מניטו: כן...אה...מלכתחילה היה 'אור פשוט' בבחינת חסד גמור, אין עוד קניין. ולכן מחשבת הבורא עוד לא התקיימה. כי מחשבת הבורא לא מסתפקת ב'אור דחסדים', הבורא רוצה שהבריאה תקנה בזכותה את האור הזה, אז מחשבתו מתקיימת. מכיוון שהוא רוצה, באמת, לברוא זולתו. זה ההבדל העצום שיש בין הנצרות והיהדות, כן. ואצל הנצרות, איך אומרים, הזכות זה רק ודווקא בחינת החסד כדי לקיים מחשבת הבורא. אבל זו טעות. מחשבת הבורא היא יותר בבחינה של מידת הדין מבחינה של מידת החסד.

אני לא יודע אם הסברתי מספיק, כן. כי הוא רצה לברוא בריאה, ברצינות! כן, לא בהשאלה. כל עוד שזה בבחינת חסד, זה בהשאלה. אז צריך לעבור דרך השלב של מידת הדין כדי שלחזור לחסד בקניין. ואז מחשבת הבורא מתקיימת⁶⁸. אמרנו פשוט... זה מובן?

ולכן כל השלבים התחתונים של התפשטות העולמות זה דין. צריך לרדת דרך הדין כדי להעלות שוב, לחסד העליון. ואנחנו, לפי המקובלים, זה כמעט דעת כולם, אנחנו בשלב האחרון של עולם התפארת. אנחנו בשלב של היסוד, כמעט בסוף החצי השני, החצי האחרון של יסוד⁶⁹. זה כבר כבר-כבר, כמעט נגמר, כל העניין הזה של ירידה דרך הדין. והיה לנו מזל כן, אם הדין הקשה זה רק מה שסבלנו, דינו. הבנתם?

ואחר כך עולים למדרגות של... אבל בינתיים יש קניין וקיום מחשבת הבורא האמיתית. זה מה שאמרנו מקודם: כל עולם של חוכמה ובינה זה עולם שהיה בבחינת 'תפארת' ו'מלכות' ושעלה בקניין. זה מובן? סוד יוד קה וו קה - "יהיה", כן. הייתה עוד שאלה? אה כן...דניאל?

קהל: (ר' דניאל אשכנזי ז"ל אחיו של מניטו) יש לי שאלה על הטקסט שהרב אומר פה: "ואור החוזר הוא מתחזק ועולה..."⁷⁰

⁶⁸ ראו שלי"ה תורה שבכתב פרשת בראשית אות ט וכן בתלמוד עשר ספירות חלק א פרק א בתחילת 'הסתכלות פנימית'

⁶⁹ ראו פירוש הגר"א לספרא דצניעותא פרק ה "ודע שכל אלו הימים הן רמז לששת אלפים שנה שהן וימים וע"פ שאמרו בראשונה הוצבר" וביאור דבריו בספר חשבונות הגאולה לרב שבילי ירושלים תשכ"ב (נמצא בספרייתו של מניטו)

⁷⁰ הראי"ה, 'אורות הקודש', חלק א, פסקה נה

מניטו: איפה? באיזו שורה?

קהל: שורה אחת לפני סוף העמוד

מניטו: סוף הקטע הראשון? הקטע השני?

קהל: כן, שלוש שורות...כן, שלוש שורות: "והאור החוזר הוא מתחזק ועולה מרחיב לאט את צעדיו"

מניטו: אה, כן, כן, "והאור החוזר הוא מתחזק ועולה מרחיב לאט את צעדיו....."

קהל: האם נוכל להבחין בין קיום "אור חוזר" לדינמיות שלו? זה מה שאנחנו יכולים לקבל אחרי הכול, כשהוא אומר: "מתחזק ועולה", זה הוא מתכוון לדינמיות?

מניטו: כן, ז"א למאמץ של הבריאה לעלות, להתעלות, כל המדרגות. הוא של 'האור החוזר'. מדבר פה בנפש, כן. ביתר דיוק בשכל, לפי הקטע של הרב. אז כך הסברנו בשיעור הקודם, הבחינה של 'אור ישר' בשכל, זו נבואה, זה ניתן מלמעלה למטה בבחינת 'פשוט', ואיך אמרנו כבר: 'חופשי'. אבל כשנפסק המומנט הזה של 'התפשטות של אור ישר', ואנחנו נמצאים במומנט השני, של ההתאמצות השכלית כדי לעלות מהשלב האחרון של התפשטות האור, המציאות של התפיסה הגופנית שלנו, להתעלות לסיבות הקדומות, להתעלות לשורש השורשים, אז צריך להתעלות מדרגה לדרגה. ופה הרב הוא רוצה להסביר, אם הבנתי היטב, ההבדל בין הקלות של האמונה הפשוטה, מכיוון שהיא בבחינת, בחינת הנבואה, האור ישר שיוּרד מלמעלה. והקושי של האמונה השכלית, שהיא צריכה לעבור כמה ייסורין תמיד...למה? מכיוון שבכל מדרגה ומדרגה כשהיא עולה, יש לה פרשת דרכים והיא יכולה להתאבד מכל הרוחות. זה מובן?

הוא ממשיך, הוא ממשיך ואומר שצריך שני כוחות יחד - זה נקרא 'כוח החוכמה' ו'כוח הבינה'. אני חושב שדווקא פה, הגענו לנקודה שהגענו בשיעור הקודם. יש עוד שאלות על הנושאים האלה?

קהל: מה ההבדל בין הדרגה העשרים ושש לדרגה החמישים שערים?

מניטו: כן, כל עניין של החמישים שערים, זה בעולם הבינה. אבל המספר עשרים וחמש, עד עשרים ושש זה כולל את כל ההוויה. נאמר בקצרה. כן, יש חמישה עולמות, כן:

- העולם השייך למדרגה שנקראת 'כתר', זה נקרא עולם דא"ק
 - העולם השייך למדרגה שנקראת 'חוכמה', זה נקרא 'עולם דאצילות'
 - העולם השייך למדרגת בינה, זה נקרא 'בריאה', 'מחשבת הבריאה'.
- זה מבחינת עולם הבא, עולם בתיקונו. כמו שהיה במחשבת הבורא, צריך לעלות לזה.
- העולם השייך למדרגה של תפארת, ונקרא - 'עולם היצירה'
 - והעולם השייך למדרגה של מלכות, הוא נקרא 'עולם העשייה'.

לכן יש חמישה עולמות. זה מובן? טוב. אז כל עולם ועולם יש לו גם כן חמש המדרגות שלו...זה מובן?

אז חמש כפול חמש זה עשרים וחמש. אז הבריאה צריכה לעלות ממדרגה למדרגה: מהמדרגה הכי תחתונה למדרגה הכי עליונה של כתר דכתר, כן? כדי להגיע למדרגה שמשה רבינו הגיע, שזה נקרא "פנים אל פנים", זה מובן?

אולי בקצרה אני אחזור על הפסוק הזה, כי זה פסוק יפה. מה אמר אברהם אבינו לשני נעריו שהיו, אליעזר וישמעאל? שָׁבוּ לְכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר, בְּעוֹלַם הַחֲמוֹרִי, וְאַנִּי וְהַנֶּזֶר, שְׁזֶה יִצְחָק בְּלִבָּהּ

עַד-כֵּן וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֲלֵיכֶם.⁷¹ וגם שלא אשכח להסביר את סוף הפסוק. שהתגלות של ההוויה היא התגלות למעלה מהחומר, אבל יש התגלות ששייכת לחומר ונקראת "אלקות". אז הגויים יכולים להגיע רק למדרגה של הקדושה שנקראת אלקות. והגימטרייה של אלקים זה שמונים ושש. ולכן מגיעים עד 85 שזה פה, שְׁבוּ לְכֶם פֹּה, 85. פנים אל פנים עם האלקות 86. וְאֲנִי וְהַנֶּעַר נִלְכָּה עַד כֹּה - זה עניין ההוויה, 25, "פנים אל פנים" ל 26. זה מובן?

טוב, זה פשוט הסוד של הפסוק, לפי ההסבר של המהר"ל, מכיוון שמי ששייך לעולם החומרי לא יכול להגיע רק למעלה של האלקות. ופה הכוזרי חזק מאוד. אין התגלות הוויה, רק לישראל, לאומות העולם יש התגלות של האלקות.⁷² ואלקות זה כוחות הטבע. האלקות זה מה שהם אומרים - האלוהים שלהם. זה מובן? וההתגלות של ההוויה היא מיוחדת רק לישראל. זה מה שכבר אברהם אבינו אומר גם לאליעזר וגם לישמעאל גבי יצחק: "וְאֲנִי וְהַנֶּעַר נִלְכָּה עַד כֹּה", אח"כ: "וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֲלֵיכֶם". אז השאלה היא למה דווקא, המילה "פה", בעברית ו"כה" בעברית, כותבים אותה בהא' ולא בווי? אפשר גם בווי, מה ההבדל לפי הסוד? כן, למה דווקא 25? 85? ולא 26? 86? אפשר לכתוב גם כן "פוי" בווי, ו"כו" בווי, למה דווקא בלי?

אז זה מורה שיש בורא, יש מדרגה עליונה מהבריאה. הבריאה יכולה להגיע רק ל- 25, רק ל- 85. והמדרגה של 'פנים אל פנים', זו המדרגה היותר עליונה. זה מובן? אם זה היה כתוב כפי ווי או פה ווי, זה היה מינות לגמרי. אתם מבינים את ההבדל, כן? נשאר את ההבדל בין קדושת למעלה מקדושתכם.⁷³

קהל: עם ישראל מגיע עד סופו של [...]

מניטו: מה?, מה זה סופו של [...] איך תסביר את זה?

קהל: עם ישראל מגיע עד "ותחסרהו מעט מאלקים"

מניטו: אה...טוב, דרך מה שאתה אמרת אני אמשיך בשאלה. אבל עניין של 49, 50 זה בעולם הבינה, כי שער החמישים זה כתר דבינה⁷⁴. אז זה אותו דבר: וְתַחֲסְרָהוּ מֵעֵט מֵאֲלֵקִים⁷⁵ אפשר להגיע עד מ"ט שערי בינה והשער ה 50, מקבלים, מקבלים, מקבלים, אם מגיעים, מקבלים מהעליון. וזה סוד העומר, כן. ספירת העומר זה 49 יום והיום החמישים זה שבועות - לא אומרים ברכת העומר מכיוון שמקבלים כמתנה, על, זה אותו פרינציפ נאמר. ומי שסופר היום החמישים, הוא שולל את ההבדל בין 25 ל- 26. כן, זה מה שקרה לנוצרים, ב"פנטקוטה" שלהם, נכון? זה בדיוק מה שקרה.

אז "נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֲלֵיכֶם" זה עניין חשוב כשלעצמו, זו ההגדרה של המיסטיקה האמיתית. המיסטיקה האמיתית יש זמן של התבודדות אבל חוזרים, נִשְׁתַּחֲוֶה, אבל לא נשארים שמה - וְנִשְׁוֹבָה אֲלֵיכֶם, ולכן אברהם אבינו כבר שלל את כל השיטות האלו של התבודדות אינסופית. הוא שלל את זה. מוצאים את זה אצל, מה שקרה מאליעזר. אליעזר זה סוד כן, אליעזר של אברהם אבינו. זה ממש משהו מסתורי, סוף סוף זה מה שנתגלה בהיסטוריה, מדמשק דווקא, ושהיו קוראים לזה ביוונית - גנוסיס, זה תורתו של אליעזר, כן. איך אומרים אגנוסיס? או גנוזיס?⁷⁶

⁷¹ בראשית פרק כב פסוק ה.

⁷² ספר הכוזרי (הוצאת אבן שמואל דביר תשל"ג) מאמר רביעי אות י"ז

⁷³ מדרש ויקרא רבה פרשה כד סימן ט.

⁷⁴ ראו 'שער הכוונות' למהר"י, (הוצאת וידבסקי תשמ"ח) עמוד רד: "ולכן הכתר של ז"א נקרא שער החמישים של בינה כנזכר בספר התיקונים"

⁷⁵ תהילים פרק ח פסוק ו.

⁷⁶ מניטו התייחס מספר פעמים לזרם דתי/פילוסופי זה שתחילתו ככל הנראה מקבילה לתקופת תחילת הנצרות. ראו לדוגמא: " השאלה העומדת מאחורי דבריך היא האם קורה משהו במהלך השתלשלות העולמותיתקון העולמות, או שמא מדובר רק בתהליך מכני, אינסופי, ושום דבר אינו קורה. התפיסה השנייה קשורה לתפיסת

קהל: גנוסיס

מניטו: גנוסיס, כן.

קהל: אני לא הבנתי את ההפרש בין סוף הפסוק לבין מה שדברנו, על מה שכתוב "נשתחוה ונשובה אליכם". כאילו מי שמגיע למדרגה כ"ה אז הוא מתבודד ו...

מניטו: לא. דיברתי אולי קצת יותר מהר אבל אולי יש לך בעיה אישית אני לא יודע. אני חוזר לנושא, פרטית לא אישית.

יש איזו נטייה למיסטיקה כאילו לצאת מן העולם ולחיות חיי התבודדות עם הבורא, אבל כל הזמן. כן ולא חוזרים למציאות של העולם. אז הפסוק הזה שולל את זה. זה המיסטיקה של הגויים שהתורה לא אוהבת את זה. כי כל עוד אנחנו צריכים לחיות בעולם, יש סיבה לזה שאנחנו צריכים להשלים את התיקון. ואם מדובר באיזה צדיק שהגיע לגמר התיקון, לעזור לאחרים כדי להשלים את התיקון, אז אין דבר כזה התבודדות אינסופית. התבודדות צריך כדי, איך אומרים, לאורר את הנשמה, כן וזו שעת התפילה. בשעת התפילה אנחנו נמצאים בעמידה, "פנים אל פנים" - אֲדַנְי שְׁפָתַי תִּפְתָּח, כן?, אח"כ חוזרים לעולם: נְשַׁתְּחֶנָּה וְנִשְׁבָּחָה אֱלֹהֶיךָ, עד גמר התיקון.

מספרים במדרש על חנוך. חנוך היה צדיק גדול והקב"ה שלח אותו לעולם כמחנך, זה השם שלו, כן. והפסוק אומר: אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ? תזכירו לי.... וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינְנוּ פִי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, כן. מכיוון ורש"י מסביר, היה קל בדעתו להרשיע ולכן הקב"ה בחר שיבוא צדיק ולא רשע. כן. מה ההסבר של זה? שחנוך היה איזה מין צדיק, מאותו סוג של בית נח עצמו כן - אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ, שלא היה ביכולתו להיות עם בני האדם, כדי לחנך אותם. אז הוא בחר בהתבודדות. אם היה ממשיך להיות בתוך העיר, ייתכן מאוד וזה הרמז של רש"י, שהיה מגיע להיות רשע ולכן הקב"ה בחר לקחת אותו צדיק ולא לחכות עד שירשיע. והיה צדיק! אבל באותה בחינה, שדווקא התרופה שלו זה ההתבודדות מבני אדם. צריך להבין את זה דווקא. כי זו הצרה של התקופה שלנו, כן. צריך התבודדות, אבל מעט מאוד מצליחים לצאת מההתבודדות, מבחינת נְשַׁתְּחֶנָּה וְנִשְׁבָּחָה אֱלֹהֶיךָ, טוב, כן. זה פחד מהמשימה, לא מהמציאות, מהמשימה של הצדיק. אז יש איזה הסבר של אותו מדרש, שהקב"ה אמר לחנוך אני לא צריך כוכב נוסף בשמיים, אני צריך חנוך על הארץ. אבל אם אתה רוצה להיות כוכב, בוא כבר, ועבר מן העולם, איננו, זה מובן?

קהל: [...]

מניטו: זה העניין השני, ברור. ויש איזה רמז ככה, אבל אומרים את זה ככה, דרך אגב, כן. כי "משה" זה אותיות "השם" למפרע. משה זה אותיות "השם" למפרע. זה בבחינת 'אורי' וזה בבחינת 'כלי'. אז כשהכוונה להשם - זֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, ויש 'זה ק(כ)לי ואנוהו'.

(הפסקה בקלטת)

טוב אז קצת פחות קשור לקבלה, אבל.. כהכנה לשבועות והנושא הוא הקדושה. אז דרך המשפטים הראשונים אני אנסה להגדיר את הנושא ואחר כך נמשיך בעניין. אז הכותרת היא: "הפרישות והדרך הממוצע"⁷⁸. ולמה הגדרתי את זה כנושא של הקדושה? מכיוון שאתם זוכרים בספר ויקרא, דווקא בהתחלה בפרשת קדושים, אז הפסוק אומר: קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי

הזמן המעגלית, המביאה לייאוש. בעולם הגנוסיס, למשל, יש מושג של אל המשחק, בונה והורס ללא סוף, מין מנגנון הפועל ללא סוף. כל זה זר לחלוטין לעולם היהדות" (סוד מדרש התולדות כרך ג נאצלים ונבראים) וכן.

⁷⁷ שמות פרק טו פסוק ב

⁷⁸ 'אורות הקודש' כרך ג, שער 'דרך הקודש', סדר שלישי: 'פרישות

, פסקה א

הַהוּא אֶלְקִיכֶם.⁷⁹ ויש מחלוקת בין הפוסקים הגדולים, אם יש מצווה מיוחדת של הקדושה, וזה דעת רוב המפרשים, תראו ברש"י: קְדָשִׁים תִּהְיוּ - "פרושים תהיו". לכן זה קשור לנושא שלנו. לפי ההגדרה של הרב פה, ואני לא זוכר, לא יודע, אם זה ההגדרה של הרב עצמו או של הנזיר.

אבל בכל אופן, זו ההגדרה של הספר. הפרישות מורה על הערך של הקדושה, על המידה של הקדושה. ואני חוזר על המחלוקת שיש בין המפרשים, אם הקדושה היא מצווה מיוחדת בין תרי"ג המצוות של התורה, או אם זה מידה מיוחדת, מידה מסוימת של נטייה לקדושה? אבל שזה שייך למידות ולא למצוות, האם הנושא הוא מספיק ברור? כן.

יש ערכים שנקראים מידות - להיות צדיק, להיות טוב, להיות בעל חסד - ויש מצוות. אז אנחנו מוצאים בתורה פסוק שאומר: קְדָשִׁים תִּהְיוּ, וצריך להבין אם זה מצווה ממצוות התורה, אחת מתרי"ג המצוות או אם זה אזהרה? או אם זה לא רק אזהרה, גם הבטחה, נראה את זה אחר כך. אבל הנושא פשוט מאוד. אם צריך למנות את המצווה של הקדושה כאחת מהמצוות, ומהי ההתנהגות של אותה מצווה? או אם זה עניין של אזהרות של התורה - להיות טוב, להיות קדוש וכן הלאה.

ובמחלוקת האם יש שתי עמדות, לפי דעתי, קוטביות, כך אומרים, של הרמב"ן שאומר שזו מצווה מיוחדת והוא מסביר איזו מצווה היא - הפרישות מן העריות, לפי הרמב"ן. גם רש"י אומר שזו מצווה מיוחדת, הפרישות מן העריות. הרמב"ן חוזר על זה ומוסיף שיש כלל בתלמוד "קדש את עצמך במה שמותר לך". ז"א לפי הרמב"ן, זו מצווה מיוחדת, יש איזה שטח של התנהגות שלפי התורה זה, נאמר ניטרלי, זה מותר. והמצווה של הקדושה זה להחמיר על עצמו, דווקא באותו תחום שהתורה התירה, את ההתנהגות שלנו. יש עוד שיטות אחרות...

אבל בניגוד לזה, הרמב"ם אומר בפירוש ב'ספר המצוות' שיש כללים כאלה, אזהרות של כלל התורה. ואי אפשר למנות את זה כמצווה מיוחדת מן התורה, אתם מבינים את הנושא?

אז אני אתחיל במה שאומר הרמב"ם, דווקא. ב'ספר המצוות' יש לו 13 שורשים של הגדרות מה זה מצווה מדאורייתא, מה זה אין מצווה מדאורייתא ובשורש הרביעי הוא אומר שאין ראוי למנות הציוויים הכוללים התורה כולה. לפי דעתו, יש פה הרבה פסוקים, כולל הפסוק הזה של קְדָשִׁים תִּהְיוּ, שאי אפשר למנות אותו כמצווה מיוחדת מתרי"ג המצוות מכיוון שיש בו ציווי כולל של כל התורה, זה מובן? והוא אומר את זה ככה, בצורה בוטה לגמרי:

"וכבר טעו בשורש הזה גם כן. עד שמנו קְדָשִׁים תִּהְיוּ מצווה מכלל מצוות עשה ולא ידעו שאמרו, מפני שהתורה אמרה: קְדָשִׁים תִּהְיוּ, 'והתקדשתם', 'והייתם קדושים', עוד פסוקים דומים הם ציוויים לקיים כל התורה כולה".⁸⁰

אם כן, יש לנו דעה ראשונה של כמה פוסקים, שיש מצווה מיוחדת של הקדושה. ואני לא רוצה לומר מתקשים להגדיר איזו מצווה היא, מכיוון שהם נותנים תשובה לזה. בד"כ זו פרישות, זו לשון המדרש שמביא רש"י, ובעיקר פרישות מהעריות. זה מובן? לפי הקונטקסט של הפרק, בפרשת "קדושים", רואים שיש איזו נטייה לזה, כן. והדעה השנייה, זו הדעה של הרמב"ם, שזו אזהרה כוללת שלא מדובר במצווה מיוחדת, וזו שיטה אחרת לגמרי, זה מובן? ואתם יודעים כבר שהנושא הזה קשור לנושא עוד יותר כללי. שבד"כ אצל הפוסקים יש וויכוח, מחלוקת, איך להגדיר פסוק זה או אחר. אם זו מצווה, ציווי, אחת מן המצוות "עשה" או "לא תעשה", או אם זו בשורה, או אם זו הבטחה.⁸¹ אני לא חושב שצריך לקחת דוגמאות. רק אני מקדים את ההסבר של הרב על הנושא הזה. כשהתורה מדברת בלשון עתיד, למשל: קְדָשִׁים תִּהְיוּ, גבי הכלל - זו בשורה, וגבי הפרט - זה חיוב. אנחנו מתרגמים את הלשון העתיד של, למשל קְדָשִׁים תִּהְיוּ

⁷⁹ ויקרא פרק יט פסוק ב

⁸⁰ 'ספר המצוות' לרמב"ם, שורש רביעי.

⁸¹ ראו ספר 'עשרה מאמרות' לרמ"ע מפאנו מאמר 'חיקור דין' חלק רביעי פרק ט

כציווי, מכיוון שהתרגלנו. ואחר כך הרב מסביר ב"אורות"⁸² התרגלנו בגלות, לקבל את מרות התורה, נאמר, דרך החיוב, מכיוון שזה הממד של הפרט, כשהפרט מקבל את גילוי התורה, הוא שומע את זה כצו, כחיוב, כציווי. אח"כ אני אסביר עוד.

מכיוון שבגלות שכחנו את חיי הכלל, והיינו חיים את חיי הפרט יותר מחיי הכלל ולכן הצד השייך לפרט, היה יותר עמיד אצלנו. אבל כשהתורה מדברת, כדי לבקש ממני מה צריך לקיים, כדי להיות 'צדיקים', נאמר, ואח"כ אני אוסיף - 'קדושים', לפי הפסוק של קְדוּשִׁים תִּהְיוּ, אז היא משתמשת בלשון עתיד. לשון עתיד, זו לשון בשורה, זו לשון הבטחה. אפשר להגדיר את זה ככה, באופן פשוט - אם אתם באמת 'ישראל', אז אני מבטיח, אני מבטיח לכם שתתנהגו ככה - זו בשורה. זה מובן? אבל כדי להיות שייך לאותו ישראל, כל פרט ופרט צריך להשוות את הזהות שלו לדגם הזה שנקרא 'ישראל'. לכן, הפרט מקבל בממד של ציווי מה שהכלל מקבל בממד של בשורה, זה מובן? כן. זה לפי פשטות הדברים. אני יכול להוסיף הסבר, קצת יותר פילוסופי, נאמר, איך אומרים? פילוסופי או פילוזופי? כל פעם אני שוכח... שניהם רעים (צחוק בקהל)

וזה קשור גם להסבר של הרב, למושגים שלו, ז"א זה צריך להבין. אנחנו כל כך רגילים, שלא רואים את הנושא. למה דווקא התורה מקשרת, איך אומרים, מדברת לבני ישראל ולא לישראל סתם: דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כי התורה מדברת אל בני ישראל, כאומה, ולכן העידן של המצוות מתחיל ביציאת מצריים, הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֶיתָ לְעַם⁸³. ז"א, שכל עוד היינו בתקופה הראשונה של האבות, אז אין מושג כזה 'בני ישראל', מכיוון שאין עוד כלל, אומה, חברה, שמקבלת את התורה בבחינת מצווה. וזה אותו עניין. בתקופת האבות, לא מדברים על מצוות, מדברים על מידות. ההתנהגות של האבות הייתה התנהגות לפי הערכים של התורה, אבל לא בממד של הציווי, של החיוב. לא היה דבר כזה לצאת מידי חובה, זו הייתה התנהגות שלהם. ולכן, דווקא לאומה של צאצאי האבות שנקראים 'בני ישראל', ניתנה התורה כחוקה, כצו. כן, זה מובן?

פעם הסברתי את זה לפי הפסוק הפשוט מאוד, שייכתן שזה ככה בכל העדות. אני זוכר רק בעדה הספרדית היה מנהג כזה, הפסוק הראשון שהתינוק היה לומד בעברית זה היה: תוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יִעֲקֹב⁸⁴, זוכרים את זה? גם אצל האשכנזים אני חושב, כן. והפסוק אומר- תורה ציווה לנו, מורשה, קהילת יעקב. השאלה הראשונה היא - למה דווקא מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יִעֲקֹב ולא יצחק ולא אברהם? טוב, זה נושא אחר, רק בקצרה: מכיוון שעם ישראל מתחיל מיעקב. זה ההסבר ההיסטורי, מאברהם יצא גם ישמעאל, מיצחק יצא גם עשיו. אבל זה קשור לנושא של 'איחוד המידות'. אברהם זו מידה מיוחדת, מידת החסד, ויצחק זו מידה מיוחדת, מידת הדין. יעקב זה 'איחוד המידות', זו מידת האמת. ולכן עניין התורה מתחיל בגילוי כחוקה של ציוויים דווקא בקהילת יעקב. אבל, יש עוד דיוק: תוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה, עד משה רבינו, אותה התורה הייתה בבחינת מידות, יש הרבה מקורות שאומרים שהאבות שמרו את המצוות⁸⁵.

פעם למדתי איזה דיוק על זה, "שָׁמְרוּ אֶת הַמִּצְוֹת" ז"א במשמעות של "יין המשומר". ז"א זו הייתה איזו מן תקופה של הקדמה. אבל התורה, מבחינת תורה, מבחינת תוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה, וזה החידוש של משה רבינו, דרכו התורה צוותה. זה מובן, כן? עם מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יִעֲקֹב. וזה קשור לנושא הראשון.

ולכן כשהתורה מדברת לאומה, כאומה, היא מדברת כתעודת-זהות, הנה ה'תעודת זהות' שלכם. ואם אתם באמת שייכים לאותה זהות, אז אני מבטיח לכם שסוף סוף תקיימו אותה. זה מובן? זה ממש, ממד של בשורה, של הבטחה. אבל מה זה אומה? זה סוף סוף מכלול של אנשים פרטיים, וכל אחד במעלה שלו, וכל אחד בדרגה שלו. אז, כשהפרט מקבל, שומע, אותה

⁸² 'אורות', 'למהלך האידיאות בישראל', פרק ד'

⁸³ דברים פרק כז פסוק ט

⁸⁴ דברים פרק לד פסוק ב

⁸⁵ ראו 'ומא דף כח עמוד ב, רמב"ן בראשית פרק כו פסוק ה וראו 'סוד מדרש' כרך ז הטקסט ליד הערה 702

בשורה השייכת לכלל, אז הוא שומע את זה כחיוב, כציווי. ציווי למה? לתקן את עצמו, כדי להיות שווה, כדי להיות באותה מדרגה של הכלל הזה שנקרא 'ישראל'. ומיד הוא זוכה באותה הבטחה, באותה בשורה. זה מובן?

זה דומה מאוד לעניין של התפילה. כשאנחנו מתפללים, אנחנו מתפללים כדי לבקש איזו ברכה, כדי לקבל איזו ברכה. כן. ויש הרבה, הרבה הבטחות של ברכות השייכות לישראל בתורה. למה זה לא מתקיים? למה צריך להתפלל כדי לקבל את ההבטחות שכבר ניתנו לעם ישראל, לפי התורה? למה צריך להתפלל? אז זה שוב ההבדל בין ההבטחות ניתנו לכלל וכשה יקום לגבי הפרט, הפרט צריך להשוות את עצמו לאותו כלל שקיבל אותה הבטחה. אם הוא זוכה הוא מקבל, אם הוא לא זוכה הוא לא מקבל. כל עוד שלא זכה הוא לא מקבל. אע"פ שהבטחה ניתנה, צריך להיות את הישראל הזה, שקיבל את ההבטחות, כדי לקבל את הברכות. זה מובן? זה נושא גם כן קשור.

אז ההסבר הפילוסופי שאפשר להוסיף באותו כיוון, ככה: שאם איזה נפש הוא רגיש לאיזה ערך, הוא, איך אומרים, הוא מכיר בערך הזה, זה אפשר לסמוך עליו, שסוף-סוף יקיים אותו.⁸⁶ זה הנושא של עם ישראל. למה הצו דווקא ניתן בבחינת בשורה? מכיוון שאם אני מסוגל לשמוע במה מדובר, אז זה סימן ששייך לי. אבל דווקא מכיוון ששמעתי את זה וקיבלתי דווקא את השמיעה, אז זה סימן שסוף סוף זה יגיע. זה אותו הסבר במישור קצת אחר. זה מובן?

ייתכן, עכשיו חשבתי על זה, שזה עוד משמעות של שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ. מספיק להתחיל בשמיעה, אם כבר אתה שומע, אז אפשר לסמוך שסוף סוף אתה תקיים, זה מובן? אי אפשר לשכוח, מכבר פעם הנפש הייתה רגישה לאיזה ערך אי אפשר לשכוח את זה והזמן יעשה את שלו. כל הכוחות הרוחניים יעשו את שלהם עד שזה יגיע.⁸⁷ ולכן, אם התורה דיברה לבני ישראל, זה העובדה היא שהתורה דיברה לבני ישראל, זו כבר הבטחה שבני ישראל יקיימו אותה. ושוב כדי שזה יהיה במציאות, לכל פרט ופרט, אז הפרט מקבל את הציווי לא רק לעשות מעצמו, מה שהתורה ביקשה לפי התיאור של הזהות של ישראל, אלא להיות שייך לישראל, אם הוא באמת שייך לישראל, שייך לאותה דמות שנקראת 'ישראל'. אז זה סימן שהוא שייך גם כן לאותו ציווי של התורה ולכן החיוב הוא קודם כל להשוות את עצמו לזהות של ישראל כדי לקיים את התוכן של הציווי הזה. שיניתי קצת את הדרך הרגילה להסביר את זה כן. אבל זה, זה מובן? אני מקווה...

ולכן אנחנו נמצאים בפני שתי דעות: פוסקים שאומרים שיש מצווה מן המצוות, שנקראת מצוות הקדושה ופוסקים שאומרים, למשל הרמב"ם, לפי מיטב הכרתי, אני מכיר רק הרמב"ם בדעה ההיא, כן, שלא, זה ציווי כללי, זו אזהרה כללית. ויש הסבר פשוט שמסייע לרמב"ם שהיעד של המצוות זו הקדושה. היעד של כל המצוות זו הקדושה. ולכן צריך ומספיק לקיים את כל המצוות כדי להגיע ליעד של הקדושה. ולכן הברכה שאנחנו אומרים לפני כל מצווה ומצווה היא פשוטה מאוד: "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו" ולכן זה נוטה לדעה של הרמב"ם, אם זה מספיק מובן? איך משיגים את הקדושה? בקיום המצוות, זה מובן, כן.

אז נחזור עכשיו לפרק של הרב וכמובן, כפי שאני אומר הרבה פעמים, הרמב"ם מתכוון לאדם שהוא נורמלי, שהוא טבעי. שהוא מרגיש בזה שהיעד של כל מצווה ומצווה זה הקדושה.⁸⁸ ולא

⁸⁶ להסבר מפורט יותר ראו תמלול מאמר על 'קדושת אבל וקדושה טבעית' באתר המכון גירסה ראשונה הערה 1

⁸⁷ השו" פתחי שערים' בהסבר סוד העיבור נתיב 'פרצוף ז"א' פתח ח

⁸⁸ השו" לנאמר בשיעור על ראיון של הרצי"ה (באתר המכון): "ופה השיטה של הרמב"ם היא ברורה מאוד. כל התנהגות שהיא צריכה להיות טבעית מלכתחילה – אין מקום לחובה. מבינים. לפי הרמב"ם הרמה שהוא רואה את הבן אדם היא גבוהה מאוד. למשל, לעניין של התשובה, מי חוזר בתשובה, מי שקיבל פעם עול תורה ונכשל. ולכן אצל מי שקיבל פעם עול תורה, אפשר לסמוך עליו שבאופן טבעי נפשו לא תתן לו מנוחה עד שיחזור, זה טבעי אליו, בתשובה. אבל כשחוזר בתשובה התורה מצווה אותו להתוודות כדי לאמת, לאמן, את התשובה. כן. זה השיטה של הרמב"ם."

צריך מצווה מיוחדת שנקראת פרישות, ונראה אחר כך במה מדובר, נוסף לכל המצוות ובפרט בהסבר של הרמב"ן, "קדש את עצמך במה שמותר לך", כן. אני חושב שזהו, אותו הסבר תמיד. אם האדם הוא במתכונת, נאמר, האמיתית של מחשבת הבורא, אז זה דעת הרמב"ם, תקיים את המצוות וזהו כן. ואם צריך פדגוגיה להתעלות בכל המעלות של הקדושה, אז אנחנו צריכים לרמב"ן, "קדש את עצמך במה שהוא מותר לך".

טוב, עכשיו אפשר לחזור לטקסט של הרב "הפרישות והדרך הממוצע":

"אמת הדבר, שהדרך הממוצע הוא דרך החיים המאושרים, הראויים לכל אדם"

וצריך להדגיש את זה **לכל אדם** וזאת היא עצת ה' ברוח התורה.

ז"א, פה בבחינת הכלל של הנושא, הרב מסכים עם הדעה של הרמב"ם⁸⁹, במקום אחר, שלפי ההגדרות של הרמב"ם, וזה נמצא בעיקר ב'שמונה פרקים' - מהו 'הצדיק'? הוא שמתנהג לפי הדרך האמצעי - בלשון הרב פה, זו 'הדרך הממוצע'. לא נוטה להיות קיצוני בשום ערך, בשום מידה, בשום מצווה, לא מצד זה ולא מצד זה. לא בפחות ולא ביותר - זה נקרא 'חסידות', זה נקרא 'חסיד', מי שמתנהג לפני משורת הדין - אבל ההגדרה של 'הצדיק', לפי הרמב"ם, זה מי שמתנהג לפי הדרך האמצעי, בלשון של הרב פה "הדרך הממוצע". לכן, אנחנו רואים שבנקודה הראשונה, בלי שום ספק, הרב מסכים עם משנתו של הרמב"ם בנושא הזה. ולא רק שהוא מוסיף שזו הדרך האמיתית, אלא הוא אומר זה "דרך החיים המאושרים" מכיוון שבדרך הממוצע, שוב אנחנו מוצאים את המושג של 'איחוד המידות', והאושר, השמחה בהתנהגות המוסרית או במדרגה של הקדושה, התורנית עם המושג...

⁸⁹ ראו תמלול שיעורי הרב על 'נתיב התורה' (אתר המכון) שיעור 15 בביאור שיטת הרמב"ם וראו גם תמלול שיעורים על 'שערי אורה' (אתר המכון) שיעור 60: "אע"פ שגם הרמב"ם משתמש באותו כלל של הדרך האמצעי, בכל זאת זה המהר"ל שדייק לפי הסגנון של המקובלים. כי, רק בקצרה, המילה 'אמת' היא כוללת הכול, מא' עד תי', וה-מ' הוא האות האמצעית של כל ה-אלפא-ביתא, ולכן זה מתגלה דווקא באותה ספירה, מידה אמצעית של ההויה, בין חסד ודין"

שיעור 3 - אורות "שכחת השבטים"

"שכחת השבטים לייחוסם היא הכנה לאחדות האומה. על ידי הזיכרון של חלוק השבטים הייתה הגלות גורמת, שכל שבט יחולק וייפרד לגמרי מכללות האומה, וארס הנכריות היה חודר בחלקים המיוחדים והבדודים. אמנם ע"י השכחה הזאת של ההתפרטות נתרבה הבלבול והערבוב, לא רק התפלות המיוחדות וראויות לכל שבט ושבט בפני עצמו בתקון העולם נתבלבלו, כי אם כל ערכי החיים, הפנימיים והחיצוניים, כל צביוניהם של ההרגשות, הלמודים, המנהגים וההדרכות, שכל אחד מהם במקומו הוא מוסיף תקון אור וחיים מתאים עם הלך הנפש השבטית ובונה את עולמו, והוא לפעמים מעכר וסותר בנין בהיותו מלופף בסדרים שאינם מענינו. אמנם כל זה מסבב רק צרה ויגון ארעי, אבל בפנימיות החיים חיה היא הנשמה הכללית שנתעוררה הרבה ע"י מחית הקוים הפרטיים, ואם הנעם והסדור נתמעט ומרירות ויסורין רוחניים וגשמיים מתחברים עם כל מעשינו, בכל זה "אע"פ שמיצר ומימר לי דודי לי ובין שדי ילין". ומתוך האחדות הבלולה, המלאה ערבוב וחסרון סדור, יצא לאור תכן חיים מתוקן ומסודר, שיגלה ויראה בהופעת אור חיים של גאולה וישועה, וישראל ישוב על מכונו וכח שבטיו ישוב אליו באחדות הרמונית, ועוד תעבורנה הצאן על ידי מונה, ומזבח ד' ההרוס יבנה עוד הפעם על ידי שנים עשר אבנים, "כשנים עשר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ד' אליו לאמר ישראל יהיה שמך", על ידי אליהו מלאך הברית, אשר מאז נקרא על ידי קנאתו "ד' הוא האלהים" הולך הוא ועובד עבודת השלום להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, על ידי אור רזי תורה העליונים ההולך ושוטף בכנסת ישראל ומתפלש בכל מעבדיה, עסקנותה, ספריותיה, תקוותיה ועבודותיה, המתראים בצורות שונות, מקדש ומחול, מבנין וגם מהירוס, אמנם כולם כאחד עסוקים בבנין הפנימי והחיצוני, הפרטי והכללי, למעלה למעלה מחוג הכרתם של כל הפועלים והעובדים עצמם וגבוה הרבה יותר מכל מטרותיהם המצומצמות, רק בעצת ד' אשר יעץ לתת לעמו אחרית ותקוה. "באחרית הימים תתבוננו בה בינה".

(אורות: אורות ישראל ותחייתו: פרק כ"ז)

מניטו: פעם הקודמת, כל מה שקרה בינתיים כבר שכחנו, דווקא זה התחיל ככה: "שכחת השבטים". יש לי עוד ספרים אם חסר כן, זהו... זה דף מ"ג ב"ישראל ותחייתו".

טוב, למדנו כבר את הקטע כ"ז בדף מ"ג בספר, אני רק מזכיר את הנושא שהיה, הנושא שהיה לנו, שבהתחלת הגאולה, וכבר תיארנו שבנושא הזה, 'התחלת הגאולה' זו, מתחילה בשיבת ציון, אם אפשר לומר את זה, ונחזור לכל הנושא הזה אחר כך.

איך הרב מלמד, רואה, את הקשר בין הגאולה המשיחית ומה שאנחנו קוראים עכשיו 'ציונות'. אני לא זוכר אם... דיברנו על זה כבר? טוב, אני אחזור על זה בקצרה.

מה הקשר בין הגאולה, שראו הנביאים, הגאולה המשיחית-כלל עולמית, ומה שאנחנו קוראים 'ציונות'? כמובן, אלו שלמדו כבר את היד החזקה' על הנושא בסוף הלכות מלכים, השלב הראשון זה שיבת ציון - חזרה לציון, וכמה בעיות מתעוררות בשלב הראשון. הבעיה הראשונה שהתחלנו ללמוד בה, זו בעיית משבר השבטים. ולמדנו שהשבטים נולדו בגלות, בחוץ לארץ. יש

יוצא מהכלל זה שבט בנימין. אולי בקצרה, אני אחזור על הנקודה ההיא של שבט בנימין, אני לא זוכר אם למדנו את זה לפני שבועיים. כי יש מקרה מיוחד עם שבט בנימין, נראה את זה עם רש"י. מכיוון שהשבטים נולדו בגלות, אף על פי שכל עצם של זהות ישראל, זה סוף סוף, בני ישראל, זה השבטים. יש איזה שלב ראשון שצריך לנתק, נאמר, מהזהמה של הגלות. אף על פי שהשבטים מחזירים את כל הערכים של זהות ישראל מהגלות אל ארץ ישראל, מביאים איתם מה שאפשר, אולי המושג קצת קשה, כן.

אבל מכיוון שרק עוד אתמול הייתי שמה (צחוק בקהל), אני יכול לזכור איזו זהומה יש שם. ולכן יש משבר, וזה התחלת הקטע:

"שכחת השבטים לייחוסם היא הכנה לאחדות האומה".

כאילו בשלב הראשון, יש איזה מין עיכוב לאחדות האומה שדווקא בא מהייחוד שיש בכל שבט ושבט. פה, במשפט הזה, "שכחת השבטים", הרב מתייחס למה שקרה כבר לפני בית שני, שכשהיהודים של מלכות יהודה הראשונה חזרו מגלות בבל, גלות בבל השנייה - כי גלות בבל הראשונה זה היה גלות של אברם, משפ' אברם אבינו באור כשדים⁹⁰, זה היה גם כן בבבל - אבל נאמר שכשהשבטים חזרו מ...כדי לבנות את הבית השני, אז כבר שכחו את הייחוס שלהם לשבטים, זה מובן. אז אותה שכחה מביאה לאיזה משבר בין השבטים ואנחנו חיים את זה בבחינת העדות. עכשיו, פחות או יותר, רוב עם ישראל לא שכח לגמרי את הייחוס בבחינת השבטים, אבל יש לנו ייחוס בבחינת העדות, גם הצברים, אף על פי שזה קצת מסובך, אצל הצברים, יש ייחוס כזה ולכן הבעיה היא אקטואלית, אם אפשר לומר...זה השלב הראשון. שצריך לשכוח מזה, וזה מסוכן! אם שוכחים את הטומאה שהיה בשורש הגלותי של השבטים, יש סכנה לשכוח גם את הקדושה שיש בזה. ז"א זה שלב ראשון.

אחר כך בא השלב השני - זה המשבר עצמו, תחרות בין השורשים האלו. כשחוזרים לשורשים אז יש תחרות, ורק בשלב השלישי - זה סוף הקטע שלמדנו בשיעור הקודם - זה הופעת אליהו הנביא שהתפקיד שלו זה איחוד העם, זוכרים את זה? אז לא צריך לחזור לקטע... אתם יכולים להתייחס לזה לבד ואני מציע ככה - להתחיל מיד בקטע השני מספר כ"ח, ולפני זה רק בקצרה, נתייחס לעניין של שבט בנימין ואחר כך נמשיך. יש שאלות על כל מה שקראנו עד עכשיו? אולי גם שכחתם את הייחוס לשיעור של השבטים (צחוק)... זה בסדר?

קהל: מה קורה אחרי ששוכחים? שוכחים שוכחים...מה קורה בבחינת הקדושה שמה?

מניטו: מאבדים את רוב הערכים וההתנהגות היהודית עצמה. זה ממש הגדרה ותאור של המצב של החברה הישראלית עכשיו. אבל מתוך אותה שכחה יש שאיפה לחזור לשורש הישראלי, נאמר, כבר בקטע הזה מופיעה המילה "ישראל", כן, במונח הישראלי של המילה.

קהל: הישראלי המגוון? או הישראלי....

מניטו: לא, הישראלי האומה, למעלה, מעבר לזהות היהודית הייחודית של כל עדה ועדה, שבט ושבט, קהילה וקהילה.

קהל: זה לא אותו דבר?

⁹⁰ ראו פירוש רש"י על סנהדרין דף מד עמוד ב: "אביך האמורי תרח ואבותיו מכנען באו" ומניטו הזכיר פעמים רבות שיוסף אומר לשר המשקים "גנוב גונבתי מארץ העברים", כלומר עמי התקופה הכירו בארץ כנען כארץ העברים. וראו עוד ברש"י על הפסוק (בראשית פרק יב פסוק ו): "והכנעני אז בארץ: היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם שהרי בחלקו של שם נפלה" על פי ספרא פרשת קדושים פרשה יא סימן יז: "שמה תאמרו אין לך ליתן לנו אלא משל אחר? והלא משלכם היא והיא אינה אלא חלקו של שם ואתם בניו של שם והן אינן אלא בני חם ומה טיבן בתוכה אלא שהיו שומרי המקום עד שתבואו"

מניטו: זה מה שאמר, זה מה שאמר. צריך לחזור לקטע, אולי מישהו יקריא את הקטע הראשון, כדי שזכור את התוכן ואני אחר כך אתייחס לשאלה, מי רוצה לקרא?
קהל: אני מוכנה לקרא...

מניטו: בסדר, אבל בקול רם כן, לא ב'קול אישה', בקול רם, כי "קול אישה... זה?"⁹¹ (צחוק בקהל)

קהל: "שכחת השבטים לייחוסם היא הכנה לאחדות האומה. על ידי הזיכרון של חלוק השבטים הייתה הגלות גורמת, שכל שבט יחולק ויפרד לגמרי מכללות האומה"
מניטו: "מכללות האומה", כללות, זה מובן כן, אני חושב שלא צריך כל כך לחזור על ההגדרות האלו מכיוון שאנחנו חיים את המצב הזה, זה מובן, כן? אז נמשיך-
קהל: "וארס הנכריות היה חודר בחלקים המיוחדים והבדודים"

מניטו: ה"נכריות", אתם זוכרים את זה? כי 'היהודי הגלותי' זה המוצא שלנו, אנחנו ממוצא יהודי גלותי, כן. יש לו איזה צד תערובת. ה'עברי' היה 'עברי-נקודה'. ה'יהודי' - חוץ מגדולי ישראל יחידי סגולה, שהיו בבחינת 'עם העברי' בתוך העם היהודי. מבינים את זה? זה עוד נושא, אבל לפי דעתי זה קשור. לכן קצת כמה משפטים על זה, אפשר להגדיר את הנביאים בתוך העם העברי, של התקופה התנכית הראשונה, 'כיהודים אצל העבריים'. אבל חכמי ישראל, בתקופה השנייה, של העם היהודי, היו בבחינת 'עבריים בתוך היהודים'. זה מובן? זה נושא בפני עצמו. אבל זה חשוב להבין את זה.

טוב, נמשיך קצת... לא, לא גמרת. יהודי אף פעם לא היה 'יהודי-נקודה'⁹². היה 'יהודי-מישהו אחר'... זאת אומרת היה איזה מין צד נוכריות, כמו שהוא אומר. והנוכריות ההיא תפקדה, וכל שבט ושבט ראה דווקא את הצד הנוכרי שהיה בשבט השני, בשבט האחר, זה מובן כן? אולי אם ניקח את הדוגמה הבסיסית, על פי שזה סכמתי לגמרי, הכללה עצומה: יש אשכנזים ויש ספרדים, אבל אשכנזי זה גרמני וספרדי זה ספניולי (צחוק בקהל), אז אתם מבינים את זה? זה עם מוזר, כן. ולכן כשספרדי רואה אשכנזי, הוא רואה קודם כול את הצד הגרמני שיש באשכנזי וכשהאשכנזי רואה ספרדי, הוא רואה קודם כול את הצד הערבי שיש באשכנזי (צחוק בקהל). זה מסובך מאוד. היו לנו 12 שורשים שהם 13 שבטים, אבל לאמיתו של דבר זה ריבוי שבטים. כי האחדות באלף, של עם ישראל, היא צמודה לריבוי של דור הפלגה, של הגויים, לשון רבים וצריך לומר- בעוונות הרבים... (צחוק בקהל). ואז כל שבט - בתקופה שלנו כמובן - כל עדה, מתעוררת דווקא בגשר-קשר בין ישראל והעמים.

לכן כשחזרנו מהגלות, חזרנו עם הייחוד העשיר הזה של התרבות היהודית אבל זה בתוך הקליפה של הנוכריות, אמרתי זוהמה אבל זו זוהמה של הנוכריות, של כל שבט ושבט, זה מובן?

⁹¹ "אמר שמואל: קול באשה ערוה, שנאמר "כי קולך ערב ומראך נאוה".

⁹² " בפלגה התפצלה הזהות האנושית לשבעים זהויות. זהויות אלו נפגשות מחדש כאן בירושלים דרך היהודים החוזרים מהגלויות השונות. הפולני פוגש את המרוקאי. הקושי במפגש בין היהודים אינו נובע מעצם היותם יהודים, כלומר צאצאים של העברים אלא מהצד הגויי שבהם. הזהות היהודית מורכבת כי היא אינה אף פעם רק יהודית. היא תמיד יהודי-מישהו. המישהו הזה הוא הצד הגויי הבא מהזהות הגויית המארכת אותו. לכן המפגש מורכב (מתוך שיעורי הרב על התפוצות).

בזהות היהודית מעורבים מרכיבים הבאים מזהות הגוי המארכת אותו. יש לערבוב זה שני פנים: אחד חיובי כי הוא מאפשר מה שהמקובלים מכנים "ליקוט הניצוצות", והשני שלילי כי היהודי עלול לשכוח שהוא למעשה עברי הנמצא זמנית בגלות. הוא עלול בשלב הראשון לאמץ את זהות הגוי המארכת אותו כזהותו העיקרית ולהפוך את זהותו המקורית למשנית, ובשלב שני לשכוח אותה לגמרי. זו תופעת ההתבוללות. בחזרה לארץ עובר היהודי תהליך זהותי מורכב וארוך. הוא צריך לחזור להיות עברי ולשם כך עליו "לעברת" אותם ניצוצות שליטת ולהיפטר במקביל מן הקליפה שהוא מביא אתו - אותה קליפה גויית זהותית, תרבותית. זה מה שנקרא אצל המקובלים להסיר את קליפת ארם (מתוך שיעורי הרב על הגלות והגאולה) ("יסוד מדרש', כרך ז הערה 29)

ולכן היה, היה רצוי שכל זה יישכח. אף על פי אני חוזר על זה, שמבחינה אטימולוגית, נאמר, "השכחה" זה רק שכחנו מי היה מיהודה, מי היה מראובן. חוץ משבט לוי - יש ספק, כן. לרוב הלויים ייתכן שהם באים משבט לוי, אין תגובה? (צחוק בקהל)

וזה המצב חוץ מכמה משפחות שיש להן ספר יוחסין, זה ידוע אבל זה נדיר מאוד, זה מובן? כל יהודי רואה את עצמו כמשיח אפשרי⁹³ ולכן כל אחד אומר- אה... כן, כן, אני זוכר אני בא מדוד המלך (צחוק בקהל)... זה כמעט בכל הקהילות....

קהל: "אמנם ע"י השכחה הזאת של ההתפרטות נתרבה הבלבול והערבוב"

מניטו: כן, "אמנם ע"י השכחה הזאת..."

קהל: "של ההתפרטות נתרבה הבלבול והערבוב"

מניטו: "הערבוב" זה מה ששאלת? כן. היה אסון. הוא לא אמר 'ערב רב'. הרב לא אמר זה עניין של 'ערב רב' מכיוון ש'ערב רב' אף על פי שזה דומה, זה לא אותו נושא. 'ערב רב' זה עוד משהו אחר, כן, אולי פעם נדבר על זה, אולי עוד הערב, אם יהיה לנו הזדמנות. 'ערב רב' זה הערב רב שיצא ממצריים בדור המדבר. לפי הקבלה יש פרצוף של עם ישראל שנקרא 'ערב רב'.⁹⁴ יש גם פרצוף שנקרא 'דור המדבר'.⁹⁵ אבל אם אנחנו שואלים את עצמינו מי הוא ה'ערב רב' של החברה הישראלית?, יהיו הפתעות. הפתעות עמוקות, כן... (צחוק בקהל) אלו שאומרים על אלו שהם 'ערב רב', זה דווקא בהפך.

קהל: "כל הפוסל"

מניטו: "במומו פוסל"⁹⁶, כן טוב אולי נתייחס אל זה גם כן. זה מובן כן?

קהל: "לא רק התפללות המיוחדות וראויות לכל שבט ושבט.."

מניטו: וזה נושא בפני עצמו, אבל זה שייך ללימודי הקבלה. כל שבט יש לו שער מסוים כדי להתפלל⁹⁷, זה מושג של 'שערי שמיים'. יש שער לכל שבט ושבט. ויש שער לכל אלו שאינם יודעים

⁹³ ראו 'מספד למשיח' עמ' 52

⁹⁴ "תפסתם את זה? איך להסביר שהוא אוהב את העם הזה שהוא נגדו? איך להסביר: "אהבתי אתכם נאום יהו"ה אם מלכתחילה הוא יודע שמלכתחילה ברא אותו כדי להיות דווקא ההפך? מה ההסבר? רק מילה אחת ותבינו את הכול: זה סוד ערב רב. זה מובן? ולפי דעתי, זה כוחו של משה רבנו, יש הכרח לזה, כי באמת עם ישראל צריך להיות הגורם של גאולת העולם כולו, לכן צריך לקבל את הערב רב, את הקשיות עורף. זה מובן? אבל מכיוון שקבלנו את זה, זה ישראל ממש, תחזור על פרשה כי תשא, הכול שמה הוא פשט.

"נגד כל עמד"

לא אמור אל בני ישראל, כשמשנה התפלל כי לא רצה שמלאך יבוא לפני ישראל, הוא אומר אני לא יכול, עתה, עכשיו, אתה עם קשה עורף; מכיוון שקבלנו את הערב רב, אז קבלנו את המידה של קשיות עורף, כי המידה של קשיות עורף באה מהערב רב, "ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא", מדובר בערב רב לפי הפשט. אז כשהקב"ה הסכים לפי דעת משה לקבל את הערב רב, הסכים שעם ישראל יהיה בבחינת קשיות עורף, אבל זה לא ישראל העברי, זה ישראל הקשור לאומות העולם. זה מובן מה שאני אומר כן? מכיוון שזה ישראל, זה ישראל לכל דבר מכיוון שזה ישראל זה ישראל, אבל סופסוף הסיבה הראשונית באה לא מעם ישראל, לא מצאצאי האבות, לא מהעם העברי אלא מאומות העולם. ייתכן שזה מסביר למה דווקא משה רבנו היה צריך לצאת מארמונו של פרעה? כדי לייצג דווקא את אומות העולם. דאם לא כן לא היה יכול, אהרן הכהן לא היה יכול לייצג את אומות העולם" (מתוך תמלול שערי אורה באתר המכון שיעור 24)

וראו 'תיקוני זהר' תיקון שישים ותשעה דף קיב "ערב רב דאינון מעורבין בישראל", וראו 'שער הפסוקים' (הוצאת וידבסקי תשמ"ח) פרשת שמות עמ' קיד, וראו עוד 'פתחי שערים' נתיב 'גדלות דז"א': "שיוצא מגדר האמת והיושר בסוד חתן אמת ליעקב והוא סוד הארת ערב רב בצד ימין של פרצוף יעקב שהוא אינו ביושר רק יוצא בסטי"א ונראה לעיני הבריות שהוא בצד ימין בסטרא דקדושה" וכן בספר 'אבן שלמה' לרב מאלצאן על פי הגר"א, דיון מקיף בנושא בפרק יא סימן ו ובמיוחד בהערה ה (סומן על ידי מניטו בספר זה בספרייתו) על פי רוח דברי מניטו ברבים משיעוריו

⁹⁵ ראו לדוגמה 'אוצרות חיים' למהר"ח שער 'הארות זו"ן' פרק א

⁹⁶ קידושין דף ל עמוד ב בעניין פסילה ביוחסין

⁹⁷ 'שער הכוונות' חלק א עמוד קכח. וראו 'מגן אברהם' שו"ע או"ח סימן סח סעיף קטן א

מה השבט שלהם. לפי פוסקי הקבלה, זה גם נושא בפני עצמו, זה הנוסח הספרדי. זו לא בדיחה, זה רציני. אבל זה הנוסח הספרדי המקורי, זה לא הנוסח שאתם פותחים כמה סידורים וזה נוסח ספרדי, וסוף-סוף זה לא נוסח ספרדי, זה נוסח בבלי או נוסח של מישהו אחר. אבל נוסח ספרדי מקורי, עם כוונות האר"י כן, שדווקא שמו היה 'אשכנזי' (צוחק), אבל איך אומרים בעברית - החוכמה של הקב"ה.

קהל: הבבלי הוא די מדויק

מניטו: כן, דיי מדויק, כמו שאתה אומר, אבל קבלה זה משהו אחר. זה רק מאוחר מאוד שהבבלים קיבלו את הקבלה. אולי בקצרה - זה נושא לדיון - חכמי הקבלה הם תלמידי התנאים, שהיו תלמידי הנביאים והם חזרו לבית שני ואח"כ - וזה גלות ספרד - הם הלכו לגולה וזה נקרא- 'גלות ירושלים' בעובדיה הנביא. 'גלות כנענים' זו הגלות בית ראשון באותו פסוק של עובדיה וגלות אֲשֶׁר כְּנַעֲנִים עַד צָרְפֶּת,⁹⁸ זו גלות בית ראשון. וְגַלְתָּ יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסֶפֶרד⁹⁹ זו גלות בית שני, זוכרים את הפסוק? זה בסוף עובדיה.

קהל: "בפני עצמו..."

מניטו: לאט, לאט... פה הרב מתייחס לעניין של סידור התפילה. עכשיו, ההלכה היא שכל אחד צריך להתפלל לפי הסדר של הקהילה שלו. אבל לפי הפוסקים, אפילו הבבליים, מי שאין לו סידור אז הוא מתפלל לפי הסידור של הרב שלו. ומי שאין לו רב - אז אין לו סידור... (צוחק בקהל), טוב אז מחפשים "סידור" בשבילו...

ויש, יש פרט מעניין מאוד, שבירושלים בפרט, מי שמתגייר ליהדות הוא צריך לקבל את הנוסח הספרדי. מכיוון שהנוסח של ירושלים המקורי הוא הנוסח הספרדי. יודעים את זה אולי? טוב. יש יוצאים מן הכלל, שואלים לבית דין, אם יש סיבות לזה - אני מעדיף נוסח אשכנזי או נוסח אחר. לרוב לא שואלים, כיוון שלא יודעים (צוחק בקהל)... טוב, אני חוזר לנושא - כל שבט יש לו שער מסוים לתפילה בעניין הכוונות, אולי פעם נלמד את זה. כי כל שבט יש לו איזה תפקיד באיחוד הספירות¹⁰⁰. ולכן כל שבט יש לו תפקיד בתיקון התפילות למעלה. אז לא רק זה, עוד לא הגענו לעידן התחדשות הנבואה.

קהל: "כי אם כל ערכי החיים, הפנימיים והחיצוניים, כל צביוניהם של ההרגשות, הלמודים, המנהגים וההדרכות"

מניטו: אתם רואים שהרב היה מודע לבעיה ההיא, זה מובן? כן...

קהל: "שכל אחד מהם במקומו הוא מוסיף תיקון אור וחיים מתאים עם הלך הנפש השבטית ובונה את עולמו"

מניטו: "הנפש השבטית" כן, "ובונה את עולמו"...

קהל: "והוא לפעמים מעכר וסותר בנין בהיותו מלוכף בסדרים שאינם מענינו"

מניטו: "מענינו", זהו. ואני לא רוצה להגזים, אבל לעבור משבט לשבט זה מסוכן מאוד. יש הרבה סיבות לזה. השורשים הפנימיים של נפש, של כל אחד ואחד, זה דבר חמור. אף על פי שזה

⁹⁸ עובדיה, פרק א פסוק כ. וראו פירוש רש"י שם על מקור גלות אשכנז מבית ראשון וגלות ספרד מבית שני
⁹⁹ שם, פסוק כא.

¹⁰⁰ ראו 'סוד לשון' כרך ב הטקסט לאחר הערה 54 : "מיעקב יצאו שנים עשר שבטים שהם 'האלכסוניים' כלומר הקוים המחברים בין כל מידות של ו' קצוות תפקידו של כל שבט הוא לאחד את המידות שהוא מחבר ביניהן..." וראו בניסוח מעט שונה בליקוטי מאמרים של ר' צדוק מלובלין (הוצאת הר ברכה) אות טז סעיף א : "כפי קבלתי סדרן של ששה עמקין שבספר יצירה שבהם שנים עשר גבולי אלכסוניים דהיינו בכל עומק יש שני קצוות אלכסוניים שכל אחד הוא נגד חברו וכן הם סדר שנים עשר שבטים שכל אחד יש לו שבט כנגדו שעומד בגבול אלכסונו שהוא ממש נגדו והיפך לו וכן הם סדרן של ששים עשרה"

עמוק, אף על פי שיש שכחה, אי אפשר לשחק עם זה, והתוצאות הן תמורות אחר כך. זה משברים של זהות, לכן לא לשחק עם זה, זה מובן, כן? טוב נמשיך

קהל: "אמנם כל זה מסבב רק צרה ויגון ארעיי"

מניטו: "ארעיי", זו הנקודה, זה "שלב ארעיי", זה השלב השני, זה מובן? "אבל..."

קהל: "אבל בפנימיות החיים חיה היא הנשמה הכללית שנתעוררה הרבה על ידי מחיית הקוים הפרטיים, ואם הנעם והסדור נתמעט ומרירות וייסורים רוחנים וגשמיים מתחברים עם כל מעשינו, בכל זאת אף על פי..."

מניטו: "אף על פי..."

קהל: "אף על פי שמיצר ומימר לי דודי לי בין שדי ילין"

מניטו: "בין שדי ילין", כן. טוב יש פה איזה רמז, להיות יהודי בדרך כלל זה לא קל, זה קשה, יש הרבה מרירות, הרבה צרות. אבל כל שכן בתקופה שלנו שהמצב הוא ככה - להיות יהודי ממוצא זה או אחר, זה כל כך קשה, אך בכל זאת "דודי לי בין שדי ילין". זה מובן? כן. נמשיך- "ומתוך..."

קהל: "ומתוך האחדות הבלולה, המלאה ערבוב וחסרון - סדור, יצא לאור..."

מניטו: "יצא לאור" - זה עתיד, כן...

קהל: "תכן-חיים מתוקן ומסודר, שיגלה ויראה בהופעת אור חיים של גאולה וישועה, וישראל ישוב על מכונו וכח שבטיו ישוב אליו באחדות הרמונית ועוד תעבורנה הצאן על ידי מונה"

מניטו: וכשיוצאים מהמונית כן, שואלים אם יש קבלה מהמונה... (צחוק בקהל), את רוצה להמשיך? כן...

קהל: "ומזבח ה' ההרוס יבנה עוד הפעם על-ידי שנים עשר אבנים, כשנים עשר שבטי בני יעקב..."

מניטו: ראינו כבר את הפסוק הזה- "כשנים עשר שבטי בני יעקב..."

קהל: "אשר היה דבר ה' אליו לאמור ישראל יהיה שמך, על ידי אליהו מלאך הברית, אשר מאז נקרא על ידי קנאתו ה' הוא האלוהים' הולך הוא ועובד עבודת השלום להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, על ידי אור רזי תורה העליונים ההולך ושוטף בכנסת ישראל ומתפלש בכל מעבדיה, עסקנותה, ספריותיה, תקוותיה ועבודותיה, המתראים בצורות שונות, מקדש ומחול, מבניין וגם מהירוס, אמנם כולם כאחד עסוקים בבניין הפנימי והחיצוני, הפרטי והכללי למעלה- למעלה מחוג הכרתם של כל הפועלים והעובדים עצמם, וגבוה הרבה יותר מכל מטרותיהם המצומצמות, רק בעצת ה' אשר יעץ לתת לעמו אחרית ותקווה. באחרית הימים תתבוננו בה בינה..."

מניטו: ו"בינה", זה שורש האחדות של עם ישראל¹⁰¹ נראה את זה אח"כ. אז לפני שנמשיך באותה, באותה דרך, שהאחדות של העם, ז"א פתרון המשבר הזה של עימות השבטים וכל

¹⁰¹ "כי הקב"ה, המילה 'הקב"ה' זה זעיר אנפין דאצילות, זה הקב"ה: יהו"ה אל אלקי ישראל. כל פעם שאומרים הקב"ה, זה התפארת דאצילות, ה-ו' של ההויה הכוללת דאצילות, אז הוא בצד זכר, כי זה חכמה. הבינה זה צד נוקבה. אז הבינה, היא שורש של כנסת ישראל ובינה זה כנסת ישראל העליונה, מלכות התחתונה, ויש שיר בין חכמה לבינה, שיר בין בינה לחכמה, אבל יש שיר שמופיע בשני השירים האלו והוא הכתר, הוא הקוצו של יוד" (מתוך תמלול שערי אורה שיעור 48)

"היכולת לאחד שמחה ויראה, לאחד רחמים ודין היא סוד הבינה [64]. היא סוד הקשר של תפילין. האות דל"ת - גילוי שם יהו"ה, בעל ד' אותיות. "דלתיך דפקנו רחום וחנן אל תשיבנו ריקם" [65]. מי שמבין סוד זה יכול להיכנס לחדרי חדרים. "כי לא עם בינות הוא על כן לא יִרְחֶמֶנו עֲשֵׂהוּ". (מתוך שערי דמעה 2 פרק "וארשתיד לי לעולם") "יש סדר מסוים של גילוי הספירות כתר, חכמה, בינה וכו'. זהו הסדר מלמעלה למטה. אנחנו פוגשים את הגילוי

הבעיות הכלולות בזה, זה על ידי, צמוד לאליהו הנביא. זהו, הגענו לזה, טוב יש עוד שאלות בזה?

קהל: כשאומרים שלום, וישלום' זה כל דבר במקומו מונח...

מניטו: בתוך האחדות. דווקא זו אותה הגדרה. המקום הנכון זה אם יש סדר לכול. אם אין סדר לכול אז אין מקום לכל אחד.

קהל: אז זהו, לא מובן לי איך המעבר מ'השכחה' אל השלום...

מניטו: כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרָעוֹ, ¹⁰² אתם זוכרים את זה? אע"פ שיש שכחה, סוף סוף אין שכחה באמת, אתם רוצים שאני אפרט, או לא?

יש איזה ברית- כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרָעוֹ. אם אני זוכר היטב, התחלנו לדבר על זה בשיעור הקודם, כן. זה לא הכוח של ההלכה וכל מה ששייך להלכה - דיברנו על זה פעם ¹⁰³- שיכול להחזיר את האחדות הזו, ההיא, כוללת את כל ייחוד וייחוד של כל שבט ושבט. אלא זה כוח מלימוד הקבלה, אתם זוכרים את זה? לכן זה צמוד לאליהו הנביא. כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרָעוֹ- סופי אותיות "יוחאי", מפי זרעו של יוחאי. למדנו את זה בשיעור הקודם, כן. יש תפילה ידועה של רבי נחמן מברסלב על זה - כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרָעוֹ ¹⁰⁴. החסידים יודעים את זה בע"פ אבל אפשר למצוא את זה בסידורים של הספרדים, או בספרים של הרב נחמן. אולי תזכירו לי, אני אביא אותה פעם נקרא אותה תפילה, כן.

מכיוון שדווקא אני לא רוצה לחזור לנקודה ההיא, דווקא ההתחזקות של הכיוון ההלכתי מנותק מהכיוון האגדי, נאמר או הקבלי - זה לא בדיוק אותו דבר, אך סוף סוף זה אותו עולם - גורם לפילוג, ולכן כדי להחזיר את האיחוד, צריך כוח אחר לגמרי, זה מובן?

טוב, ואז בתוך ה...ומתוך...בתוך האיחוד הזה באלף, אז כל מנהג ומנהג, כל נהר ונהר ¹⁰⁵ מוצא את מקומו הנכון. אבל עכשיו, מה המצב? יש לנו רק את ההבדלים ולא מה שמאחד. מכיוון... מה קרה במשך הזמן? והסיבה היא הגלות, בלי שום ספק. ש..אתם זוכרים את הפסוק - עַת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הִפְּרוּ תוֹרַתְךָ. ¹⁰⁶ לפי הפשט זה שלילי, במקום לעשות לה' - הפרו את התורה. כן. המדרש על זה אומר - זה נתן רשות להעלות בכתב את התורה שבע"פ. הִפְּרוּ תוֹרַתְךָ - הפרו את הכלל של התורה, הכלל של התורה הוא - אסור לומר בע"פ את הדברים שבכתב ואסור לומר בכתב את הדברים שבע"פ ¹⁰⁷.

כשהיו סיבות להעלות בכתב את התורה שבע"פ, כדי שלא תשכח, הפרו את כלל התורה, למדתם את זה? לא, אז אולי אני אסביר את הכלל הזה: תורה שבכתב, זו תורה מן השמיים, לא רק בתוכן אלא גם בצורה ¹⁰⁸, כן, זה מובן. ולכן אסור לשנות את המשמעות של הדברים, הם נצחיים כמו שנכתבו. לכן כל פירוש, כל תרגום...וכל פירוש - הוא שייך לתורה שבע"פ כבר, ולכן

הזה בכיוון ההפוך, מלמטה למעלה: בינה, חכמה, כתר. מה ההבדל בין בינה לחכמה? הבינה קשורה ליכולת להבחין במה שני הדברים שונים. רק לאחר שאבין זאת, אוכל להבין במה הם למעשה אחד. למשל, איש ואישה. איש זה איש ואישה זו אישה. זה נכון במדרגת הבינה וכך צריך להבין קודם כול. איש זה לא אישה ולהפך. אבל במדרגת החכמה, שניהם בני אדם. הטעות היא להתחיל באמירה ששניהם בני אדם ולהמשיך ולומר שלפיכך אין הבדל ביניהם. אותו הדבר בנושא שלנו: דין זה דין ורחמים הם רחמים. זה לא אותו דבר. אחרי שאני יודע זאת, שאני מפנים זאת, אני יכול לומר כי לשניהם שורש משותף - בינה. " (שערי דמעה 1 פרק "על קן ציפורי")

¹⁰² דברים פרק לא פסוק כא.

¹⁰³ ראו תמלול שיעורי מניטו על 'נתיב התורה' למהר"ל (אתר המכון) שיעור מס' 5 להרחבת הנושא.

¹⁰⁴ 'ליקוטי תפילות' תפילה מז

¹⁰⁵ השו"ב לביטוי "נהרא נהרא ופשטיה" חולין דף יח עמוד ב

¹⁰⁶ תהילים מזמור קיט, פסוק קכו.

¹⁰⁷ תמורה דף יד עמוד ב

¹⁰⁸ ראו הקדמת הרמב"ן לפירושו על התורה

"קוראים בתורה", לא אומרים "לומדים", אלא "קוראים בתורה". הדברים צריכים להיות כהווייתם. כהווייתם יהיו¹⁰⁹ "והיו הדברים האלה", כן, בלי לשנות. תורה שבע"פ, זה דווקא התורה שבעל פה, ולכן אסור לכתוב תורה שבע"פ, מכיוון שאם אתה כותב דברי תורה שבע"פ, אתה כותב אותם לפי רוח הזמן והמקום, כאילו כתבת תורה שבכתב, "והמכתב לאלוקים הוא", זה לא לאדם... מבינים את זה. כל זה השתנה במרוצת הזמן, אבל בנסיבות גלותיות.

למשל, אני זוכר, אתה זוכר אולי (פונה למישהו מהקהל) כשהרב¹¹⁰ זכרנו לברכה אמר לנו, לא פעם, מה שאומרים בשם אחד העם, שאנחנו 'עם הספר', זה סילוף דברים. אנחנו לא 'עם הספר', אנחנו עם התורה שנכתבה בספר, זה מובן, כן? זה נושא חשוב מאוד. טוב, 'אחד העם' רצה לומר דבר נכון, דבר יפה... שבח לעם ישראל, אבל אנחנו לא עם של מוכרי ספרים. גם אלו שקוראים להם מנדלי (צחוק בקהל...). אתם רואים, פתאום ברחוב יש עם מוכר ספרים. יש פסוק בסוף קהלת 'עֲשׂוּת סִפְרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ'¹¹¹ הפשט פשוט - לעשות ספרים, הרבה ספרים. כמו כל אחד כותב ספר, מדפיס וצריך, יש אומרים... אבל הפירוש הוא (צחוק) - "עשות ספרים" - "אין קץ", זה דוחה את הקץ, צריך זמן כדי לקרא אותם... (צחוק בקהל).

וכל ספר הוא לבוש על לבוש, טלאי על גבי טלאי על התורה. מכיוון שזה נכתב, אתה צריך להציל אותו. אי אפשר, רב כתב, אז זה תורה ולכן, אתם רואים, איך מקשים על התלמיד חכם? מכיוון שמוסיפים, מוסיפים, דיוקים ודיוקים... זה מובן? טוב. מכיוון שנאבד לנו כוח הזיכרון, צריך ספרים, צריך ספרים. אבל מה אמר הפסוק - על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית התורה הזו על פי הדברים, זו התורה שבע"פ. לא התורה שבכתב¹¹².

זו הצרה של הצדוקיות. מי זה צדוקי? מי שמתייחס לתורה שבכתב, סליחה לתורה שבע"פ שנכתבה כאילו היא תורה שבכתב. זה צדוקים¹¹³. תפסתם את חומרת העניין? טוב. לא רציתי להסביר למה אני לא כותב, מכיוון שאני כותב (צחוק), אבל טוב, נחזור לעניין....

קהל: אתה רוצה שאני אמשיך לקרא?

מניטו: סליחה?... לא, עכשיו אני רוצה להתייחס לעניין של בנימין, לפני שנמשיך. אז פה הנושא פשוט, זה דומה מאוד, אני לא חושב שהרב חשב על זה, אבל מכיוון שקרא כל הספרים, ייתכן מאוד, אפילו אם זה לא במודע, זה דומה מאוד לעניין של העלאת הניצוצות מתוך הקליפות, וכדי להעלות את ניצוצות הקודש מתוך הקליפות, צריך לשבור את הקליפות, זה השכחה, כן. אז זה שלב הכרחי של 'שכחה של הקליפה' ומתוך זה החזרת העבריות של היהודי, של כל יהודי.

לכן, הרבה פעמים שואלים אותי מה זה העבריות של היהדות? זה הצד של כלל ישראל, של האומה כאומה. וכדי להתקשר לאותה העבריות של היהדות זה לא מספיק את המישור של ההלכתי של התורה, צריך הפנימיות, צריך את הקבלה. זה מובן? אע"פ שלומדים הלכה בעברית, כן, אבל המשמעות של הדברים היא לא נמצאת בפשט הדברים. כולם מאמינים שפסק של פוסק אמיתי זה לפי רוח הקודש. אבל התוכן של הרוח הקודש הזה לא תופסים אותו, רק דרך חוכמת הקבלה. זה מובן? טוב. אם אני אומר, למשל, ללמוד גמרא לפי הסוד, מי שמע את זה? גמרא לפי הסוד. אתם יודעים שיש פשט, רמז, דרש, סוד בתורה? עיקר התורה זה גמרא, אז מי חלם על זה? לימוד סוגיה לפי הסוד. זה מובן? זה שאלה כשאלה.

¹⁰⁹ מגילה דף יז עמוד א

¹¹⁰ הכוונה כאן לרב צבי יהודה קוק. בד"כ כשמניטו אמר "הרב" התכוון לרב קוק.

¹¹¹ קהלת, פרק יב פסוק יב.

¹¹² ראו גיטין דף ס עמוד ב: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל-פה, שנאמר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל"

¹¹³ ראו מגילת תענית פרק ד ובסכוליון שם

אמרו על האר"י, שכל השבוע היה לומד הגמרא לפי תורת הנגלה ובשבת היה לומד גמרא לפי הסוד¹¹⁴. ואמרו על רבינו תם, אם אני זוכר טוב, שהיה חוזר על הש"ס שבעה פעמים, והפעם השמינית לפי הסוד. טוב, כל זה נעלם, נשכח. יש כמה ספרים, בעיקר של החסידים, שאתם מוצאים בתוך דרש ארוך מאוד, איזה ניצוץ של גמרא לפי משמעות הזוהר. כן, טוב. לא חשוב שהרב התכוון לזה, אבל זה לפי רוח הדברים שלו, זה מובן? טוב יש עוד קצת זמן עד שנגיע לאותו שלב של ההתגלות, אבל אנחנו בדרך. וזה פלא, זה הרשים אותי בנושא הזה, מיד הוא מדבר על אליהו הנביא, מה עושה אליהו הנביא פה, כן? זה מובן? טוב.

קהל: לגבי העניין הזה, של לימוד התורה לפי הסוד, יש דתיים שהמושג "זוהר" או תורת הסוד בכלל לא הגיע אליהם.

מניטו: נכון, יש זרמים

קהל: אומרים שהרמב"ם...

מניטו: זה נכון. לכן אפשר לומר שהרמב"ם הוא פוסק גדול, חריף, ענקי, כן. אבל למה שאנחנו מתכוונים פה, אי אפשר למצוא ברמב"ם. איך לפסוק הלכה- אנחנו צריכים את הרמב"ם, איך להאמין באלוקי ישראל? זה לא נמצא בהלכה, זה עניין אחר. יש בהלכה שיש מצווה להאמין אבל תוכן האמונה? אז מישוהו אומר שאפשר למצוא את זה ב'מורה נבוכים', טוב אפשר לנסות, אפשר להשתדל, לנסות אבל התוצאה, כן. צריך להיות מומחה בפילוסופיה, מומחה אמיתי, לא סתם ככה, איך אומרים- "ד"ר אחד בפילוסופיה", באוניברסיטת הנגב (צחוק בקהל), או משהו כזה. זה לא דבר קל, זה לא דבר פשוט.

תראו איך זה, איך זה התפשט בהיסטוריה של הקהילות היהודיות בכלל? לפי ההלכה, הרמב"ם זה "ראש מדברים בכל מקום", זה ראשי תיבות של הרמב"ם, כן. כשמצטטים את הפוסקים הגדולים מתחילים ברמב"ם. זה חזר לי במבטא של התלמוד תורה - 'ראש מדברים בכל מקום', רמב"ם, כן.

אבל, לענייני אמונה, מי מתפלל לפי ה'מורה נבוכים'? אתם מצאתם דבר כזה? מתפללים לפי 'הכוזרי', לא לפי 'מורה נבוכים'. זה עולם אחר, כן. לכן אני אומר, אם הרמב"ם לא היה כותב 'מורה נבוכים, היה נשאר הרמב"ם הגדול, החכם ו...אם לא היה כותב 'יד החזקה', מי היה הרמב"ם בלי 'יד החזקה'? זה צריך להבין את זה, זה מובן? ואני לא אומר שהתוכן של 'מורה נבוכים' זו לא תורה. אבל זו תורה לכמה מומחים, יחידי סגולה שתופסים מה הכוונה לרמב"ם כרב, לא לרמב"ם כפילוסוף. זה מספיק פשוט? זו שאלה חשובה, לכן אני לא רוצה...

קהל: זה לא ברור איך הנושא הזה של 'תורת הסוד', של הזוהר, לא הגיע אל הרמב"ם?

מניטו: מכיוון, מכיוון ש...לפי, כהנחה, ברור שתורת הסוד עברה ממקובלים למקובלים, שהיו למקובלים...כל זה היה סודי, כל זה היה נסתר. אני זוכר תקופה, לפני מלחמת העולם, שהיו לומדים על כתבי יד, כתבי יד שעברו מרב לתלמידו, מאב לבן. פתאום, אתם נמצאים בתקופה שאתם הולכים לאיזו ספרייה, ופותחים כל הספרים, זה סימן של הגאולה, זה נושא אחר, כן, זה ממש סימן של ... אבל מי מבין מה כתוב בזה?

ולכן צריך לזכור שההיסטוריה, זה דבר **ממשי**, כן. משך מאות בשנים רק המקובלים היו מקובלים. פשוטו כמשמעו. כמעט כל חכמי ישראל שמעו על זה "שְׁמוּעָה שְׁמֵעָנוּ"¹¹⁵ יש דבר כזה, כן. כבר בתקופת התנאים היו תנאים מקובלים ותנאים שלא היו מקובלים, ואומרים את

¹¹⁴ שער המצוות פרשת ואתחנן פרק לג פסוק ב וספר נגיד ומצוה (פרמיסלא תר"מ) עמוד עב.

¹¹⁵ על פי עובדיה, פרק א פסוק א

זה בפה מלא- 'אני מפתח מזה...אולי שמעת על הפסוק הזה?¹¹⁶ והרב המקובל, התנא המקובל, מתחיל להסביר והשני בורח..."אני מפתח", כן. זה לא אומר שלא היה חכם בהלכה. ולכן, הרמב"ם זה הרמב"ם, 'מורה נבוכים' זה 'מורה נבוכים'. טוב, זה רק בקצרה, היה לנו סמינריון על זה... זה רק בקצרה. אני משוכנע שזה אותו יהודי, אותו חכם, אותו רב שמדבר פה ומדבר פה, אבל מי מסוגל לתפוש את זה?

יש מרצים בפילוסופיה, אומרים שהם 'רציניים', אני לא יודע, אני לא הייתי סטודנט באוניברסיטה שמה. שהם משוכנעים שהרמב"ם היה אתאיסטי. מאיפה בא השיגעון הזה? דווקא הם קוראים 'מורה נבוכים' הם מרצים באוניברסיטה, הם משוכנעים בזה...רק כדי להראות שהשאלה היא לא פשוטה, כן. ולכן, אם הבנתי את השאלה, את הכיוון של השאלה, הכוונה של השאלה - זה ברור שחוכמת הקבלה לא הגיעה לכל קהילות ישראל. אולי רק בקצרה, אני אקח את הדוגמה של החסידות, כן. ראשוני החסידים קיבלו את חוכמת הקבלה מכמה חכמי ספרד ולכן הנוסח שלהם נקרא - נוסח סְפָרָד. זה לא הנוסח הספרדי, זה נוסח חסידי, אשכנזי מובהק, כן? עם כמה דברים ששינו לפי הבנת התפילה, לפי הכוונה של הספרדים. ולכן רוב קהילות אשכנז לא ידעו מזה, זה לא אומר שלא הייתה מיסטיקה, כמו שאומרים ביוונית, כן. למשל החסידים של רבי יהודה החסיד, לפני החסידות של הבעש"ט בקהילות אשכנז, כן, היו קשורים לחוכמת האמונה לפי הנוסח שקיבלו מרבותיהם. זה לא היה קבלה ממש, כן. הקבלה היא הגיעה לתימן רק מאוחר מאוד וכמו אצל האשכנזים, התימנים הם מחולקים בין פֶּשְטָנִים לבין מקובלים, והמלחמה ביניהם היא חריפה מאוד. עד ימינו אנו, בירושלים, בין הרב קאפח לבין הרב...שמעתם את זה? כן...וגם אצל הספרדים היו פשטנים ומקובלים.

קהל: אתה מתייחס למרקש...?

מניטו: אבל באותו עיר היו בתי כנסיות של המקובלים, זה נקרא ככה 'בתי כנסיות של המקובלים', ו'בתי כנסיות של הפשטנים'. כן. והייתה איזו הבטחה, 'לא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרָעוֹ שֶׁל יוֹחָאֵי, שְׁבִאֲחֵרִית הַיָּמִים כֹּל זֶה יִתְגַּלֶּה. ואני מדגיש את זה, כי שמעתי את זה לא פעם מהרב, שזה סימן הגאולה, הפצת הקבלה.¹¹⁷

אז, כבכל גילוי אומרים, קליפה קודמת לפרי, יש המון קליפות בספריות, זה קודם לפרי... טוב תפסתם את זה? אז **תזהרו** מספרים של קבלה של מרצה בקבלה פלוני, או 'עם הארץ' אלמוני (צחוק בקהל) שכותב ספר. היזהרו מזה, זה חבל על הזמן כי, רק דקה...ברור שפה דווקא, תופסת ההגדרה: מה זה רב - לא מי שיש לו תלמיד. פשוט מאוד, פותחים ביי"ס יש תלמידים (צחוק בקהל) מקבלים תקציב ממשרד החינוך, או לא מקבלים (צחוק בקהל). אבל רב, זה מי שהיה לו רב¹¹⁸. קבלה אי אפשר ללמוד לבד, זה ברור, כן. תורה בכלל אי אפשר ללמוד בלי רב. כי אני מתקשה, סוף-סוף, להבין מה ההבדל בין תורה לקבלה. הייתה עוד שאלה, כן? שנמשך? שלא נשכח את בנימין...

קהל: אמרת 'פשטנים', כן? אז אמרת שהיו 'פשטנים' ו'חסידים'?

מניטו: לא, 'מקובלים'. 'חסידים', אצל אשכנזים זה 'מתנגדים' ו'חסידים'.

¹¹⁶ לא מצאתי מקור מפורש ואולי הכוונה לזוהר חלק ב דף לח עמוד ב ד"ה אנוכי וזהר חלק ב דף יד עמוד א בד"ה "ר' חייא רבה הוה אזיל"

¹¹⁷ ראו זוהר ח"א דף ק"ז עמוד א, והקדמת מהר"י לעץ חיים (הוצאת וידבסקי ירושלים תשמ"ח) עמוד טו, הקדמה לפירוש 'אור החמה' על הזהר לר' אברהם אזולאי ו'אורות הקודש' חלק א קכב "גילוי הרזים בדור האחרון" ובהקדמות הרב אשלג לספריו (פירוש הסולם, פנים מאירות פנים מסבירות ועוד)

¹¹⁸ " שוב אזכיר את מה שאני רגיל לומר: זה לא נכון כי זה כתוב, זה כתוב כי זה נכון. הקדימות היא למסורת החיה, לתורה שבעל פה. הרב פוסק, לא הספר. הרב פוסק, כי בידו מסורת חיה של פסיקה, מסורת שבעל פה שקיבל מרבותיו, לא מתוך קריאה או לימוד של ספר זה או אחר, חשוב ככל שיהיה. זה עצם המושג של שימוש תלמידי חכמים. לא בחינם אמרו "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה" [8]. " (מתוך 'שערי דמעה' כרך א פרק "על קן ציפור")

קהל: מה זאת אומרת?

מניטו: אז זו הייתה השאלה? כן...

קהל: אני לא הבנתי מה ההבדל ביניהם

אולי אחד מכך הוא מאלגיר? עיר הבירה של אלגיריה, לא? אין לנו, אין "לגירה" פה? (צחוק בקהל). זה בערבית. אני זוכר עוד כשהייתי ילד, אני לא שייך לאותה קהילה, קהילה יהודית אלגיראית אחרת. אבל אני זוכר את הסקנדל, איך אומרים את זה בעברית? 'סקנדל', כן. כשאחד מהפשטנים היה מתפלל כחזן אצל המקובלים או ההפך, הייתה מהומה, כן. ולפי ההלכה אפשר, אבל בתנאי שהנוסח... הייתה בדיחה בין ה'מתנגדים' ל'חסידים': פעם חסיד אחד הייתה לו אזכרה, היה צריך, היה לו "חובה" כמו שאומרים אצל האשכנזים, היה צריך להתפלל לפני התיבה, לעבור לפני התיבה. והוא נמצא בקהילה חסידית. מה יכול לעשות? אז קיבלו אותו מכיוון שהייתה לו מצווה להתפלל לפני הציבור. אחרי מוסף של שבת אמר להם- סידרתי אתכם, אני אמרתי "תיכנת שבת", בקו"ף (צחוק בקהל).¹¹⁹ תפסתם את ה'תיקון' הזה, כן?

טוב ואני, אנחנו, ממש חיים בתקופה שהרב מתאר אותה. יש משהו דומה: 'שבירת הכלים', 'שבירת הקליפות' ולאט לאט העלאת הניצוצות. מה שרציתי להוסיף, זה בלתי, אי אפשר לחשוב על זה, מחוץ לתחום של חכמת הקבלה. כי דווקא המישור של הקבלה, סליחה של ההלכה, מעמיק את הפירוד¹²⁰, אתם יודעים, כן? וחומרת הבעיה שזה לא רק מעמיק את הפרוד בין הקהילות של הדתיים, כמו שאומרים, אפילו החרדים. אלא בין החלקים של העם, אלו שקוראים לעצמם 'דתיים' ולא שקוראים עצמם 'דתיים' וכן הלאה. יש הרבה, הרבה, הרבה סוגים, כן, זה פרדוקסלי. אבל אפשר להבין, צריך להבין: ההלכה סוף סוף - זה לא מפרידה - מבדילה בין סוגי יהודים. רק הקבלה יכולה לאחד, זה אליהו הנביא. תפסתם את זה?

אבל הקבלה האמיתית, מה זה ה'קבלה האמיתית'? כל גמרא אומרת- "יגעת ולא מצאת- אל תאמין, יגעת ומצאת- תאמין"¹²¹... תחפשו, הנה זה מְשֻׁנָּה - "כל ישראל יש להם, יש להם... יש".

טוב, אז אנחנו אולי אני חוזר רק בקצרה לאותה הגדרה- זה מוכרח כששבטי היהודים חוזרים מהגלות, חוזרים עם צד נוכרי ביניהם, אבל הנוכריות ההיא באה מן הגויים שלהם, זה מובן? ולכן מוכרח להיפרד, להינתק מאותה הקליפה, לעִבְרַת את הזהות ולא רק את השם, כן. 'לעברת את הזהות', זה לא דווקא על ידי העברית של האולפן, או של המכולת - זו עברית של התורה, ז"א דרך לשון הקודש. כשיהודי מדבר עברית וזה לא רק לשון הקודש, הוא עוד בשער, בדלת. כן. מה זה חוכמת לשון הקודש? זו חוכמת הקבלה¹²², כן. זה מובן?

(החלפת צד בקלטת)

¹¹⁹ בנוסח תפילת מוסף של שבת, של האדמו"ר הזקן כתוב "תיקנת שבת", בקו"ף. בשאר הסידורים, אשכנזים וספרדים כתוב "תכנת שבת". כנראה המקור לנוסח האדמו"ר הוא 'פרי עץ החיים' של האר"י ז"ל.

¹²⁰ בין המקורות לאבחנה בין ההלכה כמעמיקה פירוד לעומת תורת הסוד שיכולה לאחד ראו חלק ג פרשת בהעלותך דף קנג עמוד א וב: "בעבודה קשה דא קושיא, בחמר דא ק"ו, בלבנים דא ליבון הלכה... הכי ימתקון ברזייה דאתגליין על ידך כל אינון קושיין ומחלוקות דמיין מרירן דאורייתא דבעל פה....."

¹²¹ ראו מגילה דף ו: "אמר רבי יצחק: אם יאמר לך אדם 'יגעת ולא מצאתי' - אל תאמן; 'לא יגעת ומצאתי' - אל תאמן; 'יגעת ומצאתי' - תאמן".

¹²² 'ויש הגדרה של חכמת הקבלה, שהיא בעיקר חכמת לשון הקודש. מי שלמד לשון הקודש הוא מבין את המקרא לפי הקבלה. לכן, אפשר להגדיר את זה ככה: כל עיקר חכמת הקבלה זה לימוד לשון הקודש, דהיינו המקרא כפי שהנביאים מסרו לעם ישראל" מתוך תמלול שיעור אורה באתר המכון שיעור 18.

טוב, כל הזהות שלו, מבחינת עיבור זה כבר לשון עברי. אבל אני חוזר לנושא, בבחינת עובר הוא גם כן גלותי, הוא שייך לבני יוסף. בני יוסף מרחל, מרחל זה הגלות, מלאה זה ארץ ישראל,¹²³ אתם זוכרים את זה, למדתם את זה, כן? אולי נלמד את זה שוב פעם, ו... אבל, נולד על הגבול, בדרך. והוא קיבל את השם "בנימין". אז נראה מה אומר רש"י, הוא מצטט את המדרשים על השם "בנימין":

וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי עוֹד כְּבֵרֵת הָאָרֶץ לְבוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רַחֵל וַתִּקְשֶׁ בְּלִדְתָּהּ

וַיְהִי בְּהַקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְיֻלָּדֶת אֵל תִּיֶרְאֵי כִּי גַם זֶה לְךָ בֵּן :

הי בצאת נפשך כי מתה ונתקרא שמו בן אוני" - תזכרו את זה שהשם הראשון היה בן-אוני - ואביו קרא לו בנימין :

פה יש לנו מקרה מיוחד הוא מקבל שני שמות: מצד האם - "בן אוני", ו"אוני", "און" בעברית בלשון הקודש, זה גם צער וגם כוח. זוכרים את זה? "בן-אוני". "ואביו קרא לו "בנימין". אז מה אומר רש"י? "בן אוני- בן צערי. בנימין, נראה בעיניי לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען שהיא בנגב". כשאדם בא מארס נהריים חזרו מהצפון, דרך הנגב, ולכן ארץ כנען נראית כ"ארץ דרומית", גבי הצפון ויש פסוק על זה¹²⁴. לכן "בן-ימין", זה בן-הדרום, בן ארץ כנען, לפי רש"י. "צברי", ז"א בן הארץ. זה מובן?

מה רוצה רש"י פה? נראה אחר כך, למה הוא מגדיר את השמות האלו כאן... ככה... יש עוד מפרשים, יש עוד מקורות. למה בנימין לפעמים נכתב בלי יוד ולפעמים נכתב מלא. יש עוד ממדים בנושא אבל רק הנקודה היא. בנימין - "בן ימין", "לשון צפון וימין". ז"א ימין זה דרום כמו שראינו, לפיכך הוא מלא. ועוד פירוש שלישי - "דבר אחר, בנימין- בן ימים", עם מס במקום נון. "שנולד לעת זקנתו של יעקב. ונכתב בון, כמו ספר דניאל: "מקץ הימין".

אז...יש לנו כמה נתונים פה:

- בן צערי
- בן כוחי
- בן ארץ ישראל
- באחרית הימים

טוב, זה מובן מאליו, זה פשוט מאוד. כן. זה אלו שחזרו מהגלות מתוך הצער הכי גדול, עם הכוח הכי גדול ונולדו בארץ ישראל. טוב, זה איך אומרים בעברית? מי זה הדור שבא מהצער הכי גדול בגלות, שהמציא את הכוח הכי גדול בארץ, נולד בארץ ובאחרית הימים. כן, זה בנימין¹²⁵, אבל...

קהל: הצברים?

¹²³ " לאה הייתה מיועדת לעשיו, ורחל הייתה מיועדת ליעקב, ולכן יעקב אהב את רחל כי היא בת זוגו. הפסוק אומר שלא לאה הייתה שנואה, אבל הרב היה מסביר לפי המדרש, לא שהיא הייתה שנואה אלא המעשים שלה.^[10](תקנת השבים פרק ו) הפסוק אומר: "ויורא יהו"ה כי שנואה לאה ויפתח את רחמה", פה יש נושא חשוב מאוד, כי בגורל של עשו, היה ארץ ישראל, בגורל של יעקב זה הגלות. לכן בני לאה שייכים לא"י ובני רחל שייכים לגלות, זה נושא בפני עצמו. נוסף לתחרות, נאמר, של שתי הכוחות, הרוח והחומר, יש את התחרות, נאמר, של החוץ והפנים, כי יש קדושת חוץ ויש קדושת פנים." (מתוך תמלול שערי אורה שיעור 32)

¹²⁴ "וילך אברהם הלוח ונסוע הנגבה" - רש"י על הפסוק "ואביו קרא לו בנימין" מצטט פסוק זה

¹²⁵ להרחבה נוספת של נושא חשוב זה בתורתו של מניטו ראו 'סוד מדרש' כרך ז פרק "קהל עמים"

מניטו: זה לא כל כך... זה לא מספיק מדויק. לא כל 'צבר' הוא נמצא באותו מקום. לא, אלו יסודו את ארץ ישראל, ויסודו את מדינת ישראל, סליחה. יסודו את צה"ל, יצאו מן השואה, יסודו את צה"ל, זה היה בארץ כנען ובאחרית הימים. טוב, אתם רואים שרש"י היה ציוני? (צחוק בקהל).

ואיך הוא מוכיח את דעתו? הוא מביא פסוק שרומז באופן ברור לחוכמת הסוד "בקץ הימין"¹²⁶. זה מובן? זה גילוי הקבלה באחרית הימים. מה זה עניין של... ולכן ייתכן שיש לנו הבעיות הכי גדולות, זה עם ה"בנימין" הזה, כן. זה מובן? אתם זוכרים מה קרה עם שבט בנימין? תלמדו את זה בשיעורים על הנ"ך, כן.

קהל: (דן בארי) דרך אגב, בנימין תמיד באמצע בין בני יוסף ובין בני לאה, גם מהבחינה הפיזית של ארץ ישראל.

מניטו: של ארץ ישראל, וזה ה...פה יש נושא חשוב מאוד: עתידו של עם ישראל עובר איפה נמצא בנימין. כל העימות בין יוסף ואחי יוסף ואם בנימין ישאר בארץ כנען או ירד במצריים עם יוסף. ואחר כך, בנימין עזב את בני יוסף והלך עם יהודה. יהודה ובנימין, כן. ואפשר להוסיף עוד כמה דברים על זה, אבל בקצרה אנחנו רואים שהתגלות כוחו של שבט בנימין, זה סימן של אחרית הימים. ואי אפשר לראות את ההגדרות המדויקות של רש"י, איך חלם על התקופה שלנו. זה מובן? כן. יש אומרים שזה גם שמו של הרצל, אבל זה רק מקרה, כן. שמו היה גם כן בנימין. לא אמרתי ז'בוטינסקי אז... אבל ייתכן מאוד שזה רק מקרה, טוב (צחוק בקהל).

קהל: מבחינת האותנטיות היום של שבט בנימין היום, יש בעיה. יש מלחמה בין שבט בנימין ובין כל השבטים.

מניטו: להפך, מלחמה של כל השבטים נגד שבט בנימין, כן

קהל: וכמעט בנימין נכחד. ומכיוון שהוא קיבל, כי הזרימו אנשים בתוך שבט בנימין אחרי שהוא כמעט נכחד, איך להסביר....?

מניטו: כן יפה, זה כמו כל השבטים. כמו גם כן - להבדיל אלף אלפי הבדלות - עמלק. מי יודע איפה יוצא עמלק, מאיפה מופיע עמלק? זה פראוץ, זה זהות, זה כוח, זו נטייה להיות ככה ולא אחרת. לכן אלו שייסדו את המדינה ואת צה"ל אני משוכנע שלא היו משבט בנימין, כן. אי אפשר לדעת. אבל הם, הם כוחו של שבט בנימין, ככה צריך להבין את זה. זה מובן? למשל אנחנו משוכנעים שהגרמנים היו מפרצופו של עמלק, הרוסים אחר כך, ולא רק הם. אבל מי יודע אם באמת הם¹²⁷, אפשר לייחס אותם, לאותו עמלק, שאלה, מי יודע. רק נביא, אבל אם עמלק בא, ורוצה להיות עמלק ואומר - תדע אני לא מעמלק אבל אני הורג אותך בכל מקום, מה ההבדל? הוא עושה את תפקידו של עמלק. זה מספיק, זה מובן?

וצריך להיות ער לזה, מי זה עמלק, לא רק מתחרה לישראל כמו ישמעאל, כמו עשיו. אלא הוא רוצה גם להתחרות ולהיות במקומו של ישראל.¹²⁸ מה אמרו הגרמנים? לאלף שנה, כן - זה או

¹²⁶ ראו 'ליקוטי אמרים' תניא פרק לו

¹²⁷ ראו משנה ידיים פרק ד משנה ד: "בא סנחריב ובלבל את האומות"

¹²⁸ "בדור הגאולה, של יציאה מן הגלות, מופיעה דמות שביעית - עמלק, המבקש גם להשמיד את עם ישראל וגם להחליפו בתפקידו כנושא ההיסטוריה. בזמן יציאת מצרים היה זה עמלק עצמו שבא להילחם עם ישראל ב'רפידיים'. בזמן שיבת ציון, בתום גלות בבל, היה זה הקמן בן המדתא האנגי [92], ובדורות שלנו, זה מאה שנה, אנחנו עדים לניסיונות חוזרים ונשנים של השמדת העם, ובמקביל מושמעות טענות שונות עלידי מספר עמים שהם הם נושאי ההיסטוריה ותקוות העולם." (מתוך 'סוד מדרש' כרך ד פרק 'תיקון העולמות')

וראו 'דברי סופרים' לר' צדוק מלובלין (הוצאת הר ברכה וכן בכל הציטוטים הבאים מספריו) עמוד 261 "... ממנו שורש עמלק דכתיב בו תמחה שהוא שורש הקטרוג נגד הברית שכרת הש"י עם ישראל כמו שאמרו דהיה זורק את הברית ואמר טול מה שבחרת "

אתם או אנחנו. מה אומרים אלו שאומרים "אתם או אנחנו, אנחנו או אתם", כן, אותו דבר. מי שלא רואה שזה עמלק הוא לא יודע מה זה ישראל.

עכשיו אנחנו מגיעים לקטע הבא- כ"ח. קטע כ"ח...כן

קהל: "הגאולה נמשכת היא והולכת"¹²⁹

מניטו: לא-לא, עכשיו אני אקריא. כי כמעט בכל מילה צריך להסביר אולי משהו:

"הגאולה נמשכת היא והולכת"

צריך לזכור שהרב כתב את זה לפני יותר מ-50 שנה, אולי 70 שנה, זה ממש נבואה. למי שמבין מה קורא בספר הזה ובכל שאר הספרים, זה ברור שזו נבואה.

"הגאולה נמשכת היא והולכת"

לכן זה היה מצווה להדפיס את הספר הזה. נמשיך:

"גאולת מצרים וגאולת העתיד השלמה היא פעולה אחת שאינה פוסקת".

ז"א כל העסק כפי שאמר הרב לא פעם, התחיל ביציאת מצריים. יציאת מצריים היה מגדיר את זה, 'האביב של העולם כולו'¹³⁰, ה'אביב' זה החירות, פסח, כן. של העולם כולו. זה מתחיל באותו פסוק: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֲדָשִׁים, יהיו עוד חודשים, חידושים, אבל זה הראש. הבנתם את הרמז בנושא? כן.

"פעולת היד החזקה והזרועה הנטויה"

ז"א סוף-סוף בחרנו, העולם בחר באפשרות של...לא של "זכה אחישנה", אלא "לא זכה בעיתה"¹³¹, ואם זה "בעיתה" אז זה "ביד חזקה ובזרוע נטויה", ז"א דרך אסונות.¹³²

"אשר החלה במצרים והיא פועלת את פעולותיה בכל המסיבות"

ז"א מי שרואה רואה, מי שמבין מבין. כל מה שקורה - ואני רוצה לומר - בעולם כולו, יש ספר שלם של המהרה"ל על הנושא הזה¹³³, הקב"ה מסובב סיבות כדי להביא גאולת ישראל, דהיינו לידת המשיח - כך אומר המדרש¹³⁴. כל מה שקורה, איך נאמר, באפגניסטן, כן, לא רואים מה שקורה, אבל כל מה שקורה זה קשור ללידת המשיח. כל מה שקורה בעיראק, כן, ואפילו בפריז...כן. זה קשור לזה - "בכל המסיבות"- זו חוכמה שלימה, כדי לתפוס את הקשר עם...יש סוגיות שלימות בגמרא כבר. כן א...ו...למשל מה שקרה בשנת, שכחתי איך קוראים לזה... הצהרת בלפור, באותה שנה קרו הרבה דברים חשובים מאוד, כן. קרה גם כן שאומות העולם נתנו את 'האור הירוק' לארץ ישראל אז ההיסטוריונים רואים את המאורעות האחרים חשובים מאוד, לא רואים את הקשר עם זה, מה קרה פה, מה התחיל פה? זו רק דוגמה...

מה שקרה לפני כמה שבועות, אולי נדבר על זה בהמשך הסמינר על "הסכסוך הערבי-ישראלי", כך אומרים העיתונאים, כבר מחר. מה שקרה זה, זה בלתי מובן. שנים המצב היה ככה - טרור מצד הפלסטינאים, כמו שאומרים, ישראל רוצה שלום והעולם כולו 'לא שמע', 'לא ראה', 'לא

וראו 'ליקוטי מאמרים' לר' צדוק מלובלין. אות טו סעיף יב: "דהם חושבים דבלבוש על כל פנים אפשר להתדמות וזה כל חפץ אומות בעקבתא דמשיחא להתדמות על כל פנים בלבושים ועניינים הנגלים להיות במראית עין לעמא חד"

¹²⁹ אורות, "ישראל ותחייתו", כ"ח.

¹³⁰ גבורות ה' פרק מו

¹³¹ סנהדרין דף צח עמוד א

¹³² להרחבת הנושא ראו 'מספד למשיח': פרק 2 ויהי באחרית הימים'

¹³³ כוונתו של מניטו כנראה לספר נצח ישראל של המהרה"ל מפראג

¹³⁴ בראשית רבה פרשה פה סימן א

רצה'. פתאום, הכול השתנה, הבחנתם בזה? אין אף אחד יכול להסביר למה. הטרור היה פחות או יותר טרור ממה שהיה לפני חמישים שנה. זה חמישים שנה שעם ישראל וממשלת ישראל אומרת ש'לום, ש'לום לְרְחוֹק וְלְקְרֹב'¹³⁵ כן, ו- אין קול וְאֵין עֲנָה.¹³⁶ וחוסין אומר וחוזר ואומר "אני רוצה את הכול", "אני רוצה את הכול"... "הקול קול יעקב" אני רוצה כן? (צחוק בקהל). ופתאום הכול השתנה, תפסתם את זה? מה, זה קשור למשהו אחר?

קהל: אולי זו שיחה בין ישמעאל לישראל?

מניטו: אני לא יודע, שיחות כאלה היו כבר, אבל בחשאי.

קהל: אבל בדור הקודם שיחה מפורשת כזו לא הייתה קיימת בכלל...

מניטו: נכון, כשלמדנו את זה, ראינו כי במשך כל ההיסטוריה אין. ישמעאל לא רוצה לדבר עם יצחק, כן. אבל אם... לחשיבות העניין... אם מתחיל לדבר פנים אל פנים, זה סימן של התחלת משהו אחר. כל עוד אנחנו נמצאים בעולם הזה, אין, אין, אי אפשר, הוא רק שומע ישמעאל. אבל היו כבר בחשאי. אני זוכר איזה רמז שהיה בזמן גולדה זיכרונה לברכה. כי המשנה אומרת- וְשָׂאִינוּ יוֹדָע לְשֹׂאֵל, זה ישמעאל, אָתָּה פָּתַח לוֹ¹³⁷. זה התחיל עם אישה, כן, היא התחילה ל... (צחוק בקהל).

ה "אָתָּה" הזה, זה "אתה" בארמית אבל... בכל זאת זה יפה, טוב. עכשיו אנחנו מגיעים למשפט חזק מאוד:

"משה ואליהו גואלים הם לגאולה אחת".

"משה" הוא גואל, התחיל ביציאת מצריים, "אליהו" הוא גואל והוא יסיים את כל התהליך, וזו גאולה אחת.

"המתחיל והגומר"

"המתחיל" זה משה רבינו, "הגומר" זה אליהו הנביא¹³⁸.

"הפותח והחותם הם יחד ממלאים את החטיבה".

מה זה "חטיבה"? מיד נלמד את זה בגמרא. אבל אני רוצה לגמור את הקריאה:

"ורוח ישראל מקשיב הוא את קול התנועות של פעולות הגאולה, ההולכות מכל המסבות עד מלא צמיחת קרן הישועה במלואה וטובה".

טוב, אי אפשר להיות יותר ברור מְהָ...מְהָ... מהנסתר הזה. אז מה זה ה"חטיבה"? אני חוזר על המילה:

¹³⁵ ישעיהו פרק נז.

¹³⁶ מלכים א' פרק יח.

¹³⁷ המקור הוא כנראה בפירוש אברבנאל להגדה של פסח (מהדורת בקאל ירושלים תשל"ג) שם מבואר הטעם שנקרא אינו יודע לשאול כיון שהוא "פרא אדם". וביליקוטי מוהר"ן מהדורא קמא תורה ל סימן ו מובא גם כן טעם אחר שעל פי המדרש חזר בתשובה והוא בבחינת אינו יודע לשאול. ואולי ניתן להציע על פי פשט הפסוקים: יצחק שאל: "איה השה לעולה" וישמעאל לא שאל מדוע הוא מגורש מבית אביו. וראו בהרחבה 'סוד מדרש' כרך ב "ירידה לצורך עליה". וראו עוד ספר 'ויאמר אליהו' לרב עטיה - 'ברא כרעיה דאבוהון' - בנו של הרב מרדכי עטיה ידידו של מניטו: שנימק בהרחבה רבה מדוע ישמעאל הוא "שאינו יודע לשאול"

¹³⁸ " אמר ליה הקב"ה: משה חייך כשם שנתת את נפשך עליהן בעולם הזה כך לעתיד לבא כשאביא להם את אליהו הנביא שניכס באים כאחת" (דברים רבה פרשה ג יז) וראו שער הגלגולים הקדמה לו דף מב ע"א: "ובאחרית הימים בדורו של משיח יבא משה בגלגול...והמתורגמן שלו אז יהיה אליהו" נמצא כי הרועה הראשון שהוא משה הוא עצמו הרועה האחרון....אלא שהמשיח הוא הנשמה לנשמה של משה"

"משה ואלהו גואלים הם לגאולה אחת, המתחיל והגומר, הפותח והחותם הם יחד ממלאים את החטיבה "

המשמעות הכי פשוטה זה ההבטחה, אבל זה לא סתם הבטחה. זה הבטחה, איך אומרים את זה בעברית? אני לא יודע, שאלת קידושין, שאלת נישואין? Demande de mariage, איך אומרים את זה?

קהל: בקשה...מבקשים את היד...

מניטו: זה לא יד... זה יד חֲזָקָה וּבְזָרַע נְטוּיָה... (צחוק בקהל). אז פה יש לנו, פעם אחת במסכת ברכות, ופעם אחת במסכת חגיגה. זה בפרק שני במסכת חגיגה¹³⁹ ופה זה פרק ראשון במסכת ברכות¹⁴⁰. אז זה מתחיל ככה:

"אמר רבי אבין בר רב אדא, אמר רב יצחק: "מנין שהקב"ה מניח תפילין?"

זה מתחיל בשאלה מוזרה - מנין שהקב"ה מניח תפילין? מיד נראה את זה, כן. אתה לא יכול למצוא את זה ב"מורה נבוכים", כן, הסבר על זה. טוב, הרמב"ם הוא לא רצה לשמוע...

ושוב נאמר פסוק בישעיהו - נְשַׁבַּע יְהוָה בְּיָמֵינוּ וּבְזָרַע עָזוֹ,¹⁴¹ בְּיָמֵינוּ - זו תורה, כי לובשים תפילין שנאמר "מימינו אש דת למו" ובזרוע עוזו אלו תפילין שנאמר "ה' עוז לעמו ייתן" ומנין שהתפילין עוז הם לישראל דכתיב: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" זוכרים את זה, כן?

"ותניא ר' אליעזר אומר..."סליחה זה רבי אליעזר אומר, ר' אליעזר הגדול, איפה העיניים שלי?... "ר' אליעזר הגדול אומר", כן: "אלו תפילין שבראש, א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמארי עלמא", התפילין האלו של ריבון העולמים. "מה כתיב בהו" - כי אתם יודעים שבתפילין של ישראל כתוב- שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד וְזֶה הַנוֹשֵׂא שְׁלֵנוּ - האיחוד של כל השבטים. כי לפי המדרש, מדרש תנחומא¹⁴², מי אמר בפעם הראשונה את הפסוק הזה - זה בני יעקב, שאמרו לאביהם: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (אבינו) ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד¹⁴³. יעקב אבינו, לפי המדרש, רצה להגיד להם מה שיקרה באחרית הימים, זוכרים את זה? זה בסוף פרשת "ויחי" והנבואה נעלמה ממנו. אז הוא שאל, לפי המדרש, "שמא יש בכם חטא". איזה חטא מאפיין את עם ישראל? זה חטא נגד האחדות¹⁴⁴. מכיוון ששמו של אלוקי ישראל זה "אחד" -

¹³⁹ אולי כוונת מניטו לחגיגה דף ג עמוד א "אתם עשיתוני חטיבה אחת".

¹⁴⁰ ברכות דף ו עמוד א

¹⁴¹ ישעיהו, פרק סב פסוק ח.

¹⁴² תנחומא על פרשת ויחי (הוצאת אור החיים תשע"ב) דף קנה

¹⁴³ מסכת פסחים, דף נו עמוד א.

¹⁴⁴ "קמו ואמרו" שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. דהיינו - כשם שאתה מאמין באל אחד אנחנו כולנו מאמינים באל אחד. וזה מגלה על איזה חטא היה מתכוון: כי אם האל של ישראל הוא ה' אחד - אז דווקא ההגדרה של חטא בישראל זה החטא נגד האחדות. זה מובן? טוב. וזה מה שאומר הפסוק: "ידן ידין עמו כאחד שבטי ישראל"¹⁴². אם יש איזה רמז, איזה חשד, שיש חטא - זה מתגלה כשבטי ישראל נידונים על עניין האחדות שלהם. זה בא דרך דן, מאסף את כל המחנות. ודן זה השורש של "דין": "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל". כש"דן ידין עמו" - אז יתגלה אם יש חטא של אחדות.

לכן זה הכוונה של המדרש: הם הבינו מיד למה הוא מתכוון - "שמא יש בכם חטא": שמה יש בכם עוד שנאת חינם, שנאת אחים, שזה מעכב את תיקון של חטא דרך... כפי שהסברנו מקודם.

ומכיוון שהגלות זה דווקא העונש של השנאת חינם, אז - נסתמה לו הנבואה של קץ הגלות. זה מובן? זה הפחד של יעקב בשעת פטירתו, דווקא הם, הבנים אמרו: "שמע ישראל, ה' אלוקינו ה' אחד". דהיינו - כפי שאומר המדרש: אין חטא כזה, זה רק אחיזת עיניים. מתוך תמלול שיעורים על התפילה (באתר המכון) שיעור 'ברכת מלכות בית דוד'

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד, שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. זה מובן? כן. פחד מהחטא נגד האחדות.

התפקיד, הסגולה של עם ישראל זה לאחד שמו של הקב"ה, כן. זה לתת את העדות ההיא כי שְׁמֵעַ, אֶחָד זה עד, כן. אותה עדות של אחדות של עם ישראל. כמו שיש שלוש עשרה מידות לשמו של הקב"ה, יש שלוש עשרה שבטים בישראל. ולכן הפשט הזה לפי המדרש הוא שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. ז"א אנחנו עם אחד, זה מובן?

אע"פ שזה לא נראה לעין, זה מסתורי, גם הגויים לא מבינים וגם אנחנו לא מבינים. איך אפשר לומר שאנחנו עם אחד? עם שיש בו כל כך פילוגים, מחלוקות, ואתם יודעים את זה... כל נושא ונושא יש לכם כבר כמה... אני חושב שאין חוכמה בעולם שמיוסדת, כמו חוכמת ישראל, על המחלוקת, כן. כשחושבים על לימוד גמרא, אה... מיד - מחלוקת! (צחוק בקהל).

מוזר, התרגלנו לזה, אבל פה יש נושא שצריך להבין אותו, ודווקא היעד - שלא דווקא של לימוד התורה - של ההיסטוריה של עם ישראל, זו הסגולה שלו, זה להעיד באחדות של כל האנושות, דרך השבטים של עם ישראל. זה פשוט להבין כן... אף... אומה יכולה להעיד בזה.

יש לנו איזה מין בית כנסת באמריקה שנקרא או"ם, אומות העולם. אומרים ה'אומות המאוחדות' אבל זה התחלה של אומות העולם, כן. אי אפשר למצוא אחדות - רק נגד ישראל (צחוק בקהל), דרך אגב כן. אבל אותה בעיה, זה עם ישראל שצריך לפתור אותה ולכן צריך לבנות את אותה אחדות שהרב היה מדבר. אז בתפילין של עם ישראל כתוב שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. אז החכם פה שואל מה כתוב בתפילין של הקב"ה פה, אם כבר אתה אומר שהוא מניח תפילין - "אמר ליה ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ". אתם רואים את ההקבלה? שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד ומה כתוב בתפילין של "מארי עלמא", של הקב"ה? ומי פְּעַמְדָּא יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד בְּאַרְץ.

אפשר להסביר את זה ככה: כמו שהקב"ה מאחד את כל המידות, "שמו אחד", למעלה, כך עם ישראל, למטה, מאחד את הבריאה, דרך כל הריבוי ורובי רבבות של ריבויים. אז כל זה סוף סוף זה השבטים, גם ריבוי וגם אחדות. ועם ישראל כאומה יש לו המשימה לאחד את הכול, זה מובן? זה רק לפי המושגים של תורת הנגלה, אבל זה עיקר של כל העניין.

אני ממשיך - ואז השאלה היא, לפי רב נחמן - "ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל", והייתכן שהקב"ה משבח את עצמו דרך השבחים של עם ישראל? הבנתם את השאלה? התשובה "אין", בארמית זה "כן". "דכתיב את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום, אמר להם הקב"ה... "להאמיר" זה לשבח, כן, יש מילה בערבית "אמיר", זה אותו שורש. "אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם", כשאתם אומרים "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", זו חטיבה, כלפי הקב"ה "ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם".

"אתם עשיתם אותי כחטיבה אחת בעולם שנאמר "שמע ישראל... ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר "ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ". טוב, אז מתוך הגמרא, אנחנו מבינים שיש עוד משמעות למילה "חטיבה". חטיבה זה חלק אחד, הכול אחד, כן. איך אומרים את זה, הבנתם? חטיבה אחת...

קהל: גוש.

מניטו: כן, יש רמז למה שקורה עם האמונה¹⁴⁵... אבל... (צחוק בקהל). בערבית זה "חֶטְב" כן, זו אותה מילה - "חטיבה אחת".

¹⁴⁵ כוונתו ל"גוש אמונים"

" אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם", "בעולם" – זה ריבוי כן, רק עם ישראל מאחד את שם הייחוד ולכן גם הקב"ה עושה לנו חטיבה אחת בעולם, זה איחוד עם ישראל. ולכן אפשר להבין את זה למה הרב מתייחס לאליהו הנביא. זה עניין על-טבעי 'אחדות ישראל', זה מובן? כמו שיהשלים' הוא עניין על-טבעי, בעין, על טבעי, גם האחדות זה עניין על-טבעי, וזה עניין משיחי. כל עוד אנחנו נמצאים בעולם, הו' של 'שלום' הוא 'ו' קטיעא', יודעים את זה?¹⁴⁶ בתורה זה כתוב עם ו' קטוע כן, כי זה לא שלם, אם אפשר לומר את זה. דווקא זה כתוב שלם, אבל מכיוון שזה לא שלם אז יש ו' קטיעא. אני זוכר, טוב זה פוליטיקה.... אבל זה, זה ממש קשור למה שאנו חיים היום...

טוב, אז זה הנושא שבחרנו לשיעור הראשון, ז"א הבעיה שמתעוררת בהתחלת הגאולה, וזו הבעיה של 'איחוד השבטים'. החידוש שלמדנו זה אליהו הנביא, ז"א לפי דעתי, טוב זה נתון לדיונים, אבל לפי דעתי אנחנו נמצאים במבוי סתום, כי כולם מחפשים את הפתרון – או דרך חזרה לדת, דהיינו ההלכה, או דרך איזה מין פילוסופיה יוונית, או לא יוונית, אבל דברים תלויים באוויר. שוכחים שיש רק אפשרות אחת - להחזיר את אחדות התורה זה אפשרי רק דרך לימוד חוכמת התורה שהיא חוכמת הקבלה.

ורק רציתי להוסיף - תזהרו מהסילופים! כן, יש כמה סיבות שאי אפשר להאמין בספרים האלו, שכותבים עכשיו על הקבלה. אני אומר את זה רק בקצרה. להיות מקובל - יש תנאים. להיות תלמיד של מקובל - יש תנאים. אחד מהתנאים זה לא לכתוב ספר. אז מי שכתב ספר, או שלא היה תלמידו של מקובל או שעבר על השבועה שלו. אז זה שתי סיבות שלא כדאי לקרא מה שכתב, תפסתם את זה? כן. ויש ספרים רציניים כן, על הקבלה. אבל כל הספר זה רק לומר מילה אחת: יש דבר כזה שנקרא 'קבלה', זה מובן? ואני מתכוון לספר, בפרט, לספרו של הרב שפרן מגי'בה, יש לו ספר על היהדות שכתוב 'לקבלה', 'בקבלה'¹⁴⁷, אבל כל הספר זה יהדות, אבל יש רק מילה אחת שהיא 'קבלה', 'יתדעו יש קבלה', כן, לא יודע. לכן זה ספר חשוב כן. מכל מקום: קצת נחמה, זה קליפה קודמת לפרי ופרי בלי קליפה זה קשה למצוא בשוק, זה מתחיל ככה בקליפות... (צחוק בקהל). הודות הספרים האלו, אפשר למצוא ספרים, אני מתכוון לספרים האמיתיים, כן. לא ל... כי שמעתי שיש "מכון לחקר הקבלה" פה ושם וחבל על הזמן ועל הכסף. טוב, טוב מה השאלה? ראיתי איזה שאלה, לא? אין שאלה?

קהל: לפי מה שאתה אומר, כל הקבליסטים היום למדו מספרים שנכתבו ב-1400-1500:

מניטו: לא זה לא הקבליסטים, זה המקובלים. הקבליסטים דווקא אלו שלא יודעים קבלה, כן... (צחוק בקהל)

¹⁴⁶ "הגמרא מסבירה מדוע המילה שלום כתובה בפסוק בכתוב חסר: "דאמר קרא: (במדבר כה) והיתה לו ולזרעו אחרי, בין זרע כשר ובין זרע פסול. אבוה דשמואל אמר, מהכא: (דברים לג) ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, אפילו חולין שבו תרצה. רבי ינאי אמר, מהכא: (דברים כו) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו? אלא, זה כשר ונתחלל. בעל מום דעבודתו פסולה מנלן? אמר רב יהודה אמר שמואל, דאמר קרא: (במדבר כה) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. והא שלום כתיב, אמר רב נחמן: וי"ו דשלום קטיעה היא."

מעשיו של פינחס לא הביאו את השלום הסופי כיוון שאין שלום מושלם. הכול תלוי ועומד בבחינת "וי"ו דשלום קטיעה היא". זהו סוד הוי"ו של תפארת: יש וי"ו נגלית ווי"ו נסתרת. בכתוב המלא של האות וי"ו יש שני וי"וים: הראשון הוא יעקב והשני יוסף. אפשר גם להסביר שהתחלה של וי"ו היא יעקב והסוף הוא יוסף. כדי להבין מדוע מידת השלום קשורה ליוסף יש צורך להכיר את התולדות של יעקב, כלומר את יוסף ואחיו. נתחיל ללמוד את הקשר בין מידת השלום לאברהם ולשאר האבות, ואז נלמד על יוסף ואחיו. "מתוך סוד לשון הקודש כרך ב פרק 'שלום'.

וראו בהרחבה 'סוד מדרש' כרך ה 'עקידת יצחק - לפשוטו של מקרא'

¹⁴⁷ *La Cabale* (The Kabbalah; Paris : Payot 1960

קהל: המקובלים לומדים רק בע"פ עם הרבנים שלהם ספרים שנכתבו לפני...

מניטו: כן, לומדים בע"פ עם הרבנים שלהם. ויש כמה ספרים של דרשות לפי הקבלה, זה ספרי קבלה, זה דרשות לפי הקבלה. למשל 'הזהר' זה מדרש, זה מדרש קבלי על התורה.¹⁴⁸ קבלה ממש, אפשר ללמוד זוהר אלפיים שנה בלי להבין מילה. קבלה זה בע"פ, נשאר בע"פ, תפסתם? אולי רק פסוק אחד גבי יוסף, כי אליהו זה גילוי של יוסף, אתם יודעים את זה: יוסף הצדיק, פנחס אליהו¹⁴⁹. רק אמצא את זה, מיד תבינו את זה... זה ב' "ויגש". רק רגע אני אמצא את זה... יש פסוק שאומר כשאחיו של יוסף הכירו אותו, יוסף אומר את זה: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין פִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם¹⁵⁰ אני חוזר על הפסוק: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין פִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם. היה צריך לומר - אוזניכם שומעות כי פי המדבר אליכם, מה זה עֵינֵיכֶם רְאוּת? אז רש"י מביא מדרש: "והנה עיניכם ראות. בכבודי ושאני אחיכם שאני מהול ככם" איך רואים שהוא מהול?, כי פי מדבר אליכם? כן? רואים את הפנים שלו, מה זה רואים שהוא מהול? מכאן אנחנו מבינים שזה נראה בפנים,¹⁵¹ טוב.

"ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש, ועיני אחי בנימין, השווה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי שהרי לא היה במכירתו, כך אין בליבי שנאה עליכם". אז ההסבר הוא קצת רחב, אני אח"כ, אני אגיע למה ששמעתי פעם מהרב אשלג ז"ל, הנה ככה: הם חשדו אותו בגילוי עריות, בשפיכות דמים ובעבודה זרה. זה היה החשד שלהם נגד יוסף כשהיה צעיר, כן. אז הוא היה צריך לעבור באותם המבחנים והצליח במצרים, נשאר יהודי וכן הלאה... "עבריי דווקא היה צריך לומר 'עבריי', כי הוא אומר: נַעַר עֶבְרִי. ואחר כך הוא מצדיק את עצמו, 'יוסף הצדיק', והוא מגלה להם – אתם רוצים הוכחה שאני יוסף אחיכם? הנה תראו:

אני מהול - אין חשש לגילוי עריות,

אני מדבר בלשון הקודש - אין חשש לעבודה זרה,

ואין בי שנאה עליכם - אין חשש לשפיכות דמים.

זה מובן? כן. ופה יש רק הרמז של 'אני מדבר בלשון הקודש', זה רמז של גילוי הגאולה העתידה, מתחילה ב... זה גילוי, כן. אז הרב אשלג הסביר את זה ככה - יש הרבה פעמים לומדים,

¹⁴⁸ ראו לדוגמה בפירושו רבינו בחיי על פרשת משפטים פסוק "ואם אסון יהיה" ובעוד מקומות וכן בהקדמת 'אור החמה' לר' אברהם אזולאי: "מדרש ויהי אור", וכן בספר תולעת יעקב ד ע"ב ומאוחר יותר בספר מטה משה (וורשא תרל"ו) דף טו (נמצא בספרייתו של מניטו) וכך גם הציטוטים מספר הזהר בספר דעת תבונות לרמח"ל

¹⁴⁹ 'חסד לאברהם' לר' אברהם אזולאי עין רביעי נהר נו (נמצא בספרייתו של מניטו) וראו עוד 'מגלה עמוקות עם פרישת שלום' (נמצא בספרייתו של מניטו) פרשת וישב אופן שביעי. וכן 'פרי צדיק' פרשת ויחי אות א

¹⁵⁰ בראשית פרק מה פסוק יב

¹⁵¹ [יצלם אלהים' של אדם זה רק הפנים שלו]

זה כל הגוף. אבל הנשמה: "ויפח באפיו" זה בפנים. אין ערווה בפנים, לכן לא מכסים את הפנים, חוץ מהפנים של התלמיד חכם, יש ערווה, זה נושא לפני עצמו. ולכן בדורות הקודמים תלמידי חכמים היו מכסים את פניהם כמו אישה^[9].

[למה אישה צריכה]

מכיוון שהפנים של האישה, השורש של הפנים של האישה, הוא יותר פנימי מהפנים של האיש. אני אסביר את זה ככה: עניין של הבריאה זה לשים בחוץ מה שהיה בפנים. מכיוון שהאישה נבראת אחרונה זה סימן שהיא נבראת ממקום יותר פנימי מהאיש, ולכן זה אור יותר עמוק שהוא בחוץ, מגולה, צריך לכסות אותו. לכן האישה מרגישה את הצניעות, יותר מהאיש, אע"פ שיש מדרגות. [צניעות זה שייך גם לאישה, גם לאיש] גם, אבל אמרתי יותר. באופן טבעי, האישה מרגישה את הבושת, את הצניעות יותר מאיש, אע"פ שיש מדרגות. יש נשים גסות ויש אנשים קצת עדינים. הכלל הוא פשוט: מה שהיה בפנים יותר הוא בחוץ לכן הם בישנים. מה שהיה יותר בפנים, כשנמצא בחוץ, הוא יותר מגולה" מתוך תמלול שיעור אורה באתר המכון שיעור 48

וכשלומדים בע"פ מבינים. אחר כך עוזבים את השיעור, פותחים את הספר, לא מבינים כלום. אתם מבינים למה אני מתכוון, כן? אז ככה הרב אשלג היה מסביר, מה אמר להם: עיניכם ראות... כי פי המדבר אליכם, זה פשוט מאוד, זו תורה שבעל פה, פשוטו כמשמעו. וזה נכתב בתורה שבכתב. אז מי שלא שמע בעל פה, לא יכול לראות את זה, עכשיו מוכרח לראות את זה: כי פי המדבר אליכם אמרנו, עיניכם ראות....

אז נחזור בשיעור הבא עם נושא אחר....

(סוף הקלטת)

שיעור 4 - אורות "שלושת הכוחות"

"שלושה כוחות מתאבקים כעת במחננו, המלחמה ביניהם נכרת היא ביותר בארץ ישראל, אבל פעולתם היא פעולה נמשכת מחיי האומה בכלל, ושרשיהם קבועים הם בתוך ההכרה החודרת במרחבי רוח האדם. אומללים נהיה אם את שלשת הכוחות הללו, - שהם מוכרחים להאחד אצלנו, לסייע כ"א את חברו ולשכללו, שיבצר כל אחד מהם את הקצוניות שחברו יוכל להביא בצורה מקולקלת, כשלא יסויג דרכו, - נניח בפזורים, במרידתם זה על זה, ובהחלקם כל אחד למחנה מיוחד, העומדת כצר למחנה השניה. הקודש, האומה, האנושיות, - אלה הם שלשת התביעות העקריות, שהחיים כולם, שלנו ושל כל אדם, באיזו צורה שהיא, מורכבים מהם. איך שהן מניותיה של ההרכבה הזאת, אם חלק אחד מאלה תופס מקום פחות או יותר עקרי, אצל איזה יחיד או אצל איזה צבור, אבל לא נמצא ולא נוכל למצוא שום צורה קבועה של חיים אנושיים, שלא תהיה מורכבת משלשתם. ההתמזגות הדרושה של שלושה התביעות הגדולות הללו מוכרחת היא לבא בכל קבוצה, שיש לה תקוה של חיים עתידים, וכשאנו סוקרים בחיינו ורואים אנו, שהכחות הללו, למרות תעודת התמזגותם, הולכים הם ונפרדים, הננו נקראים לבוא להצלה. יסודתו של הפירוד היא בצדדים השליליים שכל כח רואה בחברו, והצדדים השליליים מצד עצמם באמת אינם ראויים לשמם זה, כי בכל כח בודד, ביחוד נפשי, מוכרחים להיות צדדים שליליים, בפרט בהתפשטותו היתרה על חשבונם של כחות אחרים. בזה אין להפליא בין הקודש ובין החול: הכל נכנס תחת קו המדה והכל צריך משקל, "אפילו רוח הקודש ששורה על הנביאים אינה שורה אלא במשקל..."

(הרב קוק, 'אורות התחיה' פרק יח')

מניטו: משבר השבטים והעדות בתקופת הגאולה, זה היה הנושא הראשון, אז בחרתי בנושא שני- 'משבר האידאות', נאמר לפי המושג של הרב, או 'משבר הדעות', האידאולוגיות- כל זה, זה משבר. אז נתחיל מיד את הקטע הראשון וכרגיל אני אסביר לפי המקורות, אם יש צורך להסביר. אם יש שאלות אולי, נראה גם כן אותן. אתם שומעים אותי? אז אנחנו מתחילים מיד. זה הפרק יח' דף ע' בספר ב'אורות התחיה'.

"שלושה כחות מתאבקים כעת במחננו"

"מחננו"- זה מחנה היהודי ולא רק מחנה היהודי אלא בפרט המחנה הציוני דאז, לפני יותר מ 50 שנה. ז"א לפני קום המדינה.

"שלושה כחות מתאבקים כעת במחננו"

"מחננו"- זה לשון רבים, יש אולי הרבה מחנות, אבל זה 'במחנה יהודה' כנראה זה לשון יחיד...

"המלחמה ביניהם נכרת היא ביותר בארץ ישראל"

ז"א כבר ביישוב הישן, לא - זה כבר משהו אחר. ביישוב לפני קום המדינה .

"אבל פעולתם היא פעולה נמשכת מחיי האומה בכלל"

ז"א שורש הבעיה שהרב רוצה לדון בה, לא התעוררה בתקופה שלנו. אלא שהוא מתחיל מהתחלת ההיסטוריה של עם ישראל ונראה אחר כך מההתחלה של האנושות כולה, מכירים את זה כן. אני חוזר על זה:

"אבל פעולתם"- המלחמה ביניהם בשלושה כוחות האלו, מיד הוא מסביר אותם-
"היא פעולה נמשכת מחיי האומה בכללי"- ז"א זאת תוצאה מהחיים של האומה.
"חיים"- זה לשון רבים ויש מקח, יש מחלוקת, זה עניין החיים.

אבל הבעיה היא לא רק בעיה רק של עם ישראל וזה בולט בהיסטוריה של עם ישראל עם כמה
סיבות שאנחנו נחזור עליהם. אבל זה מצב שייך לזהות האנושית בכלל, מחיי האומה בכלל, הוא
מסביר את זה מיד :

"ושורשיהם קבועים הם בתוך ההכרה החודרת במרחבי רוח האדם"

אולי פה כבר הגדרה קצרה: נראה ששורש הכוחות האלו, שהם שלושה, זה בא ממבנה נפש
האדם ומאחורי זה יש הרבה מקורות, במהר"ל בפרט¹⁵². יש סגנון מיוחד בספרי המהר"ל אבל
המקור זה כבר בשימונה פרקים של הרמב"ם והמקורות הבסיסיים של התורה על מבנה נפש
האדם. אתם זוכרים, כי לפי הקבלה יש חמש מדרגות, זה בא מהמדרש¹⁵³: נפש, רוח, נשמה,
חיה, יחידה. לרוב, בעולם שלנו, יש רק המדרגות התחתונות¹⁵⁴: נפש, רוח- בעיקר- ושורש של
הנשמה, איזה ניצוץ של נשמה. היוצא מהכלל של נשמות גדולות, יחידי סגולה, יחידי סגולה,
נקראים "יחידים" שהגוף שלהם מבחינת הכלי של הנשמה הוא מספיק זך כדי להכיל את כל
המדרגות, אז הם נקראים- "יחידים"¹⁵⁵. ז"א זה נדיר מאוד. לרוב זה נפש, רוח ואיזה ניצוץ של
נשמה, שורש הנשמה שחודרת בעולם התחתון. כל שאר האורות זה נשאר בבחינת 'אור מקיף'.
אבל 'אור פנימי' יש רק המדרגות התחתונות שהם - אני חוזר על זה: נפש, רוח ונשמה. אז
"מרחבי רוח האדם" ואחר כך הוא מדייק יש שלוש מדרגות.

"אומללים נהיה אם את שלושת הכחות הללו, שהם מוכרחים להאחד אצלנו"

¹⁵² 'דרך חיים' פרק ד משנה כא וראו תמלול שיעורי הרב על נתיב התורה: "ופירוש עניין זה כי בכמה מקומות
בארנו כי חלקי האדם הם שלושה". זאת אומרת, הוא מתכוון למדרגות של הנשמה באדם, כן. וההגדרות של
המהר"ל אינן בדיוק את ההגדרות של חכמי הקבלה. אז אני אסביר את זה בקצרה. לפי המהר"ל יש: גוף, נפש,
שכל. זה המדרגה, "גוף" זה המדרגה של "נפש" אצל המקובלים. "נפש" של המהר"ל זה "רוח" אצל המקובלים
ו"שכל" זה "נשמה", כן. אבל המדרגות התחתונות של הנשמה הן, לפי ההגדרות של המהר"ל, גוף - הנפש הגופנית,
נאמר. גוף וחי הגוף. חיי הנפש, החיים הפנימיים, וחי השכל

"האחד הוא השכל, השני הוא הנפש, והשלישי הוא הגוף. אלו שלושה הם באדם". באדם. כי שאר הכוחות הם
מסביב לאדם

¹⁵³ מדרש רבה בראשית פרשה יד סימן א וראו הסבר מקיף של מניטו לבחינות השונות (נפש רוח נשמה חיה ויחידה
) ב 'שערי דמעה' כרך ב פרק "אלוהי נשמה שנתת בי"

¹⁵⁴ ראו 'עץ חיים' שער ד פרק א: "ודע כי נר"ן מתלבשים תוך פנימיות הכלים שהוא הגוף. אך הנשמה לנשמה --
אין יכולת בגוף האדם לסובלה, ונשארת מבחוץ בסוד אור מקיף. וכשהוא מקיף את המוח מדור הנשמה אז הוא
בחינת מקיף אל הנשמה; וכשהיא מקפת את הלב שהיא מדור הרוח אז הוא בחינת מקיף אל הרוח; וכשהיא מקפת
לכבד מדור הנפש אז הוא מקיף לנפש; כי כמו שיש ג' בחינות אלו שהם נר"ן, כך הנשמה לנשמה צריך שיהיה בה
בחינת ג' אלו, כולם בסוד אור מקיף. אמנם הגלגולת, שהוא סוד הכתר, משם שורש לנשמה עליונה הנקרא "יחידה".
וטעם קריאתה "יחידה" לפי שהיא מקפת כל העולמות בבחי' נשמה לנשמה לבדה ולא בחי' נר"ן כמו שכתבנו
בנשמה לנשמה כנ"ל. כי הלא לא יש רק ג' בחינת נר"ן וכנגדם יש ג' בחינות אלו בנשמה לנשמה, אבל דוגמת הנשמה
העליונה הנקרא יחידה -- אין למטה דוגמתה בחינת ד' כנ"ל, וכולה היא מציאות א'. וזהו סוד הנקרא "יחידה"
לפי שאין דוגמתה למטה "

וראו 'ארבע מאות שקל כסף' למהר"ו: "כי עד הבינה שהיא האותיות יש כלים אך משם ולמעלה שהם כנגד חיה
יחידה שבכל ספירה וספירה אין עוד כלי (דרוש 'פנימיות וחינוניות' ד"ה ואמנם)

וכן 'עץ חיים' שער 'המוחין' פרקים ז ו ח. וראו עוד פירוש 'שמן שוין' שער 'המוחין' פרק ה אות ג: "אך נגד חיה
יחידה אין עוד כלי כי אין שם קליפה וביתר ביאור 'פתחי שערים' נתיב עיגולים ויושר פתח ה: "שאין כל הנשמה
מתפשטת להתלבש באברי הגוף רק חלקים ממנה והם בחינת מדרגת נר"ן אבל נשאר ממנה חלק העליון שאין יכול
להתלבש כלל בגוף והוא בסוד אור מקיף והם בחינות חיה ויחידה"

¹⁵⁵ תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין סימן ז סעיפים א ו ב

יש הכרח מיוחד לגבי הגורל של עם ישראל שיש צורך של איחוד, באלף, של כל הכוחות האלה. לרוב זה בא מהתגלגלות הדברים, במשך הזמן, מאדם הראשון עד כל תקופה ותקופה עד ימינו אנו כמובן. זה לא קורה בהכרח שאדם אחד יש לו נפש, רוח, נשמה משורש אחד¹⁵⁶. יש והרבה מקרים, רוב המקרים, הנפש הוא משורש אחד, הרוח משורש אחר והנשמה משורש אחר. לכן יש מלחמה פנימית בכל אחד ואחד בין הכוחות האלו.

עכשיו, לא הגדרתי מיד מה התוכן - העצם של 'כוח הנפש', 'כוח הרוח', 'כוח הנשמה', נגיע לזה. אבל צריך להבין את זה. למה יש בעיה? מכיוון שכל הכוחות של הנשמה הם התגלות משורשים, שורשי שורשים, שהם הספירות, סוף-סוף. אז ייתכן מאוד שנפש של בן אדם אחד בא משורש ספירה אחת והרוח שלו לא מאותו שורש אלא משורש של ספירה אחרת ולכן זה נדיר מאוד המקרה שיש הרמוניה, כמו שאומר הרב, או שלום בין השורשים. אפשר להגדיר את זה כ'המלחמה הפנימית' ליחיד: בכל יחיד וכל כלל, בין הכוחות של הנפש שלו. זה מספיק מובן, כן? אני רוצה לשמוע, זה ברור כן, לא? צריך לחזור על זה או לא? איזה צורך לחזור!! זה ענין של ניסיון, מה צריך להסביר? טוב, אני חוזר על ההגדרה. אולי נקרא מההתחלה:

"שלשה כחות מתאבקים כעת במחנינו"

איזה מחנה? של הזהות היהודית בתקופה של התחלת הגאולה, בתקופה ההיסטורית של הציונות. וזה באמת לא צריך להסביר הרבה. אנחנו יודעים שבחברה היהודית, בחברה הישראלית, יש כמה מחנות שהם במתח ויותר ממתח ביניהם, כן. מאיפה זה בא המלחמה ההיא? אז:

"המלחמה ביניהם נכרת היא ביותר בארץ-ישראל" זה הסברנו כבר מקודם – "אבל פעולתם היא פעולה נמשכת מחיי האומה בכלל" - זה מתחיל מהתחלת ההיסטוריה של עם ישראל, כבר מאברהם, יצחק ויעקב הם שלושה ולא במקרה, יש המתח הזה. נמשיך:

"ושורשיהם קבועים הם בתוך ההכרה החודרת במרחבי רוח האדם"

כן. זה מובן? מה זה "מרחבי רוח האדם"? בנפש האדם יש כמה כוחות, כמה חלקים אומר הרמב"ם בהתחלת 'שמונה פרקים'. אבל כל נפש יש לו כוחות, כוחות שייכים לעולם החיצוני, זה נקרא בעיקר 'נפש'. כוחות שייכים לעולם הפנימי, זה נקרא 'רוח', וכוחות ששורשם בעולמות העליונים בקודש שבהווה, בשורש ההווה, וזה נקרא 'נשמה'. יש גם כוחות יותר עליונים: 'חיה', 'יחידה'.

ומה שאמרתי, אני חוזר על זה, לרוב זה נקרא נר"ן - נפש, רוח, נשמה. או נשמה, רוח, נפש אבל רגילים לומר: נפש, רוח, נשמה, נר"ן, כן. וכל בן אדם יש לו נפש משלו - יש שתי מדרגות: 'הנפש הראשונה',

'הנפש השנייה'... זה נלמד בנושא אחר - רוח,

וניצוץ של נשמה, זה מובן?

אבל המקרה הרגיל וזה תוצאה של התולדות מאז אדם הראשון עם כל הגלגולים וכל התלאות וכל התגלגלות הדברים שלא קורה, זה נדיר מאוד שבן אדם אחד יהיו לו הכוחות האלה משורש אחד. הבנתם? כי שורש השורשים, שורשי השורשים של כל הכוחות של: נפש, רוח, נשמה זה סוף סוף למעלה-למעלה, פנימי, פנימי, בספירות עצמן. זה רק בקצרה, זה לא קבלה, זה רק פשט.

(הפסקה קצרה בקלטת)

¹⁵⁶ 'שער הגלגולים' הקדמה לד דף לו ד"ה "ונבאר".

מניטו: ו...א...אז קורה, וזה המקרה הרגיל, ששורש הנפש בא מספירה מיוחדת, שורש הרוח בא מספירה אחרת ושורש הנשמה גם מספירה אחרת, וזה יותר מסובך מזה, ולכן כל בן-אדם הוא עולם של מתחים ומלחמות פנימיות, כך אומרים, בעולם הפנימי שלו. וזה המצב של היחיד, זה גם המצב של כל כלל, כל חברה, כל אומה, כל המין האנושי בכלל, זה מובן?

אבל מה שמוסיף הרב מיד- בישראל יש הכרח, חובה, לאחד את זה, כי כך צונו. כך אומרים: צונו כן. זה המבנה של ההתחלה של 'מורה נבוכים'. יש האדם, והאדם צריך להכיר בבוראו, להכיר את בוראו אם אתם רוצים. אבל בפרק החמישי כבר, הרמב"ם אומר זו מצווה, חובה לישראל, לא לאומות העולם, אבל לישראל יש חובה לבנות את האחדות ההיא.

זה פשט הפסוק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד, לפי הרמב"ם זו מצווה בפני עצמה. ולפי כוונות המקובלים, כשיהודי מתפלל, קורא "קריאת שמע", הוא אומר את "קריאת שמע", הוא בונה את ייחוד ה'. זה לא ניתן, צריך לבנות את זה¹⁵⁷, זה מובן? לא? זה...

אני מחפש מושג, מילה, אבל תעזרו לי – הוא 'עושה' את זה, צריך 'לעשות את האחד', בעולם. כי בעולם, זה עולם הריבוי, זה לא ניתן, זה ניתן כאידאל, כשאיפה, כמצווה, כחובה.

אולי בקצרה אני אסביר את זה. יש לכם פסוק ידוע וְהָיָה... בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. טוב, אתם יודעים שהמילה השם הראשונה זה יקוק, ואנחנו אומרים 'השם'. אבל המילה השנייה זה שין מס – וְשֵׁמוֹ אֶחָד, אבל מה פשט הפסוק? למדנו הרבה פעמים את הפסוק הזה בהיבטים שונים, כן.

לפי הנושא שלנו – וְהָיָה... בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד – אז מה הוא לא אחד? וְשֵׁמוֹ אֶחָד? ... הבנתם את השאלה? זו קושייה עצומה, גדולה, אין, אין... מה פירוש? וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד – זה כבר ככה, ה' אחד. וְשֵׁמוֹ אֶחָד – וזה עוד לא ככה, ייחוד ה' צריך לעשות, לבנות. 'השם' – שין מס, שם השם¹⁵⁸. תפסתם את הפשט? זה פשט פשוט, זה הפשט: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד, וזה כבר ככה, וְשֵׁמוֹ אֶחָד – הוא עוד לא ככה. אז, זו השאיפה של כל האנושות – וְהָיָה... בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. זה נאמר לכל אדם.

אז מה המשך הפסוק? ... זה בנביא זכריה, אם אני זוכר... זכריה כן: וְהָיָה יְהוָה לְמִלְכָּךָ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְלִיךְ עַל כָּל הָאָרֶץ – זה שייך לאנושות כולה. אף על פי שיש לנו פשט ציוני – מְלִיךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, ז"א גם תל אביב, לא רק חברון ולא רק שכם... זה מובן?

קהל: הרב...

מניטו: רק אני אגמור... אני אגמור את המשפט. אבל מה שמוסיף הרמב"ם שעם ישראל קיבל את החובה לאחד שם השם. אחר כך אני אסביר...

אז אני חוזר על הפשט של אותו פסוק: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, אתם יודעים שזה פסוק קשה לתרגם, להבין לפרש. ויש לנו פשט שייך לנושא שלנו – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – זו אזהרה כן – זו אזהרה, ה' אֱלֹהֵינוּ – ה' שהוא אלוקינו, זה השם האחד. אני חוזר על הפשט של המילים – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. ז"א שיש הוא אמינא שיש ה' לא אחד. הבנתם? מיד: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד.

¹⁵⁷ ראו זהר חדש תיקונים דף קיז עמוד ב: "בר נש דאמליך לקב"ה על שמיא וארעא וארבע סטרין בהאי עלמא הכי קב"ה אמליך ליה על שמיא וארעא וארבע סטרין דההוא עלמא ובגין דא אוקמוה כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו ובההוא עלמא איהו בר נש בדיוקנא דמאריה בכלא והאי איהו ויברא אלהים את האדם בצלמו" והשוו ל'פתחי שערים' נתיב 'אורות אח"פ דא"ק' פתח א

¹⁵⁸ ראו 'ספרא דצניעותא' פרק ה על המילים 'אנשי השם' ובהרחבה בפירושו הגר"א שם (הוצאת וילנא תקפ"א ומהדורות הצילומים להוצאה זו) דף לד עמוד ב

אבל לפני נְאֶהְבֶּתָּ, יש "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שהוא נקרא: 'הייחוד התחתונה'¹⁵⁹, יש מילה בארמית אבל לא צריך...

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל... ה' אֶחָד - זה הייחוד העליון, העליון. הייחוד התחתון, אנחנו אומרים את זה בלחש "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". יש מספר תיבות בפסוק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שש תיבות? יש שש תיבות ב "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", יש סוגיה בפני עצמה במסכת פסחים על זה¹⁶⁰. יש סיבות למה אנחנו אומרים את זה בלחש ולא בקול רם, חוץ מיום הכיפורים¹⁶¹, אתם יודעים את כל הנושא הזה, אם יש צורך נחזור על זה, רק זה ידוע...

אם כן, החובה, לפי הפשט הזה, הוא כך- הגימטרייה של שם הוויה זה 26, הגימטרייה של אֶחָד זה 13, אז כבר חלק מההוויה זה נקרא- 'השם אחד'. 'אחד' כבר. יש עוד, הצד של ההוויה שנקרא 'השם', ששייכת לעולם, זה עוד לא אחד, צריך לבנות את זה. תפסתם?

אז למי ניתנת אותה חובה? זה לעם ישראל. אנחנו יודעים, כמו שיש 13 מידות בשם, יש 13 שבטים בעם ישראל. זה מתאים. אתם זוכרים שיש איזו סוגיה, למדנו את זה בשיעור הקודם, אני חושב, ייתכן... יש לי בעיות של זיכרון... "אתם עשיתוני חטיבה אחת"¹⁶² - למדנו את זה?

קהל: כן

מניטו: כן, אז מה כתוב בתפילין של מארי עלמא? כתוב ומי פְּעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד בְּאֶרֶץ, אחי"כ נחזור על הפשט הציוני: גוי אֶחָד, זה בארץ ולא בחוץ לארץ¹⁶³... (צחוק), זה שמענו מהרב, זה פשט יפה כן. ולכן מוטלת החובה על עם ישראל לקבל, לקלוט ולאחד את כל הריבוי של ההוויה בעולם, דרך האנושות, דרך הריבוי של אומות העולם, עד האיחוד בתוך עם ישראל.

ולכן אנחנו, לפי הכוונות של התפילה, לפי המקובלים, כשהמתפלל אומר- שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶחָד, לא רק שזו לא תפילה, זו קריאה, כן זו עבודה¹⁶⁴. אנחנו אומרים זו תפילה, אבל צריך לדייק זו לא תפילה, תפילה זה שמונה עשרה, כן. אבל זו עבודת קודש, אחרת, עבודה שבלב גם כן אבל אחרת מהתפילה, במובן המדויק, זה נקרא 'קריאה', זו 'עדות' כן, אז לפי הפשטנים זה פשוט מאוד. זו מצווה להעיד בזה, שאנחנו מקבלים עלינו עול מלכות שמיים ועול מצוות¹⁶⁵, וזה מתחיל בעול מלכות שמיים. זה מובן, כן?

אבל, לפי הכוונות של המקובלים, כשהמתפלל אומר את השם, הוא צריך לכוון שהוא מאחד את השם, כי במציאות התחתונה 'השם', שין מס כן, שמו של השם הוא לא אחד, הוא מפוזר. הוא בבחינת הריבוי שיש בריבוי האינסופי, זה מדרגות. שבעים אומות, שלוש עשרה שבטים עד האיחוד של עם ישראל.

תפסתם את זה? זה לא קשה להבין.

¹⁵⁹ זהר תרומה דף קלד עמוד א "ייחודא תתאה"

¹⁶⁰ גמרא פסחים דף נו עמוד א.

¹⁶¹ משנה יומא פרק ג משנה ח.

¹⁶² מסכת ברכות דף ו עמוד א. ראו שיעור קודם עמוד 71.

¹⁶³ וראו עוד זהר ויקרא צג ב: "ודאי בארץ איקרון אחד עמה (עם הארץ) הם אחד ולא אינון בלחודיהו"

¹⁶⁴ זהר שמות פרשת בשלח דף נו עמוד א) על פי תרגום הסולם) : "לכלול גם מי שידוע ליחד את השם הקדוש הגדול שגם הוא צריך לרומם אותו כי זה הוא עבודה עליונה של הקב"ה. כתוב 'קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת' מהו 'באמת' הוא כמו שהעמדנו הכתוב 'יתן אמת ליעקב' שפירושו **שיודע ליחד את השם הקדוש בתפלתו כראוי וזהו עבודת השם הקדוש** ומי שידוע ליחד את השם הקדוש כראוי מקים אומה יחידה בעולם שכתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"

וראו ספר שערי דמעה כרך א עמ' 29 – פרק 'לעבדה ולשמרה'

¹⁶⁵ משנה ברכות פרק ב משנה ב: "שיקבל עליו עול מלכות שמים בתחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצוות"

ונחזור לפשט של הפסוק הקודם, שמביא רש"י בפרושו על הפסוק של קריאת שמע: **וְהָיָה... בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד** - וזה כבר ככה למעלה כן, וישמו אֶחָד - זו הבשורה לעתיד והיה ביום ההוא. מה שהמצב הוא עוד לא ככה שהשם יהיה אחד, שכן מס, כן. יש מן רמז שאתם יכולים להבין באופן קל מאוד, האות האחרונה של 'שמע' היא עין, עין גדולה. והאות האחרונה של 'אחד' זו דלת. הכוונה הפשוטה של הפשטנים זה "ע"ד", אנחנו עדים, זו עדות¹⁶⁶, זה מובן?

אבל יש לה משמעות, לפי המשמעות של האות עין והאות דלת. ה'שם', שהוא מבחינת שבעים, שבעים בהקשר 'שבעים אומות', אנחנו מביאים את הריבוי הזה לשם של ארבעה אותיות, זה פשוט מאוד¹⁶⁷. אז זה העניין שלנו. הכוחות שפועלים גם במרחבי רוח-האדם, בבחינת יחיד וגם בבחינת חברה, גם בבחינת האומה וגם בבחינת האנושות כולה, זו הבעיה של האדם, כבריאה, צריך לפתור בהיסטוריה של העולם.

אבל לפי הכלל, אתם זוכרים בגמרא: "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה"¹⁶⁸, כל המין אנושי מחפש איזו דרך להרמוניה, איחוד הכוחות האלו-נפש, רוח, נשמה. אצל עם ישראל יש חובה לזה. זה קשור לחובה שיש ב'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' ה' אֶלְקֵינוּ יְהוָה אֶחָד. זה מובן? אין שאלות על זה? עכשיו זה ברור, מה הייתה השאלה?

קהל: [...]

מניטו: זה לא בדיוק כתוב ככה אבל נחזור על הנושא.

קהל: [...]

מניטו: כן, אבל הכוונה להעיד, לא הייתה הבחנה בין 'הוא' ו-'שמו'. ויש לכם גרסה שונה, בסידור האשכנזי¹⁶⁹ ובסידור הספרדי¹⁷⁰. אתה הוא אחד מפני שבראת העולם או אתה הוא אחד מפני שנברא העולם. אם אתם רוצים ללמוד את הנושא זה, תלמדו את זה בהשלי"ה "שני לוחות הברית"¹⁷¹, יש לו פרק על העניין הזה, אתם זוכרים את זה? למדתם את זה כבר? כן.

והוא מביא פה איזה רמז, כדי להסביר את פרקי דרבי אליעזר¹⁷² על המילה- "הוא". "הוא" זה להיות- "הוא ושמו אחד". הא, וו, אלף- "הוא ושמו אחד" זה- "הוא". ז"א לפני בריאת העולם, אז 'הוא' ו-'שמו' זה היה יחד, זה היה דבר אחד, כן. וכיוון שזה היה יחד, זה היה דבר אחד,

¹⁶⁶ זהר חדש כי תשא דף נ"ה עמוד א: "וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מִבֵּינָם לָהּ הָאֶרֶץ בְּלִחְיָהּ, מִמְּקוֹר שְׁלֹמֹעַלָה, וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד וְהַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שְׁמֵימֵי מַעֲיָד בְּהֵם. וְעַל כֵּן עִי"ן וְדַלְתֵי גְדוּלוֹת, לְהִיּוֹת עֲדִים...".

¹⁶⁷ זהר תרומה דף קס עמוד ב: "אֵלָּא כָּלֵם בָּאִים לְדַרְשָׁה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיְחִיד וְדַאי שְׁזָה בָּא לְדַרְשָׁה, וְכַאֵן רָמַז וְנִרְאָה הַיְחִיד שֶׁל הַחֲכֵמָה הָעֲלִיּוֹנָה. שְׁמַע - ע' הִיא מִהַאֲוִיּוֹת הַגְּדוּלוֹת, לָמָּה? אֵלָּא רָמַז הוּא רִמְזוּ בְּכָלֵל אֶחָד, לְכָלֵל מַעֲלָה וּמַטָּה בְּאֶחָד בְּיָחִיד אֶחָד. שְׁמַע - שֵׁם ע'. כַּאֵן נִכְלָל הַשֵּׁם הַזֶּה בְּאוֹתָם שְׁבַעִים שְׁמוֹת עֲלִיּוֹנִים לְהַכְלִילָם, שְׁהָרִי הַשֵּׁם מִתְבָּרָךְ מֵהֵם וְנִכְלָל בְּהֵם, וְצָרִיךְ לְהַכְלִילָם בְּאֶחָד בְּיָחִיד אֶחָד, וְלִשְׁמֵי רְצוֹנוֹ בְּהֵם"

ולהרחבת החסבר ראו ב'סוד לשון' עמ' 105: "עלינו להבין מה הוא שם: השם הוא היחס בין הוא לעולמו. "הוא" אחד אך מצד עולמו יש לו שבעים פנים. כל עוד שאנו בתהליך של העולם הזה השם מפוצל לשבעים שמות שבעים שרים עולם השרים שייך לעולם הזה אך יחד עם זאת שמו הוא גילוי כל ההוויה כולה בעולם הזה דהיינו כבר בעולם הזה יש ממד של הוויה שהוא האחד המוחלט. בפסוק שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד יש מעין אזוהרה מרומזת שיש איזה שם שהוא לא אחד ברמיזה "יהו"ה" בגימטריה 26 ו"אחד" בגימטריה 13 דהיינו יש ממד של ההוויה שהוא כבר אחד "יהו"ה" "הוא" ה' אלוהינו ויש ממד שני שאותו יש לאחד והוא בבחינת שבעים" וראו להרחבה נוספת 'שערי דמעה' כרך ב הערה 74: "בפסוק שמע ישראל, יש בחינה, לפחות תאורטית, של בחינה של ה' יהו"ה שאינו אחד, ח"ו, ויש בחינה של יהו"ה אחד. הציווי לנו בני ישראל הוא: רק יהו"ה אחד הוא אלוקינו. זה דורש לימוד, שנים של לימוד, כי קודם כול צריך לאחד את שמו. אפשר לומר כי השם של ההוויה הוא בבחינת שבעים ממדים וצריך לאחד אותם בבחינת ארבע אותיות. אז זה שלמות הייחוד וזה תלוי בספירת מלכות"

¹⁶⁸ מסכת בבא קמא דף לח עמוד א.

¹⁶⁹ אֶתְּהָ הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶתְּהָ הוּא מְשַׁנְבְּרָא הָעוֹלָם.

¹⁷⁰ אֶתְּהָ הוּא אֶחָד קוֹדֵם שֶׁבְּרָאתָ הָעוֹלָם, וְאֶתְּהָ הוּא אֶחָד לְאַחַר שֶׁבְּרָאתָ הָעוֹלָם.

¹⁷¹ שְׁלִי"ה הַקְדַּמַּת 'תּוֹלְדוֹת אָדָם' פֶּרֶק 'בֵּית ה'

¹⁷² פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ברור שגם השם היה אחד מאותה אחדות של הוא עצמו. הבנתם? המושגים ברורים? יש 'הוא' ו'שמו'.

אולי אני אסביר קצת, את המושג של 'שמו' של השם. יש פסוק אחד בספר דברים, אם אתם רוצים אפשר יהיה למצוא, זה בהתחלה בפרק ד' של דברים י"ג אבל, אה...אולי תחפש את זה¹⁷³ בספר דברים- לְיָרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה וְשָׁמָּה הַמִּילָה "השם" זה כתוב שין מס. אתם זוכרים את הפסוק הזה? אף אחד? מה אתם עושים שבת בקריאת התורה? אה, בספר דברים אתם לא מקשיבים... (צחוק בקהל).

טוב, זו כבר סוגיה, פרשה בפני עצמה של גילוי הרצון. למשל המושג- וְאַתָּה אֲמַרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְּשֵׁם¹⁷⁴ מה המשמעות של לדעת מישהו בשמו? מה, מה מגלה שם של מישהו? את השם של מישהו? זה לא קל להגדיר, כן. כשלמשל, כשאני מדבר על מישהו ואני אומר: פלוני בן פלוני, נאמר אברהם בן יצחק, לא רציתי לומר יצחק בן אברהם, כן. אברהם בן יצחק, אז יש כמה בני אדם שיכולים להיות נקראים באותו שם. אז לכן צריך אברהם בן יצחק ועוד כמה נתונים של איזו כתובת כדי לזכור מי. אבל זה רק חיצוני, זה תיאור חיצוני. כשאני אומר לדעת מישהו בשם, מה אני יודע כשאני יודע את שמו? באותה ידיעה מה אני יודע? זה מובן? אז השאלה מובנת. כדי שאני לא אזכיר אותו, דרך השאלה, אלא כדי שאני אדע במי מדובר, כן. כתובת כן, אבל יותר מכתובת מיהו בעל הכתובת?

ולפי המשמעות של לשון הקודש: לדעת מישהו בשמו, זה לדעת את אופי הרצון שלו. איך הוא רגיל לרצות, כך אומרים? כשהוא רוצה מה שהוא רוצה. אז אני מכיר אותו. אז אני מכיר את העצם שלו, את הזהות האמיתית שלו זה נקרא 'לדעת בשם'. והמקובלים הסבירו שהמילה 'שמו' זה בגימטרייה – 'רצון'. אולי זה קצת מתמטיקה. רצון זה עולה שמו

זה מה שהשלי"ה¹⁷⁵ מסביר, ברמוז, על פרקי דרבי אליעזר, שלפני שנברא העולם היה 'הוא' ו'שמו' - אחד. לא הייתה שום הבחנה בין 'הוא' - שאי אפשר היה להכיר אותו, אלא דרך- 'שמו'. ואפשר לחשוב, להבין את זה באופן קל מאוד, כן. הגילוי של המהות האינסופית של 'הוא' זה דרך רצונו. למשל, אצל האשכנזים יש מנהג יפה, לפני קריאת התורה אומרים- כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאַלְקִינוּ,¹⁷⁶ זה גמרא מסכת ברכות, כן. מה זה שֵׁם ה' ? זו התורה. כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאַלְקִינוּ. מה זה התורה? זה גילוי רצונו, לכן הוא - אי אפשר להבין, זה למעלה מכל השגה, מכל שכל. אבל אפשר להכיר אותו דרך גילוי רצונו וזה נקרא - 'שמו', זה מובן?

אז עכשיו אתם מבינים את הפשט של- "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". למשל, גם כן יש לכם במשנה והרבה פעמים בגמרא אמרות כאלו: "רצונו של אדם זה כבודו". מה זה "כבוד"? זה גם כן גילוי של הרצון. "יהי כבוד חברך חביב עלייך כשלך", מה זה "יהי כבוד חברך חביב עלייך כשלך"?- זה רק עניין של נימוסים? כדרך ארץ? נראה שלא. החבר יש לו גם רצון משלו, אז כשאתה מתייחס אליו, תתייחס לרצון שלו כמו שאתה מתייחס לרצון שלך. "יהי כבוד חברך"- פה מדובר בין תלמידי חכמים, כן. רק זה יכול לפתור את עניין המחלוקת בין תלמידי חכמים. כן.

"אלו ואלו דברי אלוקים חיים"¹⁷⁷ - אלו ואלו רצון הבורא, אלו ואלו תורה, כן. אז תסכים פעם לרצות כמו שהוא רוצה כי אז המחלוקת נפסקת, זה מובן? זה הכבוד שנותנים לחבר, לא רק להגיש לו כוס מים, או 'בבקשה', 'תודה'- זה רק נימוסים. אלא בשעת המחלוקת, יהי רצון חברך

¹⁷³ דברים פרק כח פסוק נח.

¹⁷⁴ שמות פרק לג פסוק יב.

¹⁷⁵ שלי"ה, חלק 'עשרה מאמרות' בית ה בעיקר באות מג בשם הרמ"ע מפאנו

¹⁷⁶ מסכת ברכות דף כא עמוד א

¹⁷⁷ עירובין דף יג עמוד ב

חביב עליך כשלך... מה זה הרצון של החבר? 'חבר' זה תלמיד חכם¹⁷⁸ - איך הוא מקבל תורת ה'. מכיוון שהתורה זה גילוי רצון הבורא, זה מובן? וזה נקרא כבוד, וזה נקרא שם.

טוב, ולכן מה שאמרתי בפרקי דר' אליעזר, לפני בריאת העולם היה 'הוא' וישמו אחד', 'השם' היה - זה רק תיאורים כדי להמחיש את הדברים - נבלע בתוך המהות של 'הוא'. כשעלה במחשבה לברוא את העולם, אז מה זה שם ה'? זה הרצון שלו גבי העולם, גבי עולמו. ולכן זה גם כן הבסיס של המדרש שאומר כי הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם. אתם זוכרים המדרש הזה, בהתחלת המדרש רבה¹⁷⁹, כן. ז"א שהתורה היא ה...א.. איך אפשר לומר את זה...התורה היא ה'תעודת זהות' של העולם. מכיוון שזה רצון הבורא, כבורא. הוא ברא העולם לפי רצונו והוא גילה רצונו בתורה. זו הכוונה של המדרש, כן.

אז נחזור לזה, שההויה בבחינת 'הוא' היא כבר בבחינת 'אחד' אז: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ, זה השם האחד ולא ה... ופה אתם מקבלים את דעת הרמב"ם, על ייחוד ה'. כל מה ששייך לעולם זו עבודה זרה, אסור, זה לא שייך ל-'ה' אחד'. ייחוד ה' של הרמב"ם, זה לפי דעתי, לפי מה שאני למדתי עם כל הצופים הצעירים, כשהיינו בצופים¹⁸⁰, זו ההגדרה הכי ברורה - כל מה ששייך לעולם הוא מחוץ לתחום של 'ה' אחד'. יש הויה לעולם, אבל זו הויה שמתגלית, מתבטאת, נמצאת מבחינת הריבוי. ולכן כל הגורל של כל העולם כולו זה להגיע לייחוד החלק הזה של ההויה, שהוא העולם, זה שהוא מבחינת ריבוי. מה שמוסיף הרמב"ם זה הביטוי של הרב קוק - שאצל האנושות כולה, אין חובה בזה. אנחנו יודעים שסוף-סוף זו השאיפה של כל העולם: זה סוד האהבה¹⁸¹, זה סוד השלום וזה המניע של כל ההיסטוריה, כן.

¹⁷⁸ ראו בבא בתרא דף עה עמוד א: "ואין חברים אלא תלמידי חכמים"

¹⁷⁹ בראשית רבה פרשה א פסקה א: " כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם."

¹⁸⁰ ראו שערי דמעה כרך ב (מבוסס על שיעורים באורסי) בפרק 'פתח אליהו': " הביטוי 'רבונו העולם' מתייחס למדרגת העולם הזה. אולם העולם הזה אינו רק מדרגה בפני עצמו. הוא הגילוי של עולמות עליונים יותר. לכן הקב"ה הוא 'רבונו העולמים', של כל העולמות וכל זה מתגלה אם מבינים שהעולם הזה הגלוי לעינינו מגלה גם את הנסתר שבשאר העולמות. הוא מגלה דרך השם אלוקים בבחינת 'הטבע' אבל יש גילוי עליון יותר המסור לידי האדם: ה' הוא האלוקים. ה' יחיד - אלוקים רבים, כוחות רבים, מידות רבות. ה' יחיד והוא הא"ס ב"ה, והוא אחדות גמורה - הוא האלוקים, אלוקים רבים, כל הכוחות כולם, כלשון רבי חיים מוולוז'ין: אלוקים - לשון רבים. הוא בעל כל הכוחות[51].

יש לגילוי זה רמז בתפילת יום הכיפורים בוידוי הגדול לרבנו נסים "רבנו של עולם קודם כל דברי אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש וכו'", "רבנו של עולם אם באתי לפרט את חטאי וכו'", ועוד קטעים רבים בנוסח שלנו בחזרת הש"ץ, וכך גם בתפילת מנחה. אולם בתפילת הנעילה לא אומרים כן אלא "רבונו העולמים חתמנו לחיים וכו'". מדוע? כי בתפילת נעילה עלינו מדרגה. אנחנו מוכנים להעיד שה' הוא האלוקים.

עדות זו מיוחדת לישראל לעת עתה. אומות העולם מכירות רק את המדרגה של האלוקים. לעבוד למדרגה זו בלבד זו עבודה זרה עבורנו ולכן אסורה לישראל. צריך לדייק. אחרי כל ע"ז יש מידה אמתית אולם ברגע שמנתקים בין מידה זו לשאר המידות, נופלים בטעות של הע"ז [52]. הקדושה קשורה לאיחוד, לאחדות. היא מתגלה כשיש אחדות - אחדות בעם, אחדות בערכים, כאשר השלהבת כולה קשורה לגחלת. היא אינה מתגלה דרך ניצוץ אחד. לכן האזהרה: "כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר, אתחשיב ליה כאלו אפריש בך".

¹⁸¹ על סוד האהבה והקשר לסוגית 'הוא' וישמו' ראו בתמלול שיעורים על שערי אורה שיעור 19: "כי הרצון לברא עולם זה בא מאהבה הגמורה, מאהבה המוחלטת. זה סוד האהבה זה רצון להמציא רצון כפי שאומר הרב אשלג, אותה מדרגה של כתר בבחינת רצון הוא מגדיר אותה כרצון להמציא רצון; לפני כל רצון מיוחד, זה כבר מתגלה בחכמה "כלם בחכמה עשית", הרצון להמציא רצון זה אהבה גמורה, זה חסד עליון, זה רחמים גמורים. איך יתכן שהדין מתגלה, מאיפה זה בא? יש לנו בשורה טובה בפסוקים: "יהו"ה לבדו ביום ההוא", נראה אחר כך ש-: 'היום ההוא' זה דווקא הבחינה של כתר שנקראת ה-יהוא'.

היום הזה, עצם היום הזה זה בחינות אחרת, למטה מזה. אבל היום ההוא, בסוד "הוא וישמו אחד" זה דיוק של השל"ה גם כן, 'הוא': זה 'הוא וישמו אחד', אותיות 'הוא', הוא וישמו אחד, זו הבחינה הכי עליונה, שמה "הוא וישמו אחד" אין הבדל בין הוא וישמו, לכן זה רחמים גמורים. הפסוק אומר: "יהו"ה לבדו ביום ההוא", מה זה לבדו? ברור שהוא לבדו, לבדו בלי שתוף אלוקים, כי השם אלוקים מתגלה בהקשר לעולם הזה. בבחינת עוה"ב זה השם לבדו, בלי אלוקים, זו שמחה גמורה, חסד גמור.

וראו עוד ב'סוד לשון' כרך א בפרק ו: " נחזור לעניין של סוד הפסוק. לכל אדם יש תורה משלו, שאותה אף אחד מלבדו אינו יכול לחדש. רק בינו לבין עצמו האדם יכול להבין את המשמעות הפנימית של דברי התורה שהוא

אלא אצל עם ישראל יש חובה לאחד. אתם רואים איך הנושא הזה קשור כבר לנושא של השיעורים הקודמים, כן? כי זה מתבטא גם כן במציאות של השבטים. זו הכוונה הראשונה של אותו פסוק: של שְׁמַע וְשָׂרָא, לפי המדרש, כשבני יעקב אמרו לאביהם: שמע ישראל, אבינו, ה' אלוקינו, כל אחד ואחד מהשבטים, ה' אחד. כן זה המישור... נאמר האתנו-סוציולוגי של הבעיה, פה אנחנו מגיעים בנושא של הנושא האידאולוגי של הבעיה- הכוחות המתבטאים בזרמים של האידאות בחברה הישראלית, זה מובן? אבל פה המבנה הוא: נפש, רוח נשמה וזה הריבוי בעולם הנפש.

אני חוזר עוד בקצרה על ההגדרה הראשונה שלמדנו ואחר כך נראה את ההגדרה של הרב, לפי הנושא שלו. כוחות הנפש זה הקשר בין הנשמה לעולם החיצוני, זה כוחות הנפש. תזכירו לי שאני אחזור על קטע שלמדנו בשנה שעברה, והרב מסביר את ההבדל בין נפש ורוח, ושוב לפי הבעיות של החברה שלנו, החברה היהודית והחברה הישראלית בעיקר. רוח זה החיים הפנימיים, ויש המון כוחות, המון מדרגות גם בנפש וגם ברוח, והנשמה, ולכל אחד, כפי שאמרנו, לרוב יש רק ניצוץ של נשמה, יש איזו מין אחיזה מעולם הבינה שהיא עולם הנשמה¹⁸² עד... חוץ מיחידי סגולה שהם נשמות גדולות, גם עלי אדמות, זה הקשר לקודש, זה מובן?.

אני לא רוצה להרחיב עוד בנושא הזה ונמשיך הנושא שלו. אז למה יש מחלוקת, מלחמה, עימות, מתח בין הכוחות האלה? לפי ההסבר של המקובלים, כי זה לא ניתן ככה באופן פשוט שגם כוחות הנפש, גם כוחות הרוח וגם כוחות הנשמה של כל אחד ואחד בא משורש אחד, מהספירות. אלא יש קלקול הצינורות¹⁸³, זה שייך לעניין של 'הצינורות התקלקלו', זה ביטוי גם בתורת הנגלה, כן. הצינורות של השפע, שהם הצינורות של השפע משורש ההוויה, עד עולמינו אנו התקלקלו, "מפני חטאינו"....

יש איזה רמז יפה בספר יצירה¹⁸⁴: 'שפע' זה אותיות 'שפע' למפרע. לאמיתו של דבר זה פשע שזה אותיות שפע למפרע. אז כשיש פשע למטה זה מעכב את השפע מלמעלה, וה'ענג' נהפך ל'נגע', זה מספר יצירה¹⁸⁵. חוץ מהסוד שיש בדבר, זה דבר יפה שכדאי לשמוע.

וגם, תראו את זה זה דיוק של השל"ה גם כן¹⁸⁶ - לשון הקודש זה בהחלט מדויק, כן - וגם 'צנור' זה האותיות 'רצון'¹⁸⁷. הרצון הוא הצינור של השפע... אז הצינורות התקלקלו, ולכן בשעת

שומע. זהו סוד האהבה. רק שני חברים שיש ביניהם אהבה מבינים זה את זה, כפי שמוסבר בתלמוד (קידושין ל, ב):

מאי את אויבים בשער? אמר רבי חייא בר אבא: אפי' האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר: (במדבר כא) את והב בסופה, אל תקרי בסופה אלא בסופה.

ואף על פי שלכל אדם יש תורה משלו, ישנה גם מדרגה של תורת כלל ישראל, שהיא אחת. אותה מדרגה נקראת דעת תורה, תורת משה. בתלמוד מובאות תורות רבות בשם רב זה או אחר. אך סתם תורה היא תורת משה, ומשה שקול כנגד כל ישראל [7]. בתורה שבעל פה יסתם משנה - רבי מאיר, והמקביל בתורה שבכתב הוא יסתם תורה - תורת משה."

¹⁸² זוהר בראשית פרשת לך לך דף פא: "נשמתא אתערי לאיניש בבינה" וכן 'תיקוני זהר עם פירוש אור יקר' בביא מציעא תיקון כא שער ו סימן כט שם מצוטט הפסוק שמניטו הרבה לצטט: "ונשמת שדי תבינים" וראו עוד בתחילת שער הנשמה ב 'פרדסי'

¹⁸³ ראו לדוגמה 'שערי אורה' שער ח דיון מקיף וב'פרדסי' שער הצינורות

¹⁸⁴ אולי כוונת מניטו ליספרא דצניעותא' על פי זהר במדבר פרשת נשא דף קלג עמוד א "תאנא בצניעותא דספרא... מאי משמע עובר על פשע שפע דאקדים שייך לפ"א לא זכו עמוד ולא עובר" וראה ביספרא דצניעותא' פרק ב ובפירוש הגר"א שם.

¹⁸⁵ ספר יצירה פרק ב משנה ב

¹⁸⁶ תורה שבכתב פרשת כי תשא אות יא.

¹⁸⁷ מקדש מלך (הוצאת בני יששכר ירושלים תשנ"ו) פרשת תרומה עמ' קנ"ז והובא בספרי חסידות רבים .

הלידה, וזה מסובך מאוד, כשנולד תינוק אומרים לו: 'מזל-טוב'-תודה רבה' (צחוק בקהל) ו.. אז זה לא ניתן ששורש הנפש ושורש הרוח ושורש הנשמה זה מאותו שורש. לכן יש את כל הבעיות הנפשיות וכו', וזה... אני לא רוצה לומר שזה נורמלי, אבל זה טבעי, כך הוא הטבע, כך הוא העולם. ולא צריך להתרגש אם מגלים בעיות כאלה - גם בחיי הפרט, וגם בחיי האנושות וגם בחיי האומה שנקראת 'ישראל' שזה תפקידה לקבל את הבעיה כדי לתקן אותה. זה מובן?, טוב, אפשר להמשיך. כן?

קהל: [...]

מניטו: לא הבנתי את השאלה, ולא הבנתי הקשר למה שאמרת, תסבירי יותר

קהל: איך זה טבעי שאנחנו כאלה מסובכים?

מניטו: אה, זה עניין אחר. תראי מתוסבך, מורכב, להיות מסובך זה טבעי. אבל 'חטא' זה משהו אחר, מה אני עושה עם הבעיה שלי?, זה אני אחראי על זה, זה ענין אחר! כן. זה מובן? יש מצב שצריך לתקן אותו, אז אני לא אחראי על המצב, אף על פי שאני הוא האני שאני הוא (צחוק בקהל). כיוון שנולדתי ככה, זה לא לחינם. יש איזה מקור, במסכת ראש השנה, שלפני שהקדוש ברוך הוא, מחליט לברוא איזו בריאה באדם, הוא מראה לו את הגורל שלו¹⁸⁸ אתה רוצה? זה העולם שלך, אתה לא רוצה?, טוב נראה בעוד עולמי עולמים. כל נברא נברא בצביונו, בדעתו, זו גמרא מפורשת, כן. שכחנו את זה, בשעת הלידה שוכחים את הכול¹⁸⁹. ולכן אסור לדבר על מה שקדם לבריאת העולם, ואני לא מדבר על זה, כן (צחוק בקהל).

מהמצב, של תוצאה, של תוצאה... סליחה, של 'קלקול הצינורות', 'שבירת הכלים', אני לא אחראי. 'חטא' זה משהו אחר כן. 'חטא' בא לסבך עוד את המצב של תוהו ובוהו. מהצב 'תוהו ובוהו', אני לא אחראי, בבחינת אשמה, בבחינת חטאת. אבל אם הרצון שלי רוצה את הקלקול אז אני אחראי, זה עניין של בחירת הרצון, כן. שוב אנחנו חוזרים לרמב"ם, כן. כל אחד נולד עם נטיות, לזה ונטיות לזה, ונטיות לזה וכל אחד נדון לפי כל הנתונים, הדיין הוא דיין של צדק. זה הוא אמר בתורתו "צדק, צדק תרדוף", וכל שכן שהוא רודף צדק, כן. ולכן שופטים כל אדם לפי הנסיבות, כן. אבל יש חטאים שאנחנו לא כל כך חבים, לכן זה נקרא רק 'חטא'. 'פשע' זה עוד יותר חמור, וכן הלאה... 'עוון'. אבל אם כבר נשתמש במושג 'חטא', זה לא כל כך חמור 'חטא', מה שחמור זה חטא בזדון, חטא במזיד, שנקרא 'פשע', זה כבר משהו אחר. אם הרצון שלי רוצה, אז אתה אחראי למה שאתה החלטת, זה מובן?.

קהל: זה קצת בעייתי פה מה שהוא אמר על הרצון...

מניטו: לכן דנים אותו לפי הטבע שלו, זה מה שאני אמרת. אבל הדיין הוא פיקח, אי אפשר לרמות אותו (צחוק בקהל) כן... זה מובן? טוב אם אחס עוד שאלות שאפשר להמשיך קצת?, כי עוד לא הגענו לצלע הראשונה של המאמר

קהל: יש פה משהו לא ברור...

מניטו: זה כבר משהו (צחוק בקהל)

קהל: הרב אמר שכוחות הנפש באים מספירות שונות, ובגלל זה יש התנגשות. באופן מוחשי יותר, מתוהו...

מניטו: בזה לא נגענו. ברור שיש חוכמה שלמה על זה, זה עוד לא הקבלה המעשית, כן? זו עוד הקבלה העיונית, כן, אבל זה שייך לחוכמת הנסתר. רק רמזתי את ההסבר של המבנה של

¹⁸⁸ גמרא ראש השנה דף יא ע"א: "דא"ר יהושע בן לוי כל מעשה בראשית (לקומתן) נבראו לדעתן נבראו לצביון נבראו" וברש"י: "לדעתם - שאלם אם חפצים להיבראות ואמרו הן".

¹⁸⁹ נידה דף ל עמוד ב

המשפטים פה. אני משוכנע שהנושא זה כפי שאמרת, זה מספיק ברור. רציתי רק להסביר את הנתון ה... - טבעי זו לא המילה אולי, הנתון המציאותי של המציאות. ככה היה במציאות, למה? מכיוון שלא כל פעם שורש הכוחות האלה הם מאותו שורש. ואולי רק ברמז: הכוח, הערך, המידה של אברהם אבינו היא ממידה מיוחדת, חסד. הכוח של יצחק אבינו זה ממידת הגבורה, הכוח של יעקב אבינו זה מידת התפארת, ויש מתח בין כל המידות האלו, עד שיעקב אבינו הצליח לאחד את זה אז נקרא ישראל. 'שמע ישראל' זה יפה, 'שמע ישראל' ולא נאמר 'שמע יעקב'¹⁹⁰, כן. הבנתם את העניין?.

וזו ממש בעיה, רק בקצרה: מי שיש לו שורש נפשו מספירה אחת ושורש רוחו מספירה אחרת איך יכול להתקדם. ולכן, כל המאמץ של החיים זה להגיע ל- 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה יְחָדָּד'.

קהל: אבל הם מתפללים אחד על השני

מניטו: מה?

קהל: אבל מתפללים אחד על השני, לא?

מניטו: תלוי למי, למי שכבר הצליח התיקון שלו ולמי שעוד לא הצליח התיקון שלו, למשל-

שאלה- [...]

מניטו: מה?

קהל: אם תיקן את הנפש, התיקון לא כולל גם את הרוח?

מניטו: לא, זו לא השאלה שלנו

קהל: לא?

מניטו: לא. "הזוהר" אומר: נותנים לו נפש¹⁹¹. זכה? נותנים לו רוח, זכה? נותנים לו נשמה, זוכרים את הזהר הזה? אבל לא אמר אם הרוח שלו תהיה מאותו שורש של הנפש שלו. אז מזל כשזה מאותו שורש. מה סוד המזל? זה לא מקרה, כן. זו פרשה בפני עצמה, כן. ולכן אני מוסיף את זה למה שאמרתי בעניין האבות, זה הפלא, זה הסוד של משפחת האבות, מאותה משפחה - אז האיחוד היה אפשרי. ולכן בני ישראל באים משורש אחד. אבל אחר כך, הכול מתפזר, הכול שוב נתון לכל הריבוי הזה וצריך לבנות ולבנות עוד.

תשמעו, הקושי של לימוד התורה זה שכל אחד נמצא בשלב אחר לגמרי במציאות, לפי העניינים האלה. ולכן כל אחד קולט לפי המדרגה שהוא הגיע, או לפי התיקון שלו¹⁹². לכן זה היה אסור

¹⁹⁰ ראו סוד מדרש התולדות כרך ה עמוד 220: "ברצוני להציע את הדיוק של ה"בן איש חי" בפרשת וישלח [55], כבסיס להגדרה. ה"בן איש חי" מדגיש "כי ישראל הוא מספר יעקב משה דוד דשלשה צדיקים אלו צריכים להיות בחיבור אחד". כלומר, הגימטרייה של המילה "ישראל" ששווה 541, שווה לסך הגימטריות של "יעקב" 182, "משה" 345 ו"דוד" 14. יש בישראל שלושה ממדים: העם, התורה והארץ. יעקב מסמל את ממד העם, משה מסמל את ממד התורה ודוד מסמל את ממד הארץ. אי אפשר להפריד בין שלושת הממדים הללו: עם ישראל עם תורתו על אדמתו. ברגע שמפרידים בין ממדים אלו, אנו נקלעים לבעיות של זהות".

¹⁹¹ זהר חלק ב דף צד עמוד א וראו הקדמת הזהר דף יב עמוד א

¹⁹² להרחבת הנושא ראו שיעורים על שערי אורה שיעור 18: "אבל הסוד של חכמת התורה זה דרך אותן מלים, אותם פסוקים, אותן תיבות, אותן אותיות, כל אחד נמצא במדרגה אחרת. כשהפסוק אומר: 'אור', מי שתיקן רק עשיה דעשיה, אז הוא שומע, תופס, אור דעשיה דעשיה. אבל מי שכבר נמצא בבחינת חכמה דבינה, אז הוא תופס את האור בבחינת חכמה דבינה. זו אותה מילה כשמדברים, אני אומר: 'אור', הוא שומע 'אור', אבל מה אני אומר, מה הוא שומע? מי שמדבר, מדבר במדרגה שלו, מי ששומע שומע במדרגה שלו. אין שום יחס בין אור דעשיה ואור דיצירה, כל שכן אור דבריאה ואור דחכמה. מה שנקרא אור דעשיה זה חושך גבי אור דיצירה, חושך ממש. כל אחד לפי המדרגה של התיקון שלו. אבל הסוד של התורה זה אותה תורה לכולם. יש מדרש שמסביר כי דווקא בהר סיני, כל העם היו כולם בא במדרגה שלו.

בפסגה של ההר, היה משה רבנו, קצת למטה אהרן הכהן, עד אחרון, אחרון. זה אותו קול וכל אחד שמע במצב שלו, הרבה קולות, אבל כל אחד, כל אחד. כל אחד בכ"ף קול אחד בקו"ף. למשל, אם אתם לומדים מה קורה

ללמוד תורה בפומבי ככה. אנחנו במצב לא נורמלי, כן. המצב ההלכתי האמתי, זה רב אחד לתלמיד אחד¹⁹³. וכמה נושאים - אולי שני תלמידים. והרב מחליט אם זה מתאים, לפי שורש נשמתם, כן. כל הלימוד ככה, זה מאז חורבן הצינורות, אם אנחנו לומדים בפומבי, זה קשה מאוד. כי כל אחד צריך להבין את הדברים לפי מדרגת התיקון שלו. זה מובן? ולכן יש הרבה רבנים כשמגיעים לעניין של מחשבה קצת עמוקה - ואנחנו בתורת הנגלה פה, יש רק רמזים שיש תורת הנסתר - השאלות זה אסור. אסור לשאול בפומבי. אתם יכולים לשאול, כי אנחנו עוד לא מגיעים לאותה מדרגה שזה אסור לשאול, כן (צחוק בקהל).

אתם מבינים את העניין?, יש עניין ש...השאלה שהיא נשאלת- רק הוא מבין אותה, ואולי הרב. החבר שלו כבר לא מבין את השאלה, הבנתם? כן. לכן זה קשה מאוד. בפרט אני חושב כשיש מי שור אחד שהיה כדאי להפסיק את השיעורים בפומבי, זה שיעורי מוסר. פה זה ממש קטסטרופה. שיעור מוסר בפומבי זה הורס כל המשתתפים חוץ האחד, ומי יודע מי, שזה שייך לו. אתם מבינים למה אני מתכוון, כן? טוב זה כל מה שקורה בישיבות הרגילות, לא אמרתי מילה אחרת... אלא הישיבות הרגילות. הם קוראים לעצמם 'הישיבות הגדולות', מה לעשות?

קהל: [...]

מניטו: תלמדו את הגמרא. "עשה לך רב וקנה לך חבר", זה משנה כבר. "עשה לך רב וקנה לך חבר", אז אני אמרתי יש מקרים שאפשר אולי שני חברים. אנחנו קטנים, ננסים גבי המצב התקין של לימוד תורה בעם ישראל. אנחנו חיים בעולם אחר לגמרי, בתקופה של ממש דלדול...הבנתם את מה שאני מנסה להבהיר. ולאט לאט, אנחנו בשלב 'התחיה', כן. ואתם יודעים שהשלב הראשון של התחיה זה מלא טומאה¹⁹⁴, כן. ולאט לאט זה ישתפר, ונחזור למצב הנתון הקודם.

יש לנו גם כן אבות דרבי נתן¹⁹⁵, על המשנה "עשה לך רב". באבות רבי נתן, אני לא זוכר בדיוק את המשפט, אבל התוכן. והוא מדגיש 'רב אחד', שמי שיש לו יותר מרב אחד, אינו רואה סימן

בעולמות העליונים, אפילו דרך הרמב"ם, יש כת של מלאכים הכי גבוהים ואין להם שום תפיסה במה מדובר, והם נמצאים בשיא של המעלות. אז מסתבר, כפי שאתה אמרת, מה שאנחנו משיגים, כל אחד במדרגה שלו, זהו זה.

אולי בצורה אחרת, כל מדרגה נקראת האלקות של המדרגה התחתונה: למשל ספירת הוד היא האלקים של ספירת יסוד. ספירת יסוד היא האלקים של ספירת מלכות. ולכן, מי שבתיקון שלו, הגיע למשל עד התיקון של הספירה של ההוד של העולמות, כל מה שנמצא למעלה מזה זה אלקות בשבילו. אבל למי שנמצא כבר יותר למעלה, זה עולמות, זה לא אלקות. זה מסביר למה חכמי הקבלה נתנו ככלל שיש נושאים שלמדים רק לתלמיד אחד כי תלמיד מסוים נמצא במדרגה מסוימת, תלמיד אחר במדרגה אחרת. מה שזה כבר אלקות בשבילו זה עוד עולמות בשבילו, ולכן אי אפשר ללמוד יחד. במושגים אחרים, מה שעוד אור מקיף למישהו, זה כבר אור פנימי למישהו אחר, וזה אותו נושא."

¹⁹³ דרך חיים למהר"ל, משנה א' ד"ה "ועוד יותר בזה כי הרב שלומד תורה לתלמיד" ויש להשוות עם דברי המהר"ל בדרך חיים פרק ה' על כל המזכה את הרבים ד"ה "ומכל מקום יש לתרץ: "כי לא נקרא רב אל תלמיד אחד כי הרב הוא רב אל תלמידים הרבה"

¹⁹⁴ סוטה דף מט עמוד ב, סנהדרין דף צז עמוד א וראו פנקסי הראי"ה בהוצאת מכון הרצי"ה חלק ראשון פנקס יא פיסקה כג עמ' תקכד: "כל היסוד של עקבתא דמשיחא וכל החוצפא שלה היא בחינת צואת הכלבים שמעבדים על ידה את העורות לכתוב עליהם ספרי תורה תפילין ומזוזות האמור בברייתא דפרק שירה והיינו שמהם ניקח כחות להפריד לפחות בין היראה והזעזוע גם בזמן הזה ולטעום את הטעם מעין עולם הבא של הטיול בגן עדן במדרגת ההתהלכתי בתיככם" "

¹⁹⁵ אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ח

עשה לך רב כיצד מלמד שיעשה לו את רבו קבע וילמד ממנו מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות. טעם שהניח לו במקרא סוף שיאמרו לו במשנה [טעם שהניח לו במשנה סוף שיאמרו לו במדרש] טעם שהניח לו במדרש סוף שיאמרו לו בהלכות טעם שהניח לו בהלכות סוף שיאמרו לו באגדה נמצא האדם ההוא יושב במקומו ומלא טוב וברכה: היה רבי מאיר אומר הלומד תורה מרב אחד למה הוא דומה לאחד שהיה לו שדה אחת וזרע מקצתה חטים ומקצתה שעורים [ונוטע] מקצתה זיתים ומקצתה אילנות ונמצא האדם ההוא מלא טובה וברכה. ובזמן שלומד מבי' ג' דומה למי שיש לו שדות הרבה אחד זרע חטין ואחד זרע שעורים ונטע אחד זיתים ואחד אילנות ונמצא אדם ההוא מפוזר בין הארצות בלא טוב וברכה

ברכה בתלמודו. למדתם את זה פעם? כן. רב אחד שילמד ממנו, הלכה, אגדה, מחשבה, תלמוד, הכול, כן. מקרא, 'הכל'. וכל עוד שלא מגיע לאותו מצב אינו רואה סימן....

(הפסקה בקלטת)

מניטו: של כל הרבנים היו נוכחים, היו על יד רבם והיו שומעים את כל הדעות, אז זה כדי לשמוע את הדעות של האחרים. אבל בבחינת היחס בין תלמיד לרבו, הבנתם מה שאני אומר?...כן?.

למשל יש לכם הגדרה: מה זה 'עם הארץ'? מי שמקבל את כל החומרות של כולם¹⁹⁶, זה נקרא עם הארץ (צחוק בקהל). 'רב לכם', זה יותר מדי... יש עוד הגדרה של 'עם הארץ', אני שמעתי את זה כשהייתי קטן בתלמוד תורה, מה זה עם הארץ? מי שידע את כל הש"ס ורק הש"ס¹⁹⁷, זה נקרא: 'עם הארץ'. אתם מבינים את זה?, אם הם היו בני אדם אנחנו היינו חמורים. זה נקרא 'עם הארץ' אצלם, אצל תלמידי חכמים. כל זה היה כדאי לזכור, אבל נחזור אולי לנושא, כן....

קהל: אם יש רב אחד ותלמיד אחד, איך יכול להיות ריבוי של כל הדעות?

מניטו-איך יכול להיות?

קהל: ריבוי של כל הדעות, אבל יש לנו את האלוקים

מניטו: לא הבנתי את השאלה

קהל: אם לכל רב יש תלמיד אחד...

מניטו: לכן, לכן המשנה אומרת "והעמידו תלמידים הרבה". ויש מחלוקת בגמרא, אתם זוכרים את המחלוקת¹⁹⁸? סוף-סוף, ההלכה היא שמקבלים רק תלמידים הגונים. תלמיד שנקרא 'תוכו כברו'. זו כבר סוגיה בפני עצמה- מה זה 'תוכו כברו', כן. אבל סוף-סוף, גם על אותה הלכה וויתרנו, כן. תלמיד שאינו 'תוכו כברו' אל ייכנס לבית המדרש. זו גמרא מפורשת, כן. וגם זה וויתרנו. ויש בגמרא יומא¹⁹⁹ הגדרה: תלמיד שאינו תוכו כברו אינו תלמיד חכם. כל זה שכחנו, כל זה לא רוצים להתייחס, זה בגלל שאנחנו בשעת משבר. לכן זה עניין של הצלת נפשות. אז לא מתייחסים להלכה של הנושא, של העניין. תפסתם את ה... אבל כתוב במשנה: "והעמידו תלמידים הרבה", לא כתוב: תלמידים רבים. זו עוד בעיה, כן. מה ההבדל?

קהל: [...]

מניטו: מה?

קהל: [...]

מניטו: כן, זה כבר דרש יפה. אבל מה ההבדל בפשט? 'והעמידו תלמידים הרבה'. והעמידו הרבה את התלמידים. התלמידים שלכם - תעמידו אותם הרבה. זה כבר מצב קצת אחרת, כן. מה זה

¹⁹⁶ אור החיים ויקרא פרק כו פסוק ג וראו אבן שלמה פרק ד סעיף טו הערה ח

¹⁹⁷ השו"ת מסכת סוטה דף ב עמוד א: "אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמיד חכמים זהו עם הארץ" ולהרחבה ראו בשערי אורה שיעור 53: "אז פה הוויכוח בין הפשטנים והמקובלים: אם הוא אוכל עץ החיים שהוא הקבלה קודם, אז עץ הדעת, שהוא המשנה, הוא לא פוגם בו, כי המשנה זה עץ הדעת טוב ורע כי במשנה יש טוב ורע, צריך ברור הגמרא, כדי לברר הטוב מן הרע. והגמרא ניתנה ברוח הקודש, דהיינו, רק מי שיש לו רוח הקודש הוא יכול להבין את המשנה. ויש איסור מוחלט, ללמוד את הדין מהמשנה. זה ידוע, זה נקרא מבלי עולם. ולכן העניין הוא פשוט מאוד: הסדר של הלימוד, אצל התלמיד, זה קודם כול גמרא, אחר כך קבלה. אבל אצל הרב, שכבר למד קבלה, הוא יכול להדריך את התלמיד בגמרא, לפי עץ החיים."

¹⁹⁸ גמרא ברכות דף כ"ז ע"ב - דף כח ע"א.

¹⁹⁹ מסכת יומא ע"ב ב

להעמיד תלמיד? טוב, אתם רואים שיש הרבה, הרבה ללמוד כדי להתחיל באלף בית (צחוק בקהל). אתם מבינים, שאנחנו עוד בשלב של האקסטרא א"ב, טרום אלף בית.

שאלה: במצב כזה [...]

מניטו: לא. מכיוון שאם אני תפיתי את השאלה, צריך להבין מה זה 'תלמיד חכם'. תלמידי חכמים זה מיעוט, אבל התורה של תלמידי החכמים שייכת לכל עם ישראל. זה לא משנה, בעל הבית צריך ללמוד תורה, אבל צריך ללמוד תורה כהדיוט, כבעל הבית. פה מדובר במשניות השייכות לתלמידי חכמים, תלמידי חכמים צריכים ללמוד. סוף-סוף הסנהדרין זה שבעים. שה"כ כל הש"ס היו 300 תלמידי חכמים, כל הש"ס. עכשיו זה כל התלמידים, כן.

ולפי הרב, הרב קוק זכרונו לברכה, הוא אמר, יש פרק על זה, אנחנו במצב יותר עשיר בחוכמה ובתורה מהבית השני²⁰⁰. יש כבר אפשרות בכוח בדור שלנו, יותר גדולה מהתורה של הבית השני, בארץ ישראל. אני לא מתייחס עם מה שקורה בגולה. גם שמה המצב ישתנה כבר לטובה. אבל בארץ ישראל יש כבר כוח יותר גדול, בבחינת בכוח, כן. מהמצב שהיה בבית שני, כבר עכשיו, זה לא נראה לעין, אבל תראו מה המספר של תלמידי ישיבות ולא ישיבות. זה ממש - חומר נפץ, פעם זה יתפוצץ, ואז נראה. אני זוכר תקופה, דור ש... לא היה מצב כזה. היו מחפשים סופרים וספרים, ככה עם זכוכית מגדלת... ופתאום זה לקח ממדים, אתם לא יכולים לתאר לעצמכם.

זה גם כן, המצב לגבי הכוח הלאומי של עם ישראל, הכוח הצבאי, המדיני, הפוליטי זה לקח ממדים, רק היהודים לא רואים מה קורה. והרב, אני זוכר את זה, הרב צבי יהודה, ז"ל, כבר הרב זצ"ל אמר שאנחנו מתחילים, בשעתו אמר את זה, בתקופה יותר גדולה מהבית השני ומבחינת הניסים יותר גדולה מדור יציאת מצרים²⁰¹, אבל צריך לראות מה קורה, עיניים להם וְלֹא יָרְאוּ, כן. יהיה לנו הזדמנות בעזרת ה' ללמוד את כל זה על הפסוקים שלו, כדי לראות מאיפה היה יכול לומר דבר כזה. לא לשכוח שאנחנו בסוף הגלות האחרונה. אנחנו בסוף הגלות האחרונה. זה נקרא 'קץ המגולה'. ולכן מי שרואה, רואה ומי שלא רואה, לא רואה אותם הדברים הגדולים. אתם זוכרים את ההקבלה, זה בא מתורת המהר"ל²⁰².

- שגלות מצריים זה מקביל ללידתו של אברהם אבינו
- גלות בבל זה מקביל ללידתו של יצחק אבינו
- וגלות אדום זה מקביל ללידתו של יעקב אבינו

ורק בסוף יעקב נקרא ישראל, וזו מדינת ישראל. אנחנו בסוף של כל התהליך הזה. צריך לתפוס את זה, כן. וזו לא מיסטיקה, זו היסטוריה, זה ניסים.

מה שאמרנו על הניסים, אתם מכירים את הכלל: נס נסתר הוא יותר גדול מנס מגולה. אז נס נסתר רק חכמי הנסתר יודעים לדבר על זה, אבל אי אפשר להכחיש שקורה משהו, כן. אולי אני

²⁰⁰ אולי כוונת מניטו לאגרות הראי"ה אגרת רסו: "השכלול הלמודי הבא בסילוק רוח הקודש הוא צעד לנסיגה לאחור אע"פ שיש בו כמה מעלות טובות וזהו יסוד הבית השני שהיה מסולק שכינה ורוח הקודש וממולא באור תורה וחכמה עכשיו רוח התחיה מתרוצצת בקרבנו ואנו חייבים להחלץ חושים לסול את הדרך לרוח הקודש לגילוי אליהו להופעת הנבואה כשימלאו התנאים החיצונים יחד עם הדרכת התלמוד והחינוך המודרג אשר עד כה היו עומדים במצב של ניגוד זה לזה וכל המסתכל בארחות החיים ודרישותיהם בארץ ישראל ובמהלך כנוס הגליות והצעדים ההולכים לעומת העתיד הגדול שיש בו ישכיל שאין דברינו אלה חזון רחוק ולא השערה פורחת כ"א דבר מאומת לקוח מגופם של החיים כמובן ע"י סקירה עמוקה והרגשה חודרת בתוכיותם היותר עצמית ופנימית ואלה הם הנם יחידי הסגולה שרק ע"י המון הנכנסים לבית המדרש יובאו ת"ח שלמים כמו אלה אשר ההכשר לרוה"ק לא יחסר מהם לעת הדרוש לתחית האומה"

²⁰¹ השו"ת מסכת ברכות דף יג עמוד א

²⁰² לא מצאתי במהר"ל אך נמצא באור החיים שמות פרק כז פסוק כ על פי זוהר חדש בראשית דף ח ב ד"ה ויקרא אלהים לאור יום וכן בפירושו הגר"א על הזוהר יהל אור (הספר היה בספרייתו של מניטו) פרשת קרח קע"ח ב

חוזר על זה, אני רואה שרק אני שייך לדור שלי (צחוק בקהל) זה היה דור צעיר, אבל בכל זאת זה קודם...

מי שנולד אחרי תקופת השואה והתקומה, הוא לא יכול לתאר לעצמו מה היה המצב של עם ישראל לפני זה, בדור הקודם. אי אפשר לתאר. אפשר לדעת באופן שכלי, באופן מופשט, תאורטי. אבל לתאר ממש, מה היה המצב, מה המהפכה שהייתה על הדור שלנו, במשך רק כמה דורות אי אפשר להסביר את זה. פה צריך להבין שוב את... הזה 'זְכוֹר אֶל תְּשֻׁכָּח'²⁰³, מי ששוכח לא זוכר, לכן אל תשכח.

זה מזכיר לי את ה...למה למשל דור המדבר נקרא 'דור דעה'²⁰⁴? הם ידעו, אחר כך הדעת היא דרך אמצעית. אבל מי שהיה נוכח למאורעות הוא היה דור דעה ממש, זה דור ענקי. זהו? אני זוכר פירוש, של מי זה הפירוש? ייתכן שזה של המלבי"ם, זה מדבר על נוח, למדנו כמה פעמים פרשה של נוח. יש שלוש פעמים בתוך הפסוק של 'נוח':

- אלו תולדות נוח
- נוח איש צדיק תמים היה בדורותיו
- את האלוקים התהלך נוח

ממש שלוש פעמים, הפירוש הזה אומר, אני לא זוכר בדיוק מי אמר את זה²⁰⁵: שהיה צדיק לפני המבול, היה צדיק בדור המבול והיה צדיק אחרי המבול, זו הזכות שלו. והמצב לפני המבול זה מצב עולם מסוים. העולם במבול, זה עולם מסוים בתוך הטבע, כן. והעולם אחרי המבול, זה עוד עולם אחר. והזכות של אותו דור, שהיו צדיקים גם לפני השואה, בתוך השואה ואחרי השואה. גם לפני התקומה, בתוך התקומה וגם אחרי התקומה. אז הדור שלאחרי התקומה, הוא לא יכול לתאר לעצמו מה היה המעבר בין העולם שקדם והמעבר והעולם שלנו, תפסתם?

ולכן, מי שנולד עכשיו, בפרט בארץ ישראל, זה טבעי לו - יש לנו דגל, יש לנו דואר, יש לנו מדינה, יש לנו ספרים, יש לנו... לא היה, כל זה לא היה. היה המצב של העם היהודי מפוזר ומפורד, נרדף. שכחו, שוכחים את זה, כן. אז עכשיו אפשר להבין יותר, למה התורה חוזרת כל כך פעמים.

כי כולם שוכחים, כי באמת כולם שכחו. זה מובן מה שאני אומר, כן. כשהרב אומר, ייתכן מאוד, בדורות הבאים אז יגלו את זה: זה היה דור ענקי, דור המייסדים - דור הפלמ"ח, דור המערך, דור הליכוד (צחוק), דור המדור. ובצורה דומה שאנחנו מתייחסים עכשיו למכבים, אולי לאנשי כנסת הגדולה, טוב, זה מובן? אז נמשיך, איפה הגענו? כן בשורה הרביעית:

"אומללים נהיה אם את שלשת הכחות הללו, שהם מוכרחים להאחד אצלנו"

זה היה כל ה... כל הזמן, שדברנו, על כל הנושאים האלו. "שהם מוכרחים להיאחד אצלנו" - עם ישראל לא יכול להתקיים אלא באיחוד הכוחות האלה. יש חובה לזה בעם ישראל. זה מובן, כן? אז נמשיך:

"לסייע כל אחד את חברו ולשכללו, שיבצר כל אחד מהם את הקיצוניות שחברו יוכל להביא בצורה מקולקלת".

²⁰³ דברים כה יז: זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם. יח אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּגְבַּב בָּךְ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאֶתָּה עֲנָף וַיִּגַע וְלֹא נָרָא אֱלֹהִים. יט וְהָיָה בְּהַנִּיחַ הַיְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל אֲבִיבֵי מִסְבֵּיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר הָיָה אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח.

²⁰⁴ ויקרא רבה פרשת צו פרשה ט': "ודרדע זה דור המדבר שכולו דעה". וראו לעיל הערה 87

²⁰⁵ ראו פירוש רד"ק על המילה "בדורותיו" וכן פירוש 'חתם סופר' על התורה (מניטו ציטט אותו מספר פעמים) ד"ה "כי אותך ראיתי צדיק"

ז"א, כל נטייה, נטייה של כוחות הנפש של כוחות הרוח, של כוחות הנשמה, הם צריכים להשלים את הכוח האחר, את הכוחות האחרים. לא רק זה, לרפאות את המחלות של הקיצוניות של כל אחד ואחד. כל אחד צריך למזג את ה... זה מובן? כן. ואתם רואים שאנחנו במשבר עמוק מאוד. כי כל הזרמים האלו, שאחר כך הרב יגדיר אותם מיד, הם נלחמים אחד כנגד השני. ונראה מבחינה היסטורית, מיד וגם לפי הנסתר של העניין, איך זה היה, לא מוכרח, כמעט בלתי נמנע, שהדבר יקרה כזה.

זה קשור לנושא הקודם, מיד אני אסביר. מה חסר לנו? זה שבט לוי, שבט לוי היה מאחד את כל השבטים²⁰⁶. פתאום, פתאום אנחנו מגלים שבהיסטוריה שלנו יש כל השבטים, כל השבטים, חוץ משבט לוי שהיה מאחד את כל הכוחות האלה. ואלו שהיו צריכים להיות, להיות ב... נאמר ב... איך אומרים את זה בעברית? בתפקיד של הלויים, ראו את עצמם כראשי שבטים, לא אמרתי 'ראשי ישיבות'...

כיון שהם, כל אחד מייסד שבט! והם היו צריכים להיות השבט המאחד את כל השבטים, כן. תפסתם את זה? זה מצב של התפוררות, של נטייה לריבוי ולהקצנה של כל זרם וזרם. מה חסר? ברור שחסר שבט לוי. ואתם זוכרים מה אמר הרב ב... ב... בצרפתית אומרים

ce l'évidence-

בשיעור הקודם - שמשה,

משה צריך לחזור ואחר כך אליהו הנביא²⁰⁷. זוכרים את זה בשיעור הקודם? לגבי משה וזו הסגולה שלו, יש פסוק שאומר: וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זֶה הַכּוּחַ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא מִשְׁבֵּט לֵוִי. אתם זוכרים את זה? וַיִּלְךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּית לְוִי אִזּוּ נוֹלַד הַלְוִי לְלוִי, כן. ואז יש לו הכוח של "ויקהל", יש גם כוח דומה לזה, זה שלמה המלך שנקרא קהלת, תחזרו על הפסוקים.

אז זה נקרא חוכמה, חוכמת משה נקראת חוכמה עליונה, וחוכמת שלמה זו חוכמה תתאה²⁰⁸, תחתונה. יש משהו מקביל בין משה ושלמה, לכן יש לזה רמז גם במדרש של תורת הנגלה - תפילה למשה, ושלמה. אותיות "למשה" זה "שלמה", הבנתם את ההקבלה? למדנו ל זה אולי פעם, אם אני זוכר, על התשובה²⁰⁹, כן. אז שלמה שבנה בית המקדש, זה פשוט. תורה ובית המקדש, טוב, הסיפור הוא אקטואלי לכן אני עובר לנושא אחר. יש שאלות? אז אני חוזר על זה:

²⁰⁶ ראו 'סוד מדרש' כרך ז בפרק 'השבט הייגי':

שאלה: מיהו הכולל?

תשובה: הוא אותה דמות המאפשרת הופעת ממד האחדות במציאות. הוא המועמד לשאת את דינה. אם הוא קיים, הוא מגלה מומנט משיחי בתכלית, בלתי הפיך. ישראל מתאחד בזכותו והוא מאחד את ישראל עם האומות והן מתאחדות דרך ישראל.

מכיוון שזה לא הצליח בזמן יציאת מצרים, בעקבות חטא העגל, היה צורך להמציא אסטרטגיה חלופית זמנית והיא מופיעה כאשר שבט לוי מקבל תפקיד מיוחד בתוך עם ישראל: וַאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם [74]. בחירת שבט לוי לתפקידו המיוחד אינה פוסלת את שאר השבטים אבל היא משאירה את העם לכאורה עם י"א שבטים אלמלא הפיצול של שבט יוסף לשני שבטים, אפרים ומנשה. עם הפיצול הזה יש לנו שוב י"ב שבטים ושבט לוי. בכוונה איני אומר י"ג שבטים כי מבנה זה זמני עד ימות המשיח. אז יהיה שוויון בין כל השבטים.

²⁰⁷ הערה 138

²⁰⁸ תיקוני זהר סוף תיקון ארבעים ושבעה וכן זהר האזינו דף רצז עמוד א: "כד נהיר דא חכמה עילאה חכמה דשלמה נהיר....בן מאה ועשרים שנה אנכי היום....הוא זכאה (על משה) דחכמתא עילאה ביה"

²⁰⁹ ראו הרחבה בנושא ביסוד לשון' כרך א פרק י"ם בפסקה: 'הקדושה הנסתרת בעולם השפלי'

"שיבצר כל אחד מהם את הקצוניות שחברו יוכל להביא בצורה מקולקלת, כשלא יסויג דרכו, נניח בפזורים", למשל בפזורים, "במרידתם זה על זה".

ואני רוצה שתבינו מה שאומר הרב, הוא לא במחנה אחד ומדבר על המחנות האחרים, ... הוא אומר את הדברים שהוא אומר שזה שייך לכל המחנות. ההקצנה במחנה אחד, אפילו המחנה השייך לקודש, כן, זה חמור כמו אולי יותר מההקצנה במחנות האחרים.

"ובהחלקם כל אחד למחנה מיוחד, העומדת כצר למחנה השניה"

זה המצב שאנחנו חיים בו. וייתכן מאוד שאותו מצב הולך ומחמיר, אבל ייתכן שזה הסיבות לתקווה. זה לא יכול להיות יותר חמור (צחוק בקהל) אז המפנה יבוא, המפנה יבוא...

קהל: זה יכול לקרות בלי מפנה?

מניטו: כן, אבל יש לנו הבטחות ו...יש עוד השגחה, כן. זה ממש מסתורי, איך החברה מתקיימת, אם מי שרואה את הנטיות להקצנה, לא רק כל זרם נגד זרם אחר, בתוך כל הזרמים. וכשהרב היה קיים אז עדיין הייתה איזו תקווה של 'שבט לוי'. עכשיו משנפטר הרב, אני לא יודע איפה יש תקווה כזו.

צריך שוב 'בריאה יש מאין', ואני אומר את הדברים במודע, דברים כפשוטם. אותה תקווה שהייתה, נעלמה, אנחנו לא רואים איפה ה'מרכז העולם'²¹⁰, והמשכיל ישכיל. פה מגיע להגדרות: איזה מחנות -

"הקודש, האומה, האנושיות",

ומיד נגלה את הכוחות באומה הישראלית, ששייכות ל'קודש', מיד נראה את זה, הוא קורא לזה 'האורתודוקסים', כן. עכשיו צריך לומר 'החרדים' אולי, אני לא יודע. אפילו 'החרדים הציונים' זה חרדים. ו...

קהל: [...]

מניטו: מה?

קהל: אז למה הרב לא קורא להם 'חרדים'?

מניטו: הוא קורא להם ..., דיברנו על החרדים בשיעור אחר. והמחנה השני זו 'האומה', נאמר- הלאומיים

קהל: הלאומנים

מניטו: לא, לאומנים זה כבר שלילי, 'הלאומיים' יש דבר כזה לאומיים? ה'ציוניים', כן, פשוטו כמשמעו. 'האנושיות' זה 'הליברלים', זה ה...

קהל: המוסר

מניטו: 'המוסר' - נראה, צריך לדייק את זה, זה ההומניסטים נאמר, כן. אבל בתוך כל מחנה ומחנה יש הקצנה של כל הזרמים משהו מפתיע, משהו, משהו מדהים, כן. לפי דעתי, יש רק תגובה אחת - מה שאמרתי מקודם, המצב הוא כל כך חמור שאין לו ברירה צריך לתקן... (צחוק בקהל).

אחר כך נחזור על העניין של שבט לוי, שזה העיקר. קצת הערה על זה, כי זה נושא בפני עצמו נלמד את זה אחר כך, אולי בעוד כמה חודשים נגיע לתיקון של המצב, עכשיו מגלים את

²¹⁰ כוונתו כנראה ל"שיבה המרכזית העולמית"...לאחר פטירת הרצ"ה שמניטו כינה אותו תדיר 'הרב'

השאלות, את הבעיות, כן. יש לרב הרבה פרקים על המשוררים בישראל ועל התפקיד של המשוררים. אתם זוכרים את זה?

קהל: [...] הספרות

מניטו: כן, בעיקר המשוררים. הוא בעצמו היה משורר גדול. כן. ולפי דעתי, אני רק אומר את זה עכשיו בקצרה, התפקיד של שבט לוי עכשיו תופסים המשוררים. המשוררים האמיתיים. כי הדיבור שלהם שייך לאומה כולה מבחינת אחד. כן. ואין הרבה כאלו, אני לא רוצה עכשיו לתת דוגמאות. אבל כשיהודים, בפרט ישראלים בעברית, קוראים את המאמרים של המשוררים, איך אפשר לומר- השירה של המשוררים, אז זה כבר מגלים קצת את הסגולה של שבט לוי. וזה לא לחינם ששבט לוי שהיו מאחדים את כל השבטים, היו דווקא המשוררים של עם ישראל. אז ייתכן שהתיקון יבוא לא מהמרצים באוניברסיטאות, לא מאנשי הפוליטיקה - וכולם יודעים לדבר משהו דומה לשירה - וגם לא מהרבנים, לרוב, כן. אלא דווקא התיקון יבוא למפרע מהמשוררים שיחזירו לא רק את השאיפה לתיקון של הפרופיל הזה, של איש משבט מבית לוי. תפסתם את העניין? טוב.

אז לא אמרתי שכל משורר הוא קדוש. אלא... (צוחק) אני מקווה שהבנתם מה שניסיתי ל... ואני זוכר ש... , זה דבר שבהיסטוריה, בכל התפוצות, כל התנועה של חזרה לזהות היהודית, חזרה לתורה, מה שקוראים 'תשובה', התחילה הודות למשוררים. אני מכיר את המקרה של צרפת, אבל זה לא רק בצרפת, גם בארצות אחרות. זה התחיל הודות ודרך המשוררים. יש אחד שכדאי להזכיר את שמו, בצרפת, זה היה אדמונד פֶּלֶג. כן, הוא התחיל את זה. והוא לא היה אורתודוקסי. בקושי היה יהודי, אבל היה יהודי גדול והייתי תלמידו ואני גאה בזה. זה לא אומר שהנטייה ליהדות שלו הייתה אמיתית, זה עניין אחר. אבל הוא החזיר את ה... איך אומרים? אני זוכר שבדור ההוא, ילדי ישראל, כי היינו ילדים, מכל הזרמים התכנסו רק סביב לשירה של אדמונד פֶּלֶג. בכל נושא אחר היו מתפלגים. וזה סוד שמו- פֶּלֶג, כן...סוד הפלגה (צחוק) ייתכן שפלג זה מין תיקון של מה שצריך²¹¹... השם האמיתי שלו זה היה פלגבון, הוא הוציא את ה'בון', מכיוון שרצה להיות צרפתי, אז היה 'פלג', אבל זה מה שעשה האיש הזה, כן.

ויש עוד, וגם בישראל, יש שירה בעברית, שרק היא מבטאת את הצורך לשבט לוי במובן שאני אמרתי. זה מובן? אני לא חושב שהגזמת, כן. זה רק גילוי של כיוון אחד, ואני זוכר איך הרב היה מחבב את ביאליק. כל פעם שהיה מדבר על ביאליק... וביאליק זה ממש מפלצת אצל החרדים, כן (צחוק בקהל) והיה אומר "זהו זה". זה דברים שצריך להבין לעניין, כן?

קהל: מה הגדלות של המשוררים שהם דווקא מאחדים את העם?

מניטו: מכיוון שכל יהודי ולא משנה מאיזו עדה, מאיזה זרם, מאיזו בית מדרש, מאיזה בית כנסת, מאיזה בית מדרש, יכול לשמוע את הדיבור של נשמת ישראל. בלי להיכנס להגדרות מסוימות של ארבע אמות של הגדרה זו או אחרת, 'אם אתה לא שייך לאנשי שלומינו אז הדיבור שלך זה לא שייך לך', אתם יודעים את המצב. כן.

כשקוראים שירה, שירה עברית **אמיתית** - ברור כן. אני זוכר - זה בעייתי מה שאני אומר פה... מפני כשאני שומע את הרדיו, השירים של הזמרים העממיים, יש איזה מין צליל של טהרה בטומאה שלהם גם כן, אפילו אם זה שיר טמא יש איזה צליל של בריאות נפש שלא שומעים

²¹¹ ראו 'שערי דמעה' כרך א פרק 'מנין לנו הזכות להתפלל': "וּלְעֵבֶר יֵלֵד שְׁנֵי בָּנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְּקִמּוֹ נִפְלְגָה הָאֶרֶץ וְשֵׁם אֶחָיו יִקְטָן.

רש"י מדגיש בפירושו שעֵבֶר היה נביא: "למדנו שהיה עבר נביא שקרא שם בנו ע"ש העתיד"^[41]. תוכן נבואתו של עֵבֶר, שחי בדור הַפְּלֵגָה, הוא הבנת משמעות מהלך ההיסטוריה. הוא מבין מה עלול להתרחש אם ימשיכו בני דורו באותו כיוון של פיצול זהות האדם לזהויות חלקיות. הוא היה מוטרד מהתפלגות העולם"

אצל הגויים. הבנתם מה שאני אומר, לא? אז צריך ל...אתם זוכרים מה שאמרתי קודם, כל אחד איפה שהמדרגה שלו, תופס, לא תופס... זה לא משנה (צחוק בקהל). זה טבעי כן, יש בשפה העברית, אף על פי שהשפה העברית יכולה לשמש לעבודה זרה, למשל הכנענים וכו'.

יש איזו מין קדושה טבעית, טהרה טבעית, שמי שלא חי חיי הגלות לא יכול לשמוע, אולי, כן. אבל צריך לדעת את זה. שיש אפילו ברדיו הישראלי משהו יותר קרוב לשירה של הלויים מאף שירה אחרת. זה צריך להבין את זה. ואם אתם רוצים אפשר לפתוח מעבדה ולבדוק את זה במעבדה, כן.

.....

- ה'קודש' שייך לכוחות הנשמה, כמובן,
- 'האומה' שייך לכוחות הרוח, יש קשר - 'רוח הקודש'²¹².
- 'האנושיות' שייך לכוחות הנפש.

יש עוד איזו סטרוקטורה שלמדנו, אחרת, שאפשר ללמוד גם כן מתורת המהר"ל²¹³, ש-

- המישור של בין 'אדם למקום' - זה הקודש,
- 'בין אדם לעצמו' - זו האומה,
- 'בין אדם לחברו' - זו האנושות.

כן, זה מובן ההקבלה הזו? כן. והצרה והבעיה שהוא מביא, סוף סוף, הכוחות האלו אינם במקום אחד. אולי אני אתחיל בהגדרה ההיא. הצרה של העולם שלנו שהמושגים, האידאות, הערכים והאנשים אינם במקום אחד. יש לכם מחנה מסוים שהערכים הם אמיתיים, אבל האנשים...אוי ואבוי, כן. יש לכם מחנה אחר שהאנשים הם אנשים גדולים אבל הערכים שלהם... רחמנא ליצלן, כן (צחוק בקהל) אתם מבינים למה אני... אז אני אגמור את המשפט ואני חוזר למה שאמרנו נפש ורוח...נקרא את זה, קראנו את זה כבר בשנה שעברה:

"אלה הם שלשת התביעות העקריות, שהחיים כולם, שלנו ושל כל אדם, באיזו צורה שהיא, מורכבים מהם".

זה מובן, פשוט, ברור, כן. אני חוזר: לא רק ליחיד, לא רק לחברה, אלא לאנושות כולה. זה מה שמתפקד בהיסטוריה. מה שאנחנו מחפשים זו דרך לאחד את זה. שיהיה שלום בין המחנות האלו, ואז - שְׁמַע וְשָׂאֵל ה' אֶלְקֵינוּ הֲוֵה אֶחָד, כל מה שאמרנו בהתחלה.

"איך שהן מניויתיה של ההרכבה הזאת, אם חלק אחד מאלה תופס מקום פחות או יותר עקרי"

אבל לא לשכוח מה שאמרנו קודם:

²¹² על הקשר בין רוח הקודש לאומה ראו לדוגמה פירוש הגר"א לספר משלי פרק טז פסוק ד: " וכשהיו נביאים - היו הולכים אצל הנביאים לדרוש את ה', והיה הנביא אומר, עלפי משפט הנבואה, דרכו אשר ילך בה לפי שורש נשמתו ולפי טבע גופו. ומשבטלה הנבואה יש רוח הקודש בישראל, ואיש עצתו יודיענו איך להתנהג, ורוח הקודש יש לכל אדם ואדם." וכן בפירוש הרמב"ן לבבא בתרא דף יב עמוד א: " אע"פ שנטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה, לא נטלה אלא יודעים האמת ברוח הקדש שבקרבים "

וראו שיעורים על שערי אורה: " אבל הרוח זה התפארת. שם התפארת זה הרוח, ורוח זה ענין מוסרי." ושם שיעור 49: " אף על פי שעיקר התגלות עולם מיוחד זה בהויה שלו, דהיינו הזעיר אנפין, והזעיר אנפין זה התגלות בעולם שלנו של הזעיר אנפין דחכמה שהוא אלהי ישראל. צריך לזכור את זה תמיד: השם 'אלהי ישראל' זה הזעיר אנפין דחכמה. זעיר אנפין דחכמה מתגלה דרך הבינה, בזעיר אנפין עצמו, והוא נקרא הויה." וב 'פרדס' שער 'ערכי הכינויים': ועיקר קדש סתם הוא בחכמה"

מתוך המקורות הללו ניתן להציע ש"רוח הקודש" היא הרוח - 'תפארת' - של הקדש - 'חכמה', או 'אלהי ישראל'.
²¹³ דרך החיים (לונדון תשכ"א הוצאת האנגי) דף כו ד"ה והנה

"אלה הם שלשת התביעות העקריות, שהחיים כולם, שלנו ושל כל אדם, באיזו צורה שהיא, מורכבים מהם. אצל איזה יחיד או אצל איזה צבור. אבל לא נמצא ולא נוכל למצוא שום צורה קבועה של חיים אנושיים, שלא תהיה מורכבת משלשתם".

לכן הכרחי לפתור את הבעיה.

"ההתמזגות הדרושה של שלושת התביעות הגדולות הללו: מוכרחת היא לבא בכל קבוצה, שיש לה תקוה של חיים עתידיים".

פה יש נקודה חשובה מאוד. יש בכל הזרמים, והמספר הוא אינסופי, של כל השיטות, של כל הכתות נאמר, כת זה קצת שלילי. בחברה היהודית ובחברה הישראלית זה אינסופי, יש שתי קטגוריות:

1. אלה שנושאים את העתיד של האומה

2. ואלה, אפילו אם זה נראה פורה, ועשיר וחי, תוסס - לא נושאים את העתיד של האומה

איך לדעת מהם הקריטריונים? הקריטריון, לפי דעתי, פשוט מאוד. מחנה שיש בו כוח יצרני – טוב, זה מובן 'כוח יצרני' - נושא את העתיד של האומה. מחנה ששומר על העתיד, ולפעמים ההקצנה היא לפי הכוח של השמירה, כן, אינו נושא את העתיד. זה לא חזרה לשורשים כדי לבנות את העתיד, בסוד ו' ההיפוך²¹⁴, העבר הכי עבר כדי שהעתיד יהיה הכי עתיד – זוכרים את זה, מבינים את זה? אלא, זו חזרה לאיזשהו שלב של העבר שהיה חי בזמנו ושמיים אותו, אתם מבינים שבדקדוק יש כוונה אחרת, טוב - מ'חיים אותו בצורה מלאכותית, בכסף אמריקאי (צוחק), ולכן צריך להסביר את זה כמו שהוא.

בסיפורי התורה יש איזה פרק, אבל אין לנו זמן עכשיו אולי תזכירו לי שאני אחזור על זה, בפעם הבאה, זה התולדות דרך יהודה - בת שוע ותמר, רק בקצרה. אצל בת שוע זה היה בלתי אפשרי: ער, אונן, שלה אבל זה מבוי סתום, זה לא פורה, אף על פי שאותה משפחה של בת שוע הכנענית, הייתה משפחה של צדיקים. בלשון הפיניקית- המילה 'שוע' זה כמו תמר. אבל עם תמר, הכול פתוח, עד המשיח. מה ההבדל? שהמדרש בא ואומר: מי הייתה תמר? בתו של שם. השורש הכי קדום, אז העתיד הוא פורה. שוע זה איזה מין שלב, יפה מאוד, אבל זה כבר מבוי סתום. מכיוון שזה איזה מין... זה מין, במשמעות של המילה "מין"- מין צדיק. אבל 'צדיק' זה שם, הבנתם את ההבדל? זה מין מיוחד, אז מין מיוחד, זה כבר "מין". בשורשו הוא קשור לקודש הכללי, אבל מכיוון שהוא יותר מידי מיוחד - אין לו עתיד.

²¹⁴ להרחבה ראו סוד מדרש התולדות כרך 5 בפרק 'אברהם אבינו ומשה רבינו': "קיים הבדל מהותי בין הדרך שבה העברי תופס את ממד הזמן - המְשָׁךְ, העבר, העתיד, ובין הדרך שממד זה נתפס בשאר התרבויות. למשל, בתרבות יוון העתיקה, התקופה הראשונה נחשבת ל"תור הזהב" ולאחריה קיימת ירידת דורות. מעשה "תיקונו של העולם", אם אפשר בכלל להתבטא כך בקשר לתרבות זו, כבר התרחש בעבר, ומאז אנחנו נמצאים בעולם מקולקל. לעומת זאת המשמעות המדרשית והקבלית של המילה "ויהי" מבחינת העבר היא צער משום שבעבר לא זכו הדברים להצלחה, ובהווה עדיין נמשכים המאמצים ההיסטוריים כדי להגיע לעולם שלם יותר. צער כי כל מה שהתרחש בעבר לא הגיע לידי תיקון.

השאיפה של הנפש היהודית לעתיד מתבטאת בפסוק 'מה רב טובך אֶשְׁרָ צִפְנֹתַי לִירְאֶיךָ' [9]. הדברים באים לידי ביטוי גם בלוח הזמנים היהודי: תחילתו בערב והמשכו ביום. אין פירושו של דבר שהאור היה בעבר ואנחנו נפלנו לתוך חושך ללא תקווה. להפך, אנחנו נמצאים בתהליך שמקרב אותנו לאור. מתחילים בחושך כדי להגיע לאור. יתר על כן, מבחינה לשונית, "ויהי" אינו מציין עבר פשוט. המבנה שבו כולל את ו"ו ההיפוך: "ויהי" היה מעיקרו עתיד והפך להיות עבר, ובכך הוא מהווה סימן של הצער: מה שהיה אי פעם בבחינת עתיד הפך להיות עבר ולא הצליח, וזה הצער האמתי.

מענתה יתבאר הכלל השני: "ויהי" זה עבר, אך כאן העבר הפך לעתיד, וזאת השמחה האמתית. זה גם אופי התהליך ההיסטורי של עם ישראל. כלל זה איננו רק כלל לשוני. לידעתי, הוא אינו נמצא בכל אומה ולשון חוץ מעברית. המקובלים מפרשים אפוא את הכלל הזה כך: בזוהרם של ישראל נמצא כוח ההיפוך, הכוח להפוך קללה לברכה, עבר לעתיד, וחיותנו היא מן הכוח הזה"

זה סוד הכשרות²¹⁵, כל מה שנקרא –"טמא" זה מי שיותר מידי מיוחד, אז הוא נקרא – טמא. הבנתם את זה? זה התבוללות כבר לטומאה. ולכן, חזרה לשורשים, צריכה להיות חזרה לשורשים ולא לאיזה מין גטו מצורה זו או אחרת.

ולכן העתיד של היהדות, זו העבריות הקדומה. ולא איזו תופעה, זו או אחרת, של יהדות עשירה לזמנה. אבל כל זה עבר עליו הכלח, מכיוון שזה כבר הפרה-היסטוריה שלנו. כל התקופה של ההיסטוריה של היהדות, זה כבר הפרה-היסטוריה שלנו. וצריך לחזור לפני הפרה-היסטוריה ההיא, לעבריות שלנו, לבתו של שם.

זו ממש כבר תכנית שלימה שהרב נותן לנו פה. זה מובן? וזה מסביר למה אנחנו נמצאים באותו מצב, כן. סימן שיש הקצנה של כל אחד ואחד, בלתי אפשרי למצוא את הדרך של האחדות ויש שנאה בין האחים. אחים, אבל יש שנאה. למה? מכיוון ש"האחד איננו", זה מה שאומר הפסוק, "האחד איננו"²¹⁶ וזה כבר הרמז שבט לוי. זוכרים את כל זה, כן? לפי הקבלה זה עוד יותר מדויק, אבל אני לא רוצה להיכנס במושגים של הקבלה. רק נגמור את המשפט, איפה הגענו?

קהל: "שיש לה תקווה..."

מניטו: כן:

"שיש לה תקווה של חיים עתידיים, וכשאנו סוקרים בחיינו ורואים אנו, שהכחות הללו, למרות תעודת התמזגותם, הולכים הם ונפרדים, הננו נקראים לבוא להצלה"..." הננו נקראים לבוא להצלה".

זה שבט לוי, פשוט. תראו מה כותב הרב, אחר כך נגיע לזה בשיעור הבא בהגדרה היותר מדויקת של הדברים האלו:

"שלשת הסיעות היותר רשמיות בחיי האומה אצלנו: האחת האורתודוכסית" - ותשמעו מה הוא אומר - "כמו שרגילים לקראתה - ואולי זה חיוך של הגדרה, כן - "הנושאת את דגל הקודש"

תראו את דיוק הלשון:

"הנושאת את דגל הקודש טוענת באומץ, בקנאה ובמרירות, בעד התורה והמצוה"

אי אפשר להיות יותר ברור מזה. למה 'הקנאה והמרירות'? מכיוון שכפי שהסביר כבר, פילוג שכל הכוחות, כוח אחד אמיתי כשלעצמו אבל נפרד מהכוחות האחרים, נופל "במרירות", "בקנאה", זה מובן.

אז אולי...זו כבר השעה (של סיום השיעור) אז תזכירו לי בתחילת השיעור הבא נמשך בשיעור הזה. יש עוד פרק שמסביר קצת יותר ההבדל בין נפש ו רוח והתפקיד של כל אחד...

²¹⁵ ראו עוד ב'סוד מדרש' כרך ד בפרק 'התפתחות או אבולוציה אקראית' בפסקה 'מימוש מחשבת הבריאה ביום השישי'

²¹⁶ ראו שלי"ה פרשת וישב אות יב ובפרשת קורח אות ג. וראו רש"י, על פי מדרשים, על בראשית פרק מב פסוק כו: "האחד הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו" וכן ב'נצח ישראל' פרק מד

וראו עוד בשיעורים על שערי אורה שיעור 22: "כשיעקב אבינו ראה את יוסף במצרים, קרא ק"ש אומר רש"י, "ברוך שם כבוד מלכותו" זה ההמשך. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" זה דווקא השלמות האיחוד, האיחוד התחתון, זה שלמות האיחוד: השלמת האיחוד. כי כל עוד שאנחנו לא מגיעים לשלש עשרה, הגימטריה של אחד היא חסרה, "והאחד איננו" אתם זוכרים את הפסוק של יוסף "שנים עשר... נחנו" חסר אל"ף [43] כי "והאחד איננו"